

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL 6-8. SINIF TÜRKÇE DERSİ BASILI
ÖĞRETİM MATERYALLERİNİN DİNLEME/İZLEME
YÖNTEM VE TEKNİKLERİ BAKIMINDAN
İNCELENMESİ

Mahmut Sami DOĞANCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2018

©2018-Mahmut Sami DOĞANCI

T.C.

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ORTAOKUL 6-8. SINIF TÜRKÇE DERSİ BASILI
ÖĞRETİM MATERYALLERİNİN DİNLEME/İZLEME
YÖNTEM VE TEKNİKLERİ BAKIMINDAN
İNCELENMESİ**

**A STUDY ON THE PUBLISHED MATERIALS FOR
TURKISH LESSON IN THE SECONDARY SCHOOL (6
TO 8TH GRADES) WITH RESPECT TO
LISTENING/WATCHING METHODS AND
TECHNIQUES**

Mahmut Sami DOĞANCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Bahadır GÜLBAHAR

KIRŞEHİR-2018

KABUL VE ONAY

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Mahmut Sami DOĞANCI tarafından hazırlanan “Ortaokul 6-8. Sınıf Türkçe Dersi Basılı Öğretim Materyallerinin Dinleme/İzleme Yöntem ve Teknikler Bakımından İncelenmesi ” adlı tez çalışması 06/12/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Bahadır GÜLBAHAR

Üye.....(İmza)

Doç. Dr. Mesut GÜN

Üye.....(İmza)

Doç.. Dr. Remzi CAN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../201..

(İmza)

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 5 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../20..

Mahmut Sami DOĞANCI

İmza

ÖZET

ORTAOKUL 6-8. SINIF TÜRKÇE DERSİ BASILI ÖĞRETİM MATERYALLERİNİN DİNLEME/İZLEME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Mahmut Sami DOĞANCI

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bahadır GÜLBAHAR

2018 - (xii+94)

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Bahadır GÜLBAHAR

Doç. Dr. Mesut GÜN

Doç. Dr. Remzi CAN

Yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan Türkçe Dersi 6-8. Sınıflar Öğretim Programı'nda dinleme becerisi, ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve Türkçe ders kitaplarındaki her temada en az bir dinleme metnine yer verilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Dinleme metinlerinin işlenişinde kullanılacak yöntem/tekniklere de programda değinilmiştir. 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı'nın dinleme yöntem/teknikleri bölümünde yedi tür dinleme yöntem/teknikinden bahsedilmiştir. Bu yöntem/teknikler katılımlı dinleme, katılımsız dinleme, not alarak dinleme, kendini konuşanın yerine koyarak (empati kurarak) dinleme, yaratıcı dinleme, seçici dinleme ve eleştirel dinlemedir. Bu çalışmada, 6-8. sınıflar Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinde hangi yöntemlere ve tekniklere yer verildiği tespit edilmiş, bu yöntem ve tekniklerin hangi metinlerle birlikte uygulandığı, hangi tür metinlerin yer aldığı ve sözcük sayıları üzerinden de

metinlerin uzunluğu, kısalığı üzerinde durulmuştur. Çalışmada her sınıf seviyesi için biri Bakanlık ikisi özel yayınevi kitabı olmak üzere üçer öğretmen kılavuz kitabında yer alan dinleme metinleri incelenmiştir. Nitel tarama araştırması olan bu çalışmanın verileri, doküman incelemesi yoluyla toplanmış ve betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma neticesinde, 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan dinleme yöntem ve tekniklerinin her birine başvurulduğu ve bu yöntem ve tekniklerin öğretim programındaki uygulama yönergelerine uygun şekilde kullanıldığı saptanmıştır. Çalışmada incelenen 55 dinleme metninde 11 farklı metin türü kullanıldığı tespit edilmiştir. Dinleme / izleme metinlerinde en kısa metnin 77, en uzun metnin de 2245 sözcük olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinleme / izleme yöntem ve teknikleri, basılı öğretim materyalleri, 6-8. Sınıflar Türkçe öğretim programı.

ABSTRACT

**A STUDY ON THE PUBLISHED MATERIALS FOR
TURKISH LESSON IN THE SECONDARY SCHOOL (6
TO 8TH GRADES) WITH RESPECT TO
LISTENING/WATCHING METHODS AND
TECHNIQUES**

MA. Thesis

Preparer: Mahmut Sami DOĞANCI

Advisor : Dr. Öğr. Üyesi Bahadır GÜLBAHAR

2018- (xii+94)

Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences

Turkish Education Department

Jury

Assistant Professor Bahadır GÜLBAHAR

Associatie Professor Mesut GÜN

Associatie Professor Remzi CAN

Listening skill has thoroughly been embraced within the Turkish Lesson Teaching Program for Grades 6 to 8 and including minimum one listening text for each theme in a Turkish course book has become compulsory. The methods and techniques to be employed during the listening process have been mentioned in the Program as well. Seven types of listening methods/techniques are included within the Methods & Techniques part of the Program. These are; participatory listening, non-participatory listening, listening through note-taking, listening through empathizing the speaker,

creative listening, selective listening and critical listening. In this study, the methods and techniques included within the listening texts in teacher's books of 6 to 8th grades Turkish lesson were determined. The methods and techniques used together with these texts, the types of the texts and the length of the texts in relation to the number of the words were all examined. Three teacher's books for each grade, one published by the Ministry and two by private publishers, were examined with regard to the listening texts. The data of this survey research were collected through document review technique and analyzed by means of descriptive analysis method. As a result of the study, it was seen each method and technique included in the Turkish Lesson Teaching Program for Grades 6 to 8 was used and that these methods and techniques were used in compliance with the application instructions given in the Program. 11 different types of texts were found out to be used within 55 listening texts examined. When the numbers of the words are concerned, the shortest text was seen to be consisting of 77 words, while the longest one 2245 words.

Key words: Listening/watching methods and techniques, published teaching materials, Turkish Lesson Teaching Program for Grades 6 to 8

ÖNSÖZ

Dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak dört temel dil becerisi vardır. Bütün bu becerilerin annesi ve temeli dinlemedir. Adem'in çocukları hayata dinleyerek başlarlar ve hayatın kamil mertebesine ve şahsiyet zirvesine yine dinleme usuyla/usulüyle ulaşırlar. Hayata dinleyerek başlamak ve tutunmak dil ediminin miladı olduğu kadar beşikten mezara kadar sürecek ilim ve irfan yolculuğunun da rehberidir/kılavuzudur.

Dinleme/İzleme becerisi dediğimiz şey kulak ve göz vuslatından doğan zihniyet ve gönül bayramıdır. Bu bayramın iki bayramlığı vardır; birisi ve birincisi dikkattir, ikincisi ve ikinci incisi odaklanmaktır. Teveccüh etmeden/odaklanmadan başarılı bir iletişim ham hayaldir, tohum atmadan tarladan ekin/mahsül beklemektir. Dikkat olmadan dinlemeyi saman alevine ya da su üstünde dağınık giden bitki örtüsüne benzetebiliriz. Yani dikkatli ve odaklı dinleme olmadan bir neticeye ve meyveye ulaşmak muhaldir/imkansızdır. İnsan ve insanlık özüne, özgünlüğüne ve özgürlüğüne en başta dinleyerek adım atar. “Söz gümüşse sükut altındır, bir söyle on dinle, az söyle çok dinle, ulu sözü dinlemeyen uluyakalır, sakalım yok ki sözüm dinlensin” gibi atasözleri atalarımızdan bize miras kalan ve uzanan dinleme becerisinin ne büyük bir terbiye, eğitim ve kültür yolu ve metodu olduğunu bizlere ders vermektedir.

“Oku” diye emreden bir imanın/inancın/irfanın öğrencileri/talebeleri “işittik ve iman ettik, işittik ve itaat ettik.” diyerek yani bize verilen öğütü hakkıyla/hakikat boyutuyla dinleyerek emredene ve emre en güzel cevabı vermiş olurlar. Dinlemeyle verilen kamil cevap, hayati bir vazife ve vecibe olduğu kadar hayatı hayat yapan sırrın mana faziletine kavuşmaya/ulaşmaya da bir eşik vazifesi ifa eder. “Dinle” diyerek başlayan Mesnevi, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerimizin kurucu kadrolarından olmuştur. “Birkaç hakikati nefsimle beraber dinle. Kim isterse beraber dinlesin.” nurlu sözleri de bize can kulağıyla ve gönül gözüyle dinlemenin ehemmiyetini/meyvesini veriyor. Bu çerçevede/pencerede görülen dinleme manası ilim ve irfan, hakikat ve hikmet üniversitesinde mezuniyetsiz okumanın ve okudukça inkişaf etmenin sırrını ve tılsımını da bize veriyor/sunuyor/bahşediyor. Şairlerin dünyasında da dinlemenin ne kadar önemli olduğunu şiirlerde görürüz. İman, istiklal

ve istikbal şairi Mehmet Akif Ersoy'un "Ninni değil dinlediğin velvele/ Kükreyerek akmada müstakbele/ Bir ebedi sel ki zamandır adı/ Haydi katıl sen de o coşkun sele" mısraları, sesin ve sesimizin kemal ve kamil şairi Yahya Kemal Beyatlı'nın " Büyük ALLAH'ı anarken bir ağızdan herkes/ Nice bin dalgalı Tekbir oluyor tek bir ses/ Yükselen bir nakaratın büyüyen velvelesi/ Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi/ Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri/ Dinliyor vecd ile tekrar alınan Tekbir'i." mısraları, Büyük Doğu Şairi Necip Fazıl Kısakürek'in "Ana rahmi zahir şu bizim koğuş/ Karanlığında nur, yeniden doğuş/ Sesler duymaktayım: davran ve boğuş/ Sen bir devsin, yükü ağırdır devin/ Kalk ayağa dimdik doğrul ve sevin." mısraları, Diriliş şairi Sezai Karakoç'un "Artık inan bana muhacir kızı/ Dinle ve kabul et itirafımı/ Bir soğuk, bir garip, bir mavi sızı/ Alev alev sardı her tarafımı/ Artık inan bana muhacir kızı." mısraları, garip bir şair Orhan Veli Kanık'ın "İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı/ Önce hafiften bir rüzgar esiyor/ Yavaş yavaş sallanıyor/ Yapraklar ağaçlarda/ Uzaklarda çok uzaklarda/ Sucuların hiç durmayan çingirakları/ İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı" mısraları bize dinlemenin/duymanın nice güzel duygulara yol açtığını gösteriyor ve bize dinlemeyi öğütlüyor.

Doğru dinlemek doğru anlamamanın ve algılamamanın önsözü ve ön şartıdır. Bugün televizyon ve radyo dünyası, medya ve sosyal medya alemi özellikle ve genellikle algı anarşizmi üretmektedir ve bu durum küresel kaosu tetiklemektedir. III. Dünya Savaşı eşittir iletişim çatışmaları. İletişim çatışmalarının ve kazalarının ana sebebi de dinlemekten/dinlenilmemekten çıkar/doğar. Önyargıların ve önyargılarla filizlenen savaşların çoğu sebebi de dinlememek ve dinlenilmemektir. İnsanımızı ve insanlığımızı esir alan bireysel, toplumsal ve küresel sorunların çoğu sebebi dinle(nil)me(me)dir. Bunun tedavisi de teşhisinde açıktır. "İnsan bilmediğinin düşmanıdır", dostluğa ise bilerek/bilinçlenerek ulaşırız, bilmek için de dinlemek birinci kapıdır ve bu kapıdan geçmek icap eder. Kainatın kanunu şudur ki kandan ve kaostan iyilik ve güzellik doğmaz. İnsan; ruhuna, ruh sükutuna koştuğu ve sığındığı müddetçe insanlık hakikatına çıkan hakiki insan olur. Ruhumuzun Hira'sını bulmak ve ona sığınmak da dinlemeyle başlar. Bir işe, bir şeye dinlemeyle başlamak başarmanın anahtarıdır. Dinlenmenin yolu ve yöntemi de dinlemeden geçer.

Hitabet/diksiyon kursları, yazarlık okulları hep dilin güçlü ve güvenli işlevini ortaya çıkarmak içindir. Fakat bilinmelidir ki güzel konuşma güzel dinlemeden geçer, konuşma ve yazma dağına dinleme ve okuma kanatlarıyla çıkılır. Kainat bir dildir; kainat, konuşan topyekün kudsi ve mucizevi bir dildir ve bizden dinlenilmek/görölmek bekler. Kainatta her şeyin bir dili vardır; bu, hal ve kal dilleriyle tezahür eder. Dil dağının zirvelerine en güzel dinleme kanatlarıyla/uçağıyla çıkılır. İnsan, dili kadardır. İnsan dili, dinlediğı kadardır. Dinlemek ahlak ve kültürdür, dinlemek karakter ve şahsiyet göstergesidir/termometresidir. Dinlemek en başta kendimize sonra karşımızdakine hürmettir. İnsan sevgisi ve saygısı dinleme ile kendini gösterir. İnsan, kendi öz saygısını ve öz sevgisini ya dinleyerek ispat eder ya da dinlemeyerek imha eder. Değerin kadar, değer verdiği kadar dinlersin. Dinlediğın ve dinlenildiğın kadar değerlisin.

Her şeyin bir felsefesi vardır. Dilin felsefesi dinlemeyle başlar. Kelimeler düşünceyi, düşünce dili ortaya çıkarır. Bütün bu silsile dinleme ile manasını bulur. Her okuma ve yazma eğilimi bir nevi dinleme eğitimidir. Dahilerle delileri ayıran en önemli kavşak dinleme kavşağıdır. Dikkat, dinlemenin çekirdeğidir ve dehanın meyvesidir. Dikkatten dinlemek, dikkatli dinlemekten deha doğar. Akıl doruklarına, akıllı hareket ufuklarına ancak dinleme bineğıyle/otomobiliyle çıkılır. Zekanın ve dehanın başat rolü ve başağı dinlemedir, dinleme eğitimidir. Sosyal ve siyasal hayatımızın en önemli gerçeklerinden olan adalet ve cumhuriyet de dinleme ve dinlenme hoşgörüsü ve görgüsü olduğunda gerçek manasını bulur. “Uslüb-u beyan/Aynıyla insan” sözünde kendini bulan ve yansıtan konuşma kudreti ve fazileti, beyan gücü ve gerçeğı insan ağacının bir meyvesidir, dinleme ise o ağacın çekirdeğidir. Çekirdek olmadan ağacı ve meyveyi hayal etmek mümkün değildir.

Bu çalışmada, Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı doğrultusunda hazırlanan basılı öğretim materyallerindeki dinleme yöntem ve tekniklerinin nasıl kullanıldığı incelenmiştir. Çalışmanın giriş bölümünde araştırmanın problem durumu, önemi, sınırlılıkları, varsayımlar ve tanımlardan bahsedilmiştir. İkinci bölümünde ise dinleme becerisi ile dinleme yöntem ve tekniklerinden, konu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Araştırmamızın üçüncü bölümünde ise araştırma modeli, araştırmanın

evren ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin analizi açıklanmış, doküman incelemesi olan çalışmanın veri toplama tekniğinden bahsedilerek nitel olan araştırma tanıtılmaya çalışılmıştır. Dördüncü bölümde ise elde edilen veriler tasnif edilmiş, gruplandırılmış, verilerin daha net ifade edilebilmesi için tablolama ve şekil grafiği yoluna gidilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmayı tamamlayabildiğim için en başta/evvela sonsuz elhamdülillah diyorum. Daha sonra ise hayattaki ilk öğretmenlerim/ başöğretmenlerim, her ikisi de öğretmen olan ve öğretmen olmam için bana her daim ideal ve idrak, bilinç ve şevk aşıl原因 anneme ve babama, ilkokuldan üniversiteye ve yüksek lisans eğitimime kadar beni yetiştiren ve yeşerten bütün hocalarıma, yüksek lisans tezimde bana rehberlik yapan, bana ve bütün öğrencilerine abi gibi hocalık yapan aziz hocam Dr. Öğr. Üyesi Bahadır GÜLBAHAR'a çok teşekkür ediyorum.

Kırşehir-2018

Mahmut Sami DOĞANCI

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	1
BİLDİRİM	2
ÖZET.....	İ
ABSTRACT	İİİ
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	Vİİİ
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
SİMGELER VE KISALTMALAR	Xİİ
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	4
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	5
1.4. VARSAYIMLAR	5
1.5. TANIMLAR.....	6
BÖLÜM II	7
KAVRAMSAL/KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR	7
2.1. DİNLEME	7
2.1.1. Dinleme Şekil ve Türleri.....	8
2.1.2. Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki Dinleme/İzleme Yöntem ve Teknikleri	12
2.2.KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	16

2.2.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	16
2.2.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	28
BÖLÜM III.....	31
YÖNTEM.....	31
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	31
3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ.....	32
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI.....	32
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	32
BÖLÜM IV	34
BULGULAR.....	34
BÖLÜM V.....	79
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	79
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA	79
5.2.ÖNERİLER	85
5.2.1.Uygulayıcılara Öneriler.....	85
5.2.2.Araştırmacılara Öneriler.....	85
KAYNAKÇA	86
ÖZGEÇMİŞ.....	94

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 4.1.** *Araştırma kapsamında incelenen basılı öğretim materyali listesi.*
- Tablo 4.2.** *6. Sınıf Gizem Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları*
- Tablo 4.3.** *6. Sınıf MEB Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları*
- Tablo 4.4.** *6. Sınıf Öğün Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları*
- Tablo 4.5.** *7. Sınıf Cem Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları*
- Tablo 4.6.** *7. Sınıf MEB Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları*
- Tablo 4.7.** *7. Sınıf Meram Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları*
- Tablo 4.8.** *8. Sınıf Yıldırım Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları*
- Tablo 4.9.** *8. Sınıf MEB Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları*
- Tablo 4.10.** *8. Sınıf Evren Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları*
- Tablo 4.11.** *6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türleri*
- Tablo 4.12.** *6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları*
- Tablo 4.13.** *6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve teknikleri*
- Tablo 4.14.** *7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türleri*
- Tablo 4.15.** *7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları*
- Tablo 4.16.** *7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve teknikleri*

Tablo 4.17. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türleri

Tablo 4.18. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları

Tablo 4.19. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve teknikleri

Tablo 4.20. Dinleme metinlerinin kullanıldığı sınıf seviyesi, sözcük sayıları, türleri ve metinlerin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve teknikleri

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 *Dinleme, Konuşma, Okuma, Yazma Etkinliğinin Günlük Bazda Yüzde Olarak İfade Edilmesi*

Şekil 1.2 *Günlük Dinleme Yüzdesinin Verimli Dinlemeye Oranı*

Şekil 2.1 *Temel Dil Becerileri ve Bileşenleri*

Şekil 4.1. *6. Sınıf ÖKK'de yer alan dinleme, okuma ve serbest okuma metinlerinin sayıları*

Şekil 4.2. *7. Sınıf ÖKK'de yer alan dinleme, okuma ve serbest okuma metinlerinin sayıları*

Şekil 4.3. *8. Sınıf ÖKK'de yer alan dinleme, okuma ve serbest okuma metinlerinin sayıları*

Şekil 4.4. *6-8. Sınıflar Türkçe dersi ÖKK'lerde yer alan dinleme, okuma ve serbest okuma metinlerinin sayıları*

Şekil 4.5. *6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türe göre dağılımı*

Şekil 4.6. *6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları grafiği*

Şekil 4.7. *6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve tekniklerinin sıklığı*

Şekil 4.8. *7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türe göre dağılımı*

Şekil 4.9. *7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları grafiği*

Şekil 4.10. *7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve tekniklerinin sıklığı*

Şekil 4.11. *8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türe*

göre dağılımı

Şekil 4.12. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları grafiği

Şekil 4.13. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve tekniklerinin sıklığı

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kisaltmalar	Açıklamalar
Akt. :	Aktaran
C. :	Cilt
Çev. :	Çeviren
DK :	Devlet Kitapları
Edt. :	Editör
MEB :	Millî Eğitim Bakanlığı
ÖKK:	Öğretmen Kılavuz Kitabı
s. :	Sayfa
S. :	Sayı
TDK :	Türk Dil Kurumu
TÖP :	Türkçe Öğretim Programı
vb. :	ve benzeri
Yay. :	Yayınları

BÖLÜM I

GİRİŞ

Dil, “insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir” (Ergin, 2004: 3) şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir bakış açısıyla da dil, kişilerin meramlarını ifade etmek için kullandıkları bir sesli işaretler (Banguoğlu, 2007: 9) sistemidir. Dil, “düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan ögeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir yapı”dır. Dil, “dinleme, konuşma, okuma ve yazma” becerileri ile kullanılmaktadır. Dil becerileri arasında dinlemenin kendine has bir yeri vardır. İnsan, konuşacağı dile ait ilk kelimeleri dinleme becerisi sayesinde öğrenmekte ve hayatı boyunca öğreneceği birçok bilgiyi dinleme sayesinde elde etmektedir (Aksan, 1988: 55). Dilin edinilmesinde dinlemenin önemi hayati derecededir. Hem Türkçe dersi hem de diğer derslerin içeriklerinin öğrenilmesinde dinleme becerisinin ve etkinliklerinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Karacan, 2000: 265).

“Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dersi Basılı Öğretim Materyallerinin Dinleme/İzleme Yöntem ve Teknikleri Bakımından İncelenmesi” başlıklı çalışmamızda, 2006 Türkçe Öğretim Programına göre hazırlanan 6-7-8. Sınıflar ders kitaplarındaki (öğretmen kılavuz kitaplarındaki) dinleme metinlerinin işlenişlerinde başvurulan dinleme / izlem yöntem ve tekniklerinin nasıl uygulandığı, dinleme metni olarak hangi türde metinlere yer verildiği ve bu metinlerin bazı özellikleri üzerinde durulmuştur.

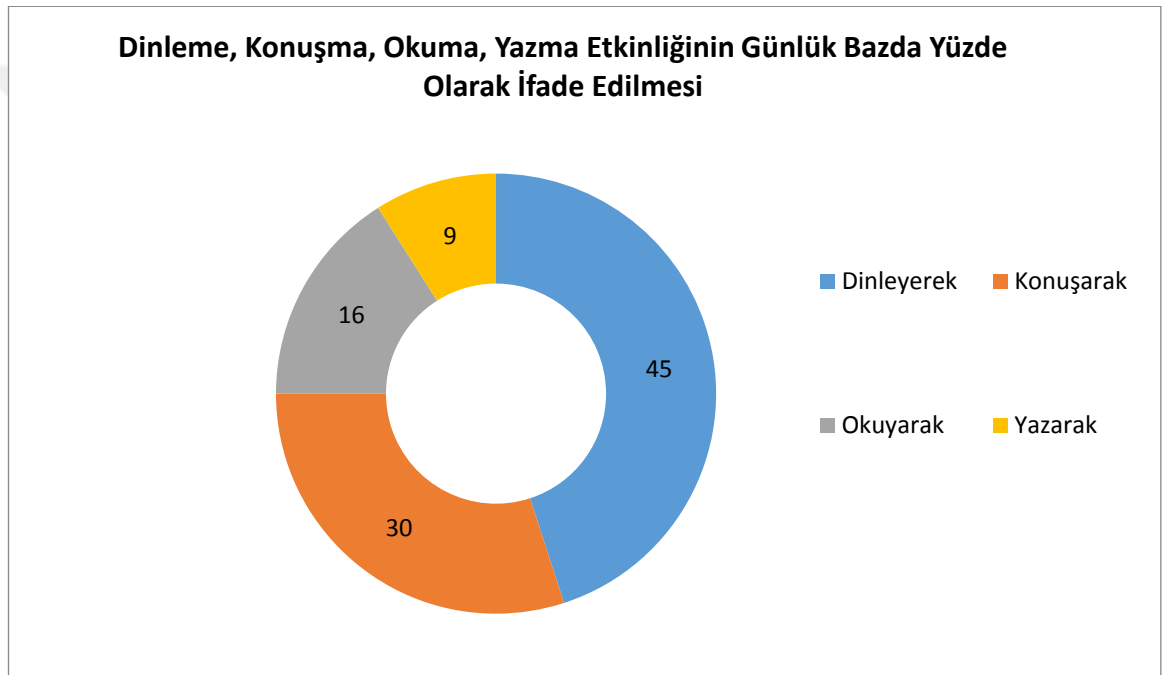
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Dinleme, konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği mesajları doğru olarak anlayabilme etkinliği olarak tanımlanmaktadır (Özbay, 2005: 11). Günlük hayatımızın her safhasında düşünmeye başvurmaksızın ve enerjimizi çok fazla harcama ihtiyacı hissetmeden etrafımızda olup biteni anlamlandırmak için başvurduğumuz zihinsel yeteneklerden birisi olan dinleme, içinde bulunduğumuz

zamanda teknolojinin imkânlarının bu denli gelişmiş olmasına rağmen iletişim becerilerimizin temelini oluşturmaya devam edecektir (Temur, 2001: 62).

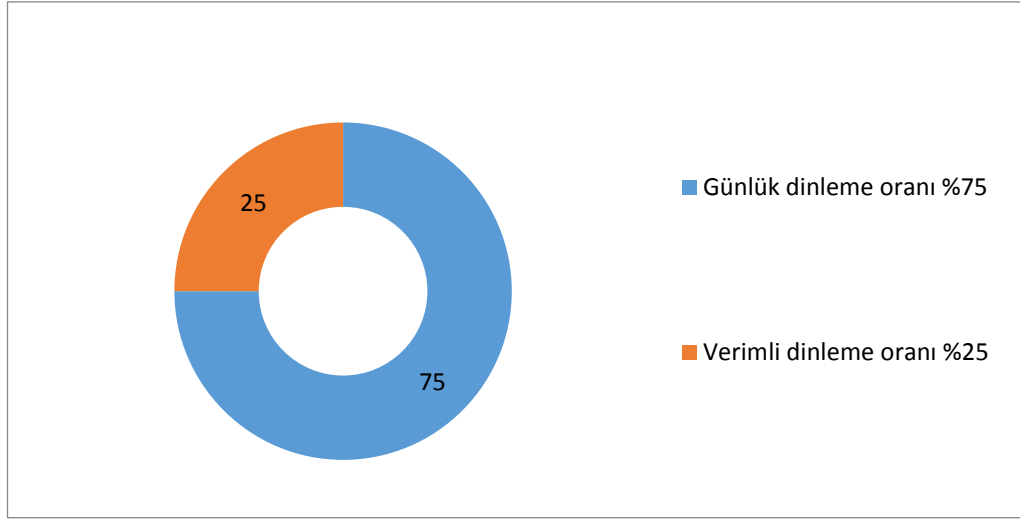
Günlük hayatta insanın dinlemeye oldukça fazla zaman ayırdığını yapılan araştırmalar göstermektedir. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre herhangi bir kişi gününün %9'unu yazarak, %16'sını okuyarak, %30'unu konuşarak ve %45'ini dinleyerek geçirmektedir (Dornan, 2001:106'dan akt. Robertson, 2004: 57).

Şekil 1.1. Dinleme, Konuşma, Okuma, Yazma Etkinliğinin Günlük Bazda Yüzde Olarak İfade Edilmesi

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere insan hayatında dinlemenin önemli bir yeri olmasına rağmen dinlemenin verimliliği ile ilgili durum farklıdır. Şekil 1.2'de de görüldüğü gibi, bireylerin dinleme verimliliği oranı % 25'dir.

Şekil 1.2. *Günlük dinleme yüzdesinin verimli dinlemeye oranı.*

Günlük ve akademik hayatta başarının sağlanmasında dinlemenin büyük bir önemi vardır. Dinleme becerilerini yeterince işe koşamadıklarında, öğrencilerin okul başarılarının düştüğü görülmektedir. Dinleme becerisinin gelişmemesinin bireylerin diğer bireylerle kurduğu ilişkilerine, iş yerindeki verimliliklerine de olumsuz yansıtacağı, kişiyi ve çevresini doğrudan etkileyeceği de göz önünde bulundurulmalıdır (Kaplan, 2004: 19).

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda kazanımlar ve etkinlikler yoluyla öğrencilerin dört temel dil becerisi olan dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeleri, Türkçenin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak dilimizi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir (MEB, 2006: 3). Bu nedenle birey için büyük öneme sahip bir beceri olan dinleme becerisi üzerine günümüzde de artarak devam eden çalışmalar yürütülmektedir. Türkiye'de ve yurt dışında faaliyet gösteren Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin denetimindeki okullarda Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının hazırlamış olduğu 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı uyarınca hazırlanan ve kurulun onayından geçen 6-8. sınıflar Türkçe dersi kitapları kullanılmaktadır. Çalışmamızda, bu basılı öğretim materyallerinde başvurulan dinleme/izleme yöntem ve teknikleri incelenmiştir.

Çalışmanın problem cümlesi, "Ortaokul 6-8. Sınıf Türkçe Dersi Basılı Öğretim Materyallerinde başvurulan dinleme / izleme yöntem ve teknikleri öğretim

programındaki yönergelere uygun kullanılmış mıdır?” şeklinde oluşturulmuştur.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Toplumsal birlikteliğin ve barışın başlangıç noktası kişisel iletişimdir. Kişisel iletişim, konuşan ve dinleyen olmak üzere iki birey arasında meydana gelmektedir. Bu yapının sağlıklı işleyebilmesi, iletişimi başlatan kaynağın (konuşan) karşısında iyi bir alıcının (dinleyicinin) olması ile mümkün kılınabilir. Bu bağlamda değerlendirdiğimiz zaman iletişimin sağlıklı gelişebilmesi için konuşmanın verimli ve sağlıklı gerçekleşmesi tek başına yeterli görülmemektedir. Çünkü dinleme kısmında hata ve eksikliklerin olması durumunda iletişim kopma durumuna gelmektedir.

Dinleme ile ilgili çalışmalarda pek çok tanıma rastlanmaktadır. Öğrenme alanlarından biri olan dinleme ile ilgili yapılan tanımlamalarda dinlemenin “bildirileri etkin bir yordama ve yorumlama süreci (Taşer, 2015: 206)”, “görsel ve işitsel simgelere tepki (Ergin, 2014: 106)”, “konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği sözlü mesajları doğru olarak anlayabilme etkinliği (Özbay, 2005: 11)”, “duyuları anlama yetisi (Kantemir, 1972: 10)”, “işittiğimizi anlamak ve saklamak ya da işittiğimizi anlamak amacıyla dikkat harcamak (Sever, 2011: 10)” şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Bununla beraber yapılan pek çok çalışmada dinlemenin işitmeden farklı bir etkinlik olduğu üzerinde de durulmaktadır. İşitme fizyolojik, dinleme ise psikolojik bir süreçtir ve kulakla işitilip zihinle dinlenir (Ergin, 2014: 107-113). Kulağa sesin gelmesinin işitmeyi, bu sesi anlamlandırma çabasının da dinlemeyi karşıladığı ifade edilmektedir (Ungan, 2009: 141). Bir başka deyişle işitme; irade, istek dışında gerçekleşirken dinleme belli bir amaç doğrultusunda yapılan, öğrenilmesi gereken bir beceri olarak sunulmaktadır (Aktaş ve Gündüz, 2004: 247).

İşitmenin dinleme sürecinin bir ögesi, dinlemenin başta gelen unsuru olduğu ve dinlemenin gerçekleşebilmesi için sağlıklı bir işitmenin olması gerektiği ifade edilmektedir (Akyol 2006: 2; Arı 2013: 190). Bu görüşleri destekleyen başka bir açıklama Güneş (2014: 82-83) tarafından yapılmış, dinlemenin işlem boyutunun işitme, anlama ve zihinde yapılandırma şeklinde üçe ayrıldığı, bu sürecin ilk aşamasının da işitme olduğu vurgulanmıştır. Bütün bu ifadelerin ışığında dinleme,

işitmeden farklı, belli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilen ve duyulanları anlamak için dikkatin ön planda olduğu bir anlama etkinliği şeklinde ifade edilebilir.

Yukarıda verilen bilgilerin ışığında dinlemenin bir iletiyi, pürüzsüz, sorunsuz olarak anlayabilme ve söz konusu iletiye karşı tepkide bulunma etkinliği olarak tanımlanabilir. Bütün eğitim sistemlerinde olduğu gibi MEB'in de hedefleri arasında sağlıklı, iyi iletişim kuran nesiller yetiştirmek bulunmaktadır. MEB bu kaygıyla 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı'nda dinleme/izleme becerisi ile yöntem ve teknikleri üzerinde durmuş, Türkçe dersi basılı öğretim materyallerinde dinleme/izleme yöntem ve teknikleri ile metinlerine yer verilmiştir. Dinleme / izleme yöntem ve tekniklerinin öğretim programında açıklanan yönergelere uygun kullanılıp kullanılmadığının tespit edilmesi öğrencilerin dinleme/izleme becerisinin gelişmesi bakımından önemlidir. Çalışmanın dinleme / izleme yöntem ve tekniklerinin nasıl kullanıldığı, kullanılan metinlerin özellikleri bakımından incelenmesiyle akademik çevreye ve öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlere katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Ortaokul 6-8. sınıf Türkçe dersi basılı öğretim materyallerinde başvuru dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini incelemeyi ve bu alanda bir sonuca varmayı hedefleyen araştırma;

1. 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı (2006 programı)
2. 6-8. Sınıflar Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitapları
3. 6-8. Sınıflar Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarındaki dinleme metinleri ile sınırlıdır.

1.4. VARSAYIMLAR

Ortaokul 6-8. sınıflar Türkçe dersi basılı öğretim materyallerinde yer alan dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini incelemeyi ve bu alanda bir sonuca varmayı hedefleyen araştırmada seçilen basılı materyallerin evrenin tamamını yansıttığı / temsil ettiği varsayılmıştır. Ayrıca basılı materyallerde başvuru dinleme/izleme yöntem ve tekniklerinin dersin öğretmenleri tarafından tam olarak uygulandığı

varsayılarak hem inceleme hem de değerlendirme kısmında buna istinaden değerlendirmeler yapılmıştır.

1.5. TANIMLAR

Türkçe Dersi Basılı Öğretim Materyalleri: 6-8. sınıflarda Türkçe dersinin işlenmesi ve diğer yükümlülüklerin yerine getirilebilmesi amacıyla 6-8. Sınıflar 2006 Türkçe Öğretim Programı'na ve Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının ders kitapları inceleme kriterlerine uygun olarak hazırlanan kitap setlerinden öğretmen kılavuz kitaplarını içermektedir.

Dil: Düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş araçtır (Aksan, 2000: 55).

Dinleme/İzleme: İletişim sürecinin amacı olan “konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilmeyi” sağlayan dil etkinliğidir (Demirel, 2004: 70). İletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biri olup verilen iletiyi doğru bir şekilde anlama, yorumlama ve değerlendirme becerisidir (MEB, 2017: 5).

6-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı: 2005–2006 Eğitim- Öğretim Yılı'ndan itibaren MEB'e bağlı tüm ilköğretim okullarında uygulanan program.

Dinleme Metni: Dinleme becerisinin geliştirilmesi için kullanılan ve Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarında bulunan metinlerdir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL/KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. DİNLEME

Türkçe sözlükte ve çeşitli kaynaklarda dinleme için birçok farklı tanım yapılmıştır. Türkçe sözlükte dinlemeden, “işitmek için kulak vermek; birinin sözünü, öğüdünü kabul edip gereğince davranmak” olarak söz edilmektedir (TDK, 2017: 671). Ergin (2008) dinlemenin, “görsel ve işitsel simgelere verilen bir tepki” olduğunu belirtirken Sever (2011), bu kavramı; “işitilenlerden bir anlam yaratma, anlaşılana gerektiğinde kullanılmak üzere saklama”; Özbay (2005), “konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği sözlü mesajları doğru bir şekilde anlama”; Yangın (1999), sesleri anlamaya çalışmak, çaba gerektiren bilinçli bir süreç; Demirel (1999) ise “seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmayla ve onlara dikkati vermeye başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınması ve hatırlanmasıyla süren ve anlamlandırılmasıyla son bulan psikolojik bir süreç” olarak tanımlamaktadır.

Güneş (2013) dinlemenin ses, işitme, düşünme, anlama, ilişkilendirme, eleştirme, zihinde yapılandırma gibi, ses, kulak ve beynin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreç olduğuna işaret etmektedir. Bu süreçte, işitilen bilgileri seçme, düzenleme, ön bilgilerle konuşmacının söylediklerini bütünleştirme ve anlam oluşturma gibi bir dizi işlem gerçekleşmektedir.

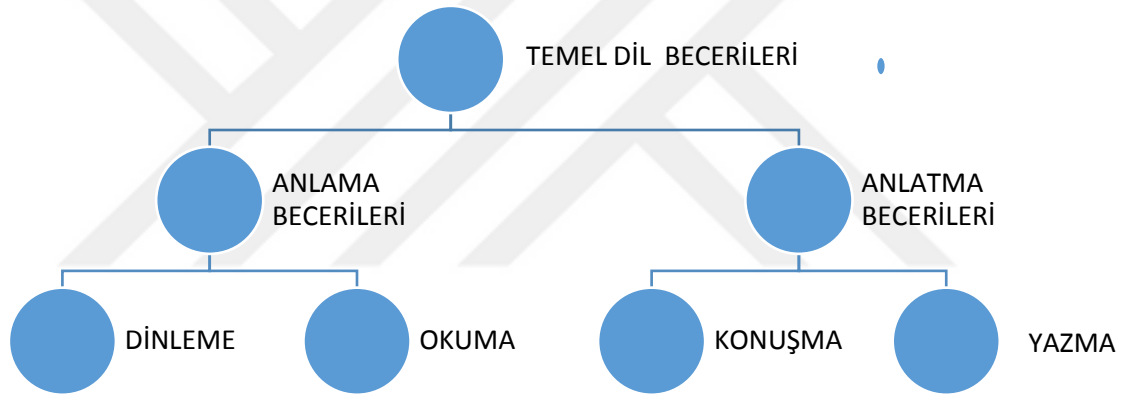
Günlük hayatımızın büyük bir çoğunluğu dinlemekle geçer. Evde, okulda, iş yerinde, radyoda, televizyonda, sinemada, yemekhanede, bahçede o kadar çok ses ve konuşma vardır ki bunların hepsine dikkat vermek sinir sistemini yoracağından her zaman dikkati bir noktada tutamayız. Bu sebeple sinir sistemi o anda içinde bulunduğu fizyolojik ve psikolojik gereksinimlere göre belli noktalara dikkati toplar (Cüceloğlu, 1995: 171).

İnsan ilişkilerindeki sorunların özünü oluşturan iletişimsizliğin temelinde, bireyin dinleme etkinliği sırasında sadece kendi düşünceleri ve hislerini dikkate alarak çevresiyle kurduğu iletişime gölge düşürmesi etkili olmaktadır. İnsanların çoğu, karşılarındaki kişi konuşurken kendilerine sıra geldiğinde ne söyleyeceklerini

düşünürler. Konuşmacının söylediğini sandıkları şeyin, gerçekten kendilerine söylenmekte olan şey olup olmadığını kontrol etmeyi nadiren düşünürler. Konuştukları kişide ortaya çıkan duygusal tepkileri nadiren kabul ederler. Bunlar dinleme becerisinin kullanımıyla ilgili önemli hatalardır (Robertson, 2004: 11). Bireyin yaşadığı problemlerde iletişimsizliğin ve bu iletişimsizliğin sebeplerinin başında da dinleme becerisi kullanımının etkili olduğu açıkça ortadadır.

Dil dört temel beceri alanından ibarettir. Bu beceri alanları dinleme, okuma, konuşma ve yazmadır. Şekil 2. 1'de görüldüğü gibi dinleme ve okuma becerisi; konuşma ve yazma ise anlatma becerisidir.

Şekil 2.1. Temel dil becerileri ve bileşenleri (Akalın ve diğerleri, 2013, s. 171)

Anlama becerisini geliştirilebilmesi için dinlemeye önem verilmesi kişinin sadece ilgili dersi değil hayatının tamamını sıkıntısız sürdürebilmesi ve başarılı olabilmesi bakımından gerekli görülmüştür. Türkçe öğretim programlarında yer alan dinleme kazanımları da bunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.1. Dinleme Şekil ve Türleri

Dinleme şekil ve türleri genellikle birbirine karıştırılmaktadır. Türkçe Sözlük'te şekil; bir kavramın, düşüncenin, olayın veya işin değişik oluş biçimi; tür ise çeşit olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2017: 2214 ve 2400). Bu bölümde dinleme işinin oluş, gerçekleşme biçimleri hakkında bilgi verilmiş, ardından da çeşitleri üzerinde durulmuştur.

2.1.1.1. Dinleme şekilleri

Dinleme şekli ve dinleme türü arasındaki ayrımın farkına varılması için dinleme türlerine geçmeden önce, dinleme şekillerinden bahsedilmesinde fayda vardır. Dinleyenin konuya katılıp katılmama durumuna göre dinleme iki değişik şekilde gerçekleşir.

Etkileşimli dinleme: Bu dinleme şeklinde dinleyen ile konuşan arasında bilgi alışverişi vardır. Dinleyici konuşmacıya tepki verme imkânına sahiptir. Telefon görüşmeleri, sohbet etme, grup ve sınıf içi dinlemeleri buna örnek olarak gösterilebilir.

Etkileşimsiz dinleme: Bu grupta yer alan dinleme etkinliklerinde dinleyici karşısındaki ile herhangi bir şekilde iletişime giremez. Televizyon izleme, radyo dinleme gibi.

Her iki dinleme grubunda da kaynağın gönderdiği mesajlar dinleyici tarafından algılanır. Ancak etkileşimli dinlemede bu algılama durumu daha önemlidir. Çünkü karşılıklı konuşmada, konuşan kişinin söylediklerini anında anlamak ve ona göre cevap vermek gerekmektedir. İletişimin kesintiye uğramaması için dinleyicinin kaynaktan gelen mesaja yoğunlaşması gerekir. Bunun yanında etkileşimli dinlemede dinleyici, tam anlamadığı bölümlerle ilgili anında sorular sorarak konunun biraz daha ayrıntılı ifade edilmesini veya farklı yönlerinin belirtilmesini sağlayabilir (Doğan, 2013: 29).

Etkileşimsiz dinlemede kişi kendi iç dünyasıyla biraz daha mücadele etmek zorundadır. Düşünce hızı konuşma hızından daha yüksek olduğu için bu tür dinleme etkinliklerinde insan zihni hep öne doğru hamleler yapar. Bu hamleler bir müddet sonra başka noktalara gidebilir. Etkin dinleyiciler o anlarda kendilerini toparlamayı ve dinlemeye dönmeyi başarabilen dinleyicilerdir. Bu dinleyiciler varsa konuşmacının konuşmasının altında yatan gizli mesajları algılama işiyle uğraşırlar. Ama bütün bunları yaparken bir taraftan da konuşmacının söylediklerini takip ederler. Konuşma boyunca aktif bir zihni süreç yaşarlar (Doğan, 2013: 29-30).

2.1.1.2. Dinleme türleri

Aktif dinleme: Dinleyenin aktif olduğu ve konuşmacıya dinlendiğini, söylediklerine değer verildiğini gösteren bir dinleme şeklidir. Bu tepki, sözler, jest ve mimiklerle gösterilebilir. Konuşmacıyla göz teması kurmak, ona arada sorular yöneltmek, konuşmacının sözlerine ve duygularına yanıt vermek, duygu ve düşüncelerini özetlemek, yani geri bildirimde bulunmak aktif dinlemenin göstergeleri arasında yer almaktadır. Geri bildirim sayesinde konuşan, gönderdiği mesajların alınıp alınmadığını ya da ne kadarının alındığını dinleyicinin kendisine verdiği tepkilerden anlar, böylece karşılıklı bir iletişim gerçekleşir.

Maden ve Durukan (2011), Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme stillerini cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri bakımından değerlendirmiştir. Çalışma sonunda; Türkçe öğretmeni adaylarının % 48'inin pasif dinleyici, % 32'sinin katılımcı dinleyici, % 16'sının tarafsız dinleyici ve % 4'ünün aktif dinleyici oldukları sonuçlarına varılmıştır.

Pasif dinleme: Pasif dinleme, dinleyicinin sözlü tepkide bulunmadan, sessizce dinleme etkinliğinde bulunmasıdır. Bu dinleme, konuşmacıya söylediklerinin kabul edildiği duygusunu verir, duygu ve düşüncelerini daha çok dile getirme konusunda kişiyi cesaretlendirir. Bu dinlemede dinleyenin konuşulanları anlayıp anlamadığı konusunda net bir bilgi yoktur.

Not alarak dinleme: Dinlenenlerin daha kolay anlaşılması, hatırlanması amacıyla önemli görülen bölümlerin kısa notlar alınması yoluyla yapılan dinlemedir. Bu dinlemede dinleyici ana düşünceleri, önemli bölümleri, dikkat çeken sözleri daha sonra kolay hatırlamak amacıyla kısa notlar alarak kaydeder.

Grup hâlinde dinleme: Anlatılanları daha iyi kavramak amacıyla dinleyenlerin dinleme esnasında birbirleriyle etkileşim içinde oldukları, birbirlerine soru sordukları, paylaşımında buldukları dinlemedir.

Empatik dinleme: Bir kişinin duygu ve düşüncelerini anlayabilmek için kendimizi onun yerine koyarak yaptığımız dinlemedir. Kişiyi anlamak amacıyla yapılan aktif dinleme de denilebilir.

Yaratıcı dinleme: Dinleyicinin dinlediklerine anlam yükledikten sonra zihninde yapılandırması, yorumlaması, analiz ve senteze gittikten sonra bunlardan yeni fikirler üretmesi şeklinde gelişen bir dinleme türüdür.

Amaçlı dinleme: Belli bir amaca odaklı olarak yapılan dinlemedir. Bir dinleyici bilgi edinmek, dinlediklerini yorumlamak, dinlediği üzerinde eleştirel düşünmek amacıyla dinleyebilir.

Bu tür dinlemeler ağırlıklı olarak bilgi verici metinlerle ilgili dinlemelerdir. Ancak estetik dinlemeler de bu dinlemeyle yapılabilir. Bu tür dinlemelerin aracı ise genelde hikâyeler, şiirler, tarihî romanlar gibi edebiyat ürünleridir. Literatüre göre amaçlı dinleme; bilgi edinmeye, yorumlamaya, eleştirmeye ve haz almaya (estetik) dayalı dinleme şeklinde sınıflandırılmaktadır (Kırkkılıç ve Akyol, 2007: 6).

Sorgulayıcı dinleme: Anlatılanların tutarlılığının sorgulandığı, zihinsel süreçlerin yoğun olarak kullanıldığı bir dinleme türüdür. Bu süreçte konuşmacı tarafından ileri sürülen düşüncelerin zihinde mantıksal sorgusu yapılır, yorumlanır, önceki bilinenlerle karşılaştırılır, değerlendirilir ve bir sonuca gidilir.

Seçici dinleme: İlgi ve ihtiyaca cevap veren unsurların seçilerek dinlenmesidir. Konuşulanların içinden sadece ilgilenilen bölümleri dinlemek, o bölümlere dikkati yoğunlaştırmak, diğer bölümleri dinlememektir. Bilinçli ve amaç odaklı bir dinlemedir.

Eleştirel dinleme: Dinlenenlerin çok yönlü bakış açısıyla tarafsız bir şekilde ele alındığı, sorgulandığı, değerlendirildiği, karşılaştırmaların yapıldığı bir dinlemedir. Sorgulayıcı dinlemede olduğu gibi zihinsel süreçlerin yoğun olarak kullanıldığı, dinleyicinin kendi doğrularını bulmaya çalıştığı bir dinleme türüdür.

Dinleme sırasında dinleyici şu sorulara cevap arar (MEB, 2006: 63):

- Konuşmacının amacı nedir?
- Konuşmacı konuyla ilgili yeterli bilgi ve birikime sahip mi?
- Verilen bilgiler güncel ve geçerli mi?

- Konu tarafsız bir bakış açısıyla ele alınıyor mu?
- Eleştiriler doğru mu?
- Alternatif çözüm önerileri sunuluyor mu?
- Çözüm önerileri bilimsel ve tutarlı mı?

Herhangi bir dinleme etkinliğinde yukarıdaki dinleme türlerinden biri kullanılabilirdiği gibi aynı anda birkaç dinleme türünden de faydalanılabilir. Uygulamalar sırasında öğretmenin, bu konuda da öğrencilere örneklerden hareketle bilgi vermesinde fayda vardır (Doğan, 2012: 30).

2.1.2. Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki Dinleme/İzleme Yöntem ve Teknikleri

Bu bölümde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2006: 62-63) sıralanan ve aşağıda adları verilen dinleme/izleme yöntem ve teknikleri ele alınmıştır.

2.1.2.1. Katılımlı dinleme/izleme

Bu dinleme türünde dinleme sürecinde zihinde oluşan sorular konuşmacıya iletilerek dinlenenlerin daha kolay anlaşılması ve kaynağa dinlendiğini hissettirme amacı vardır. Böylece konuşmacı dinlendiğini hissedeceğinden daha anlamlı bir iletişim süreci sağlanmış olacaktır.

Katılımlı dinleme/izleme, etkileşimli dinleme durumlarında kullanılır. İletişimin etkili bir şekilde gerçekleşmesi, konuşmacı ile dinleyici arasındaki etkileşimin kalitesine bağlıdır. Bunun için etkileşimli dinleme esnasında başka bir şeyle uğraşılmamalı ve konuşmacı ile göz teması kurulmalıdır. Bu uygulamada dinleyici konuşmacının anlattıklarına açıklık getirmesini ister, konuşmacı sözlerini ve duygularını geri yansıtır, fikir ve duygularını özetler.

Yeri geldiğinde konuşmacının sözleri özetlenir veya söylenmek istenen geri bildirimle verilir.

Dinleyici, zihnindeki bir probleme çözüm bulmak, istekte bulunmak veya

konuyu daha anlaşılır kılmak için soru soracağı zaman not alarak veya araya girerek “Söylediklerinizi tam olarak anlayamadım. Daha açık söyler misiniz?” vb. sorular sorabilir.

2.1.2.2. Katılımsız dinleme/izleme

Katılımsız dinleme/izlemede öğrencilerin zihinsel faaliyetlerinin harekete geçirilerek dinledikleri/izledikleri üzerinde düşünmeleri amaçlanır.

Bu dinleme türünde öncelikle dinlenen metnin bir süreçten mi bahsettiği, yoksa bir açıklama mı getirdiği belirlenir. Daha sonra öğrenciler metnin türüne ve metinden beklenen kazanımlara göre zihinlerinde “kim, ne, nereye, ne zaman, nasıl?” gibi sorulara cevap bulmaları için yönlendirilir.

Dinleyiciler açısından katılımsız dinleme/izleme, katımlı dinlemeye göre daha zordur. Çünkü bu dinleme türünde dinleyiciler kendi iç dünyalarıyla daha çok mücadele etme durumunda kalırlar. Dinlemeye devam etmek, anlaşılan bilgileri kendi bilgileriyle karşılaştırmak ve bir bilgi yapılandırması içinde olmak için dikkatin sürekli canlı tutulması gerekir. Bu kolay bir iş değildir. Katımlı dinlemede ise dinleyici, konuşmacı kadar olmasa bile aktiftir; geri bildirimleriyle, sorduğu sorularla zaman zaman iletişim sürecine dâhil olur. Böylece dinleyicinin dikkati daha canlı olur (Doğan, 2012: 32).

2.1.2.3. Not alarak dinleme/izleme

Dinlenenlerin/izlenenlerin daha kolay anlaşılması ve hatırlanması için not alarak dinleme/izlemeye başvurulabilir.

Öğrencilere not alırken dikkat etmeleri gereken hususlar mutlaka hatırlatılmalıdır. Öğrencilerin amaçlarına ulaşmalarını kolaylaştıracak şekilde not almaları, anahtar kelimelere dikkat etmeleri, ana fikri belirlemeleri, özgün ifadeleri ve güzel sözleri not almaları tutulan notların kalitesini belirleyecektir.

Not alarak dinleme yönteminin başarıya ulaşabilmesi için öğrenciye “dinlediklerinizi not alın” demek yeterli olmaz, bunun için öğrencilere etkili bir not alma eğitimi verilmesi gerekir. Kocaadam (2011), kontrol gruplu deneysel bir çalışma olarak planladığı araştırmada not alarak dinleme eğitimi verilen öğrencilerin

dinleme becerilerinin bu eğitimin verilmediği öğrencilere göre daha üst düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrenci, klasik not alma teknikleriyle sınırlanmamalı, öğrenciye olabildiğince farklı not alma teknikleri öğretilmeli ve bunu uygulaması sağlanmalıdır. Aydın (2009), öğrencilerin dinlenen metinleri anlamaları ve hatırlamaları üzerinde zihin haritalama not alma tekniği ile klasik not alma teknikleri arasında bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada dinlenen metnin hatırlanmasında zihin haritalama yöntemini kullanan öğrencilerin klasik not alma tekniğini kullanan öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmıştır.

2.1.2.4. Yaratıcı dinleme/izleme

Öğrencilerin dinlediklerini/izlediklerini yorumlayarak fikir üretmesi amaçlanır. Katılımlı ve katılımsız olmak üzere iki şekilde uygulanabilir. Katılımsız dinleme/izleme şeklinde uygulandığında konuşmacının sözlerinden yeni düşünce ve hayaller üretilir.

Katılımlı dinleme/izleme şeklinde uygulandığında ise konuşmacının sözlerinden üretilen düşünce ve hayaller ifade edilir. Konuşmacıyı rahatlatmak ve yaratıcı düşünmeye sevk etmek için yönlendirici sorular sorulur veya cesaret verici sözler söylenir.

2.1.2.5. Kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (Empati kurma)

Dinleyicinin kendini konuşmacının yerine koyarak onun neler hissettiği, sözlerinin hangi deneyimleri yansıttığı, kendini ve dünyayı nasıl algıladığını anlatması amaçlanır.

Öğrencilerden kendilerini konuşmacının yerine koyarak veya dinlediklerindeki/izlediklerindeki kahramanların yerine kendilerini koyarak onların hissettiklerini daha iyi anlamaları istenir. Böylece öğrenci olayları daha çabuk kavrar ve karşısındakinin bakış açısıyla durumları değerlendirebilmeyi öğrenir. Öğrenci, empati kuracağı kişi hakkında iyi, kötü, doğru, yanlış gibi değerlendirmeler yapmamalıdır. Çünkü bu şekildeki bir ön yargılı davranış karşıdakini anlamaya engel olur.

2.1.2.6. Seçici dinleme/izleme

Seçici dinleme/izleme, dinlenenlerin/izlenenlerin içinden ilgi ve ihtiyaca cevap verenlerin seçilmesi amacıyla yapılır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre (MEB, 2006: 63) bu dinleme/izleme yöntemi iki şekilde uygulanabilir.

1. Dinleme etkinliğinden önce öğrencilere sorular verilerek bu soruların cevaplarını bulmak amacıyla dinlemeleri/izlemeleri istenir.

2. Dinleme amacına göre dinlenen veya izlenenden bir veya birkaç bölüm seçilerek yalnızca bu kısımlar dikkatle dinlenir/izlenir.

2.1.2.7. Eleştirel dinleme

Dinlenenlerin çok yönlü bakış açısıyla tarafsız bir şekilde ele alındığı, sorgulandığı, değerlendirildiği, karşılaştırmaların yapıldığı bir dinlemedir. Sorgulayıcı dinlemede olduğu gibi zihinsel süreçlerin yoğun olarak kullanıldığı, dinleyicinin kendi doğrularını bulmaya çalıştığı bir dinleme türüdür.

Dinleme sırasında dinleyici şu sorulara cevap arar (MEB, 2006, s. 63):

- Konuşmacının amacı nedir?
- Konuşmacı konuyla ilgili yeterli bilgi ve birikime sahip mi?
- Verilen bilgiler güncel ve geçerli mi?
- Konu tarafsız bir bakış açısıyla ele alınıyor mu?
- Eleştiriler doğru mu?
- Alternatif çözüm önerileri sunuluyor mu?
- Çözüm önerileri bilimsel ve tutarlı mı?

2.1.2.8. Etkili dinleme

Dinleme sırasında kişilerin ya da ortamda bulunan öğrencilerin sadece duymak yerine, söylenenleri kavramak değerlendirmek için gerekli çabayı göstermesi ile birlikte yapılan dinleme biçimi olarak ifade edilmektedir (Cem Yay,

2015: 91). Bu süreçte dinleyici olan öğrenci aktif olarak dinleme izleme sürecine zihinsel olarak katılır.

2.1.2.9. Tahmin ederek dinleme

Okuyucunun metnin belirli yerlerinde durması ve dinleyicilerden bundan sonra neler olacağını tahmin etmelerini istediği dinleme yöntemi olarak sadece MEB DK yayınevi tarafından hazırlanan kitaplarda kullanılmıştır (MEB 6, 2015; 278 / MEB 7, 2015; 229 / MEB 8, 2015; 241). Bu metinlerde de belirli yerler işaretlenerek öğrencilerin tahminde bulunmaları ve bu tahminlerinin hikâye ya da efsanenin normal seyri ile karşılaştırmaları istenmektedir.

2.2.KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.2.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Topçuoğlu ve Özer (2014) ülkemizde dört temel dil becerisinden olan dinleme becerisi alanında yapılmış olan çalışmaları belirleyip tasnif etmiştir. Bu çalışmada dinleme ile ilgili kitaplar, makaleler, bildirimler, yüksek lisans tezleri ve doktora tezleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda dinleme becerisi ile ilgili; 17 kitap, 7 bildiri, 59 makale, 73 yüksek lisans tezi ve 14 doktora tezi tespit edilmiştir. Dinleme becerisi ile ilgili son 20 yıl içinde kitap, makale, bildiri, yüksek lisans tezi, doktora tezi gibi alanlarda toplam 160 çalışma yapılmıştır. Dinleme becerisi gibi önemli bir alan için 20 yıllık uzun bir sürede bu sayı çok yetersizdir.

Dinleme becerisi geliştirilebilen bir beceridir. Doğduğumuz andan itibaren kullanılan tek dil becerisi olan dinleme becerisinin geliştirilmesi öncelikle ana dili öğretim merkezi olan aile ve yakın çevrede başlamaktadır. Daha sonra ise bireyin eğitim-öğretim hayatının başladığı okulla ve yaşantılarıyla devam etmektedir. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dinleme/izleme becerisinin öğrencide geliştirilmesi ile ilgili birtakım amaçlar belirlenmiştir. Bunlar; “dinleme/izleme kurallarını uygulama; dinlenen/izlenen anlam ve çözümleme; dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme; söz varlığını zenginleştirme ve etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma” olarak sıralanmaktadır (MEB, 2006). Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı 2009 yılı (1-5.Sınıf) İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ise öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmek için “dinleme

kurallarını uygulama; dinlediğini anlama; tür, yöntem ve tekniklere uygun dinleme” amaçları belirlenmiştir. Görüldüğü gibi Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda dinleme becerisine son yıllarda büyük önem verilmektedir. Ancak dinlemenin toplum hayatındaki önemi ve çocuğun anlama becerisinin gelişimine sağladığı katkı düşünüldüğünde dinleme becerisi alanında diğer beceri alanları kadar çalışma yapılmadığı ortaya çıkmaktadır.

Cihangir (2000) "Üniversite Öğrencilerine Verilen Etkin Dinleme Becerisi Eğitiminin Başkalarını Dinleme Becerisine Etkisi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında etkin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak hazırladığı bir eğitim programı ile üniversite öğrencilerinin başkalarını dinleme becerileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmada Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinden on beşer kişilik deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubuna haftada doksan dakikalık tek oturum olmak üzere altı hafta süreyle etkin dinleme becerisi eğitimi verilmiş, kontrol grubuna ise hiçbir müdahalede bulunulmamıştır. Araştırma sonucunda, etkin dinleme becerisini geliştirmeye yönelik eğitim programının, üniversite öğrencilerinin başkalarını dinleme becerileri üzerindeki etkisinin olumlu olduğu ve bu etkinin eğitimden sonra da devam ettiği saptanmıştır.

Yazkan'ın (2000) hazırlamış olduğu "İlköğretim Okullarının 1. Kademesinde Dinlediğini Anlama Davranışının Kazandırılmasına Dramatizasyonun Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezi, 1999-2000 yılında İstanbul ilinin Ümraniye ilçesinde bulunan üç ilköğretim okulunun üçüncü ve dördüncü sınıflarında okuyan 428 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, dramatizasyonun anlamayı ve hatırlamayı kolaylaştırdığı, dramatizasyonun dinlediğini anlama davranışının kazandırılmasında okuma yöntemine göre daha etkili olduğu ve kız öğrencilerin korkma, heyecanlanma ve sevinç gibi duygusal yaşantıların olduğu metinleri erkek öğrencilere göre daha iyi anladığı sonucunu vermiştir.

Benzer bir araştırma Köklü'nün (2003) "Türkçe Öğretiminde 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerine Dinlediğini Anlama Davranışının Kazandırılmasına Dramatizasyonun Etkisi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıdır. Bu araştırmada, öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerini arttırmak için kullanılan öğrenci merkezli, çok kanallı

ve yaparak- yaşayarak öğrenme stratejisine uygun yeni öğretim yöntemlerinden dramatisasyonun etkililiği incelenmiştir. Araştırma sonucunda, eğitici dramanın 7. sınıfta şiir, 8. sınıfta öykü türünden bir metnin anlaşılmasında ve hatırlanmasında düz okuma tekniğine göre daha etkili olduğu tespit edilmiş ve eğitici drama tekniklerinin, dinlediğini anlamada ve hatırlamada öğrencilerin Türkçe dersi akademik başarı seviyelerini olumlu yönde etkilediği; kız öğrencilerin alışlagelmişin dışında uygulamalara karşı daha iyi güdülendikleri ve o oranda başarılı oldukları saptanmıştır.

Kaygas (2002) "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Okuma ve Dinleme Sonucu Anladıklarını Yazılı Anlatma Becerileri" başlıklı yüksek lisans tezinde Eğitim Fakültesi sözel bölümler ve yabancı dil bölümleri son sınıf öğrencilerinin okuma ve dinleme sonucu anladıklarını yazılı anlatma yeterlilikleri incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin okuma sonucu anladıklarını yazılı anlatma başarıları düşük, dinleme sonucu anladıklarını yazılı anlatma başarıları orta yeterlilikte bulunmuştur.

Koç'un (2003) yaptığı "Dinleme Becerilerini Kazandırma Yöntemlerinin Uygulanması" isimli yüksek lisans tez çalışmasında ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerine dinleme becerilerini kazandırma yöntemleri uygulanarak öğrencilerin basan durumları ve uygulanan yöntemlerin yeterlilikleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda dinleme becerilerini kazandırma yöntemlerinin uygulanışında deney grubu öğrencileri bütün sınav sonuçlarında kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı bulunmuştur. Ayrıca dinleme becerilerini kazandırma yöntemlerinden dramatisasyon yöntemi, deney grubu öğrencilerine uygulanan klâsik yöntem, kasetten dinletme, okunan metnin resmini yaptırma, öykü tamamlama, gösterme, CD'den dinletip izleme yöntemlerinin içinde en başarılı yöntem olarak tespit edilmiştir.

Aras (2004) "İlköğretimde Dinleme Anlama Becerisinin Geliştirilmesi" başlıklı yüksek lisans çalışmasında sosyo-ekonomik yönden birbirinden farklı üç ilköğretim okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarında okuyan öğrencilere okuduğunu anlama testi yapılarak öğrencilerin seviyeleri belirlenmiştir. Ardından öğrencilerin seviyelerine uygun metinler sınıflarda işlenmiş, daha sonra derste anlatılanlara

yönelik, dinlediğini anlama testi uygulanmış ve dinleme becerilerinin yanı sıra sınıf ve okul karşılaştırmaları yapılarak sosyo-ekonomik yönden farklı bu üç okul arasındaki basan oranları değerlendirilmiştir. Yapılan uygulamalar sonucunda sınıf seviyesinin artmasına bağlı olarak öğrencilerin okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama düzeylerinin arttığı belirlenmiştir. Bununla birlikte il merkezinde okuyanların ilçe merkezinde okuyanlara, ilçe merkezinde okuyanların da köy merkezinde okuyanlara oranla daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Kaplan (2004) "İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans çalışması sonucunda, dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesi için yapılan etkinlikler sonunda, anlamlı bir gelişme sağlandığı, düzenli olarak okunan farklı türdeki metinlerin, öğrencilerin ilk defa dinledikleri bir metni anlama seviyelerini yükselttiği, erkek öğrencilerin, kız öğrencilerden daha fazla gelişim gösterdiği belirlenmiştir.

Onan (2005) tarafından yapılan "İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma/Dinleme) Geliştirmedeki Rolü" başlıklı doktora tez çalışmasında Türkçenin fonetik, morfolojik, semantik ve söz dizimi yapılarındaki dil özelliklerinin, ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretimi çerçevesinde, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin anlama becerilerini (okuma/dinleme) geliştirmedeki işlevleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, okuma ve dinleme becerilerini geliştirmede kullanılacak fonetik hususlar, vurgu, ulama, durak, tonlama, ezgileme ve odaklama; morfolojik hususlar, yapım ekleri ve çekim eklerinin işlevleri; semantik hususlar, temel anlam, yan anlam, eş anlamlılık, zıt anlamlılık, deyim ve ikilemeler; sentaktik hususlar, sözcük grupları, öge kavramı, ögeler arası ilişkiler, devrik dizim, fiil çatıları, soru cümleleri, eksilteli cümleler, bağlaçlar ve edatlar olarak belirlenmiştir.

Karabay'ın (2005) "Kubaşık Öğrenme Etkinliklerinin İlköğretim Beşinci Sınıf Türkçe Dersinde Öğrencilerin Dinleme ve Konuşma Becerileri Üzerindeki Etkileri" isimli yüksek lisans çalışmasında kubaşık öğrenme etkinliklerinin ilköğretim beşinci sınıf Türkçe dersinde öğrencilerin dinleme ve konuşma becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma bir deney ve üç kontrol grubu olmak üzere 133 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda kubaşık öğrenme etkinliklerinin

öğrencilerin dinleme ve konuşma becerilerini geliştirdiği tespit edilmiştir.

Odacı (2006) tarafından yapılan "Açık Dinleme Stratejileri Eğitiminin Strateji Kullanımı ve Dinleme Anlama Düzeyi Üzerindeki Etkisi" isimli yüksek lisans tezinde açık strateji eğitiminin öğrencilerin dinleme anlama stratejilerini kullanımını arttırıp arttırmadığını ve dinleme anlama düzeyine etkisi incelenmiştir. Araştırma Osmangazi Üniversitesi Yabancı Diller Bölümünde öğrenim gören 40 hazırlık sınıfı öğrencisi katılmıştır. Öncelikle problemi belirlemek için öğrenciler yabancı dilde dinlerken yaşadıkları zorlukları sözlü ve yazılı belirtmişler ve Dinleme Anlama Stratejileri Anketi'ni yanıtlamışlardır. Bunun sonucunda öğrencilerin hangi dinleme anlama stratejilerini geliştirmeye ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda dinlediğini anlama stratejileri eğitimi planlanmıştır. 20 kişilik deney grubu yedi hafta süresince dinleme anlama açık strateji eğitimi almıştır. Kontrol grubu ise dinleme anlama örtülü strateji eğitimi almıştır. Eğitim sonucunda deney grubu ile kontrol grubu arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Doğan'ın (2007) "İlköğretim İkinci Kademedeki Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları" başlıklı doktora çalışmasında, ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri, etkinliklerden oluşan bir dinleme eğitimi programı ile geliştirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin dinleme düzeylerini belirlemek amacıyla alan uzmanlarının görüşleri de alınarak "hikâye, metro anonsları, haberler, hava durumu, çizim, röportaj, yol tarifi, radyo tiyatrosu, reklamlar, dikte ve alışveriş problemi" konularından oluşan 10 maddeden oluşan bir dinleme testi hazırlanmıştır. Deney grubundaki öğrencilere dört hafta boyunca dinleme öncesi, sırası ve sonrasında dikkat etmeleri gereken noktalar, dinlerken not alma teknikleri vb. konularda bilgiler verilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerle dersler önceden olduğu gibi klasik şekilde işlenmiştir. Araştırmada sonuç olarak dinleme becerisine yönelik olarak verilen eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir.

Deniz'in (2007) "İlköğretim İkinci Kademedeki Konuşma ve Dinleme Yoluyla Öğrencileri İkna Üzerine Bir Araştırma" adlı doktora tezinde eğitimde ikna edici iletişim konusu ele alınmıştır. Yapılan araştırmada ilköğretim ikinci kademedeki bir

ders işleme sürecindeki öğretmen öğrenci iletişimi, öğretmenlerin konuşma ve dinleme yoluyla ikna edici iletişim unsurlarını ne ölçüde kullandıkları ve bunları kullanma düzeylerini etkileyen faktörler belirlenmiştir. Araştırma 150 Türkçe öğretmeni ve bu öğretmenlerin dersine girdiği yedinci ve sekizinci sınıflardan toplam 750 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma, öğretmenlerin ikna edici iletişim davranış ve tekniklerini uygulayıp uygulamadıklarını yine kendi görüşleri çerçevesinde belirleme temeli üzerine kurulmuştur. Aynı zamanda araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin, bu konudaki davranışlarının tutarlılık anlamında güvenilirliğini test etmek için dersine girdiği öğrencilere de öğretmenlerin belirtilen davranış ve teknikleri sergileyip sergilemedikleri sorulmuştur. Araştırma sonucunda öğretmenler, ikna beceri ve tekniklerini genel olarak "iyi" düzeyde uyguladıklarını belirttiler de öğrenci görüşleri bunu desteklememektedir. Bu sonuç, belirtilen davranış ve teknikleri öğretmenlerin "iyi" düzeyde uyguladıklarını veya uygulanması gerektiğine inandıklarını ancak, öğrenci seviyesinde, öğrencilerin çoğunluğunu etkileyecek ve onların dikkatini çekecek şekilde bunları kullanamadıkları şeklinde yorumlanmıştır.

Yılmaz (2007) tarafından yapılan "Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Önerilen Etkinliklerin Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında dinleme becerisini geliştirmek ve önerilen etkinliklerin dinleme becerisini geliştirmede yeterli olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerine 2006 Türkçe Öğretim Programı doğrultusunda önerilen etkinlikler uygulanmıştır. Araştırmada deney grubuna dinleme- izleme, dinleme- yeniden yapılandırma, dinleme- müzik, dinleme- boşluk doldurma, dinleme- haber, dinleme- not tutma etkinlikleri uygulanmıştır. Kontrol gruplarında ise geleneksel yöntemle dinleme çalışmaları yapılmıştır. Araştırma sonucunda önerilen etkinliklerin uygulandığı deney grubu sınıflarının, etkinliklerin uygulanmadığı kontrol grubu sınıflarına göre dinleme becerisinin gelişiminde daha başarılı olduğu görülmüştür. Önerilen etkinliklerden, dinleme- izleme, dinleme- yeniden yapılandırma, dinleme- not tutma, dinleme- boşluk doldurmada öğrencilerin daha başarılı oldukları saptanmıştır.

Yıldırım (2007), "İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezi çalışmasında dinleme becerilerini

geliştirmeye yönelik çeşitli yöntem ve tekniklerle yapılan bir uygulamanın ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma, on iki haftalık bir süreçte 31 üçüncü sınıf öğrencisinin katıldığı ön test ve son test ölçümlü, tek gruplu deneysel bir çalışmadır. Araştırmaya katılan öğrencilere dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmıştır. Sonuç olarak, dinleme becerilerinin geliştiği tespit edilmiştir.

Güven (2007) "Öğrenme Stillerine Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Dinleme Becerisi Erişileri, İngilizce Dersine Yönelik Tutumları ve Öğrenilenlerin Kalıcılığına Etkisi" isimli doktora tezinde İngilizce dersi dinleme becerilerinin geliştirilmesinde, öğrenme stiline dayalı etkinliklerin öğrencilerin erişileri, tutumları ve öğrenilenlerin kalıcılığı üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmaya, Selçuk Üniversitesi Hazırlık sınıfında okuyan 42 öğrenci katılmıştır. Araştırmada deney grubuna altı hafta süresince öğrenme stillerine dayalı 18 farklı etkinlik uygulanmıştır. Bu süre içinde kontrol grubunda, okul yönetimi tarafından hazırlanan öğretim programına bağlı, kitap ve öğretmen merkezli geleneksel öğretim anlayışı hakim olmuştur. Araştırma sonucunda deney grubundaki öğrencilerin öğrenme stillerine dayalı etkinliklerden faydalandıkları, bu etkinliklerin öğrencilerin dinleme becerisi erişileri, İngilizce dersine yönelik tutumları ve öğrenilenlerin kalıcılığı üzerinde olumlu etki yaptığı saptanmıştır.

Çelebi (2008) tarafından yapılan "İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Olay ve Düşünce Yazılarına Göre Dinleme Becerilerinin Değerlendirilmesi (Muğla Örneği)" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında 6, 7 ve 8. sınıflardan oluşan toplam 405 öğrencinin olay ve düşünce yazılarına göre dinlediğini anlama becerileri incelenmiştir. Çalışmada öğrencilere olay ve düşünce yazıları dinletildikten sonra, okuduğunu anlama testleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin olay yazılarını anlama düzeylerinin, düşünce yazılarını anlama düzeylerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kurt (2008) "Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Temel Dil Becerisi Olarak Dinlemenin Gelişimine Etkisi" isimli yüksek lisans tezi çalışmasında, çocuk edebiyatı açısından uygun olduğu varsayılan metinler ve böyle bir varsayımdan uzak metinlerin dinleme becerisine etkisini incelemiştir. Araştırma ilköğretim altıncı

sınıfta öğrenim gören 408 öğrenci ile yürütülmüştür. Bu öğrencilerden 207'si deney grubunda, 201'i kontrol grubunda yer almıştır. Araştırma sonucunda, uygun edebî metinlerin, uygun olmayan edebî metinlere göre öğrencilerin dinleme becerisini daha yüksek düzeyde geliştirdiği tespit edilmiştir. Araştırmada ulaşılan önemli bir diğer sonuç, il merkezlerindeki okullardaki öğrencilerin dinleme puanlarının ilçe ve köy okullarındaki öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olmasıdır. Araştırma sonuçları, dinlemenin çocuklarda en önemli öğrenme yollarından biri olduğunu da ortaya koymaktadır.

Mazı'nın (2008) "Hikâyeler Yoluyla Düşünmenin İlköğretim 5.Sınıf Türkçe Dersinde Okuduğunu ve Dinlediğini Anlamaya Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinde hikâyeler yoluyla düşünme etkinliklerinin, 2005-2006 yılı Türkçe Öğretim Programı'nın öngördüğü etkinliklerle karşılaştırarak okuduğunu ve dinlediğini anlamaya etkisi incelenmiştir. Araştırma ilköğretim beşinci sınıfta öğrenim gören 74 öğrenci ile yürütülmüştür. Deney ve kontrol grubu olarak ayrılan bu öğrencilerden deney grubunda hikâyeler yoluyla düşünme ve kontrol grubunda ise 2005-2006 yılı Türkçe Öğretim Programı'nın öngördüğü etkinliklere dayalı olarak öğretim gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda deney grubu ile kontrol grubu arasında okuduğunu ve dinlediğini anlama açısından fark olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte hikâyeler yoluyla düşünme etkinliklerinin kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin okuduğunu ve dinlediğini anlama açısından ön test-son test puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur.

Arslan'ın (2009) yapmış olduğu bir çalışmada okul öncesi eğitimin dinleme ve okuma eğitimindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonunda, okul öncesi eğitimin okuduğunu ve dinlediğini anlamada öğrencilere olumlu yönde katkı sağladığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte cinsiyet değişkenine göre, okul öncesi eğitimi alan ve almayan öğrenciler arasında okuduğunu ve dinlediğini anlama açısından bir farklılık bulunmamıştır.

Aydın (2009) "Zihin Haritalama Tekniğinin Dinlenenin Anlamaya Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinde zihin haritalama not alma tekniğinin dinlediğini anlama üzerindeki etkisini incelemiştir. Dört haftalık süre içerisinde, deney grubuna zihin haritalama not alma tekniği, kontrol grubuna ise klasik not alma teknikleri ile ilgili

strateji eğitimi verilmiştir. Araştırma sonunda deney grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeylerinde ve dinlenen metnin hatırlanmasında kontrol grubuna göre daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Akdemir (2010) "Videonun Dinleme Becerisine Ön Örgütleyici Olarak Uygulanması" adlı yüksek lisans tezinde özgün videonun yabancı dil öğretiminde dinleme becerisini geliştirmede ön örgütleyici olarak kullanılmasını ve bu uygulamanın dinleme becerisini ne derece etkilediğini incelemiştir. Araştırmada Erzincan Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu bünyesindeki öğrencilerden deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubundaki öğrencilere video ve ses materyalleri kullanılarak altı haftalık bir uygulama yapılmıştır. Araştırmada videonun dinleme becerisini geliştirmede ses materyallerine göre daha etkin ve etkili bir kullanımı olduğu saptanmış ve ön örgütleyici olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Özdoğan-Demirci (2010) "İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Konuşma ve Dinleme Becerilerinin Geliştirilmesi: Uygulamalı Bir Çalışma" başlıklı yüksek lisans tezinde zenginleştirilmiş konuşma ve dinleme aktivitelerinin ilköğretim beşinci sınıf İngilizce dersinde konuşma ve dinleme becerilerinin gelişiminin üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda İngilizce ders müfredatındaki konuşma ve dinleme beceri aktivitelerinin yeterli olmadığı görülmüş, sekiz haftalık uygulamanın deney grubu üzerinde oldukça olumlu etkisi olduğu gözlemlenmiştir.

Temur (2010) bir çalışmada dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların üniversite öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisini incelemiştir. Araştırmada metin öncesinde verilen soruların dinlediğini anlama beceri düzeyine olan etkisinin, metni dinledikten sonra verilen sorulara göre daha büyük olduğu; dinlediğini anlama düzeyi açısından cinsiyete dayalı bir farklılığın olmadığı, metni dinlemeden önce soruların bilinmesinin seçici ve amaçlı dinlemeye katkı sağladığı, metin sonrasında sorulan soruların ise öğrencilerin metnin tamamına odaklanmalarına neden olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Türkyılmaz'ın (2010) altıncı sınıf öğrencileri ile yürüttüğü bir çalışmada, dinleme, görsel destekli dinleme, sesli ve sessiz okumanın anlamaya olan etkisini

incelemiştir. Araştırmada çalışma grubu olarak belirlenen 48 öğrenci dört gruba bölünmüştür. Bir gruba kendi sınıflarında dinleme metni dinlettirilmiş ve diğer gruba yine sınıflarında metin, sessiz okutturulmuştur. Geri kalan gruplarda da slayt destekli metin dinletilmiş ve sesli okuma yaptırılmıştır. Çalışma sonucunda görsel destekli olarak metni dinleyen grubun başarı puanı ortalamasının diğer gruplardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Benzer bir araştırmada Karasakaloğlu ve Bulut (2012) görsel destekli dinleme metinlerinin, dinlediğini anlamaya etkisini incelemiştir. Araştırmaya üçüncü sınıfa devam eden 21 kontrol ve 22 deney grubu olmak üzere toplam 43 öğrenci katılmıştır. Araştırmada kontrol grubundaki öğrencilere uygulamada olduğu gibi dinleme metni sadece sınıf öğretmeni tarafından okutulmuştur. Deney grubundaki öğrenciler ise metni Windows Live Movie Maker kullanılarak uygun resim ve fotoğraflar aracılığıyla seslendirilmiş olarak izlemiştir. Araştırma sonucunda, dinleme metinlerinin görsel öğelerle desteklenmesinin öğrencilerin dinlediğini anlamaları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Aytan'ın (2011) "Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri" başlıklı doktora tezinde ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri, aktif öğrenme tekniklerinden oluşan bir dinleme eğitimi programı ile geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmada öğrencilerin dinleme düzeylerini belirlemek amacıyla öyküleyici ve bilgilendirici dört metin uzman görüşü alınarak seçilmiş ve bu metinlerden hareketle dinlediğini anlamaya yönelik test soruları hazırlanmıştır. Deney grubuna on hafta boyunca aktif öğrenme tekniklerine göre düzenlenmiş ders planlarıyla, kontrol grubuna ise öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme alanı yönergeleri doğrultusunda dinleme eğitimi verilmiştir. Araştırma sonucunda deney grubundaki öğrencilerin puan ortalamasındaki artış, kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalamasındaki artıştan belirgin derecede fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca deney grubundaki öğrenciler, yapılan görüşmelerde aktif öğrenme tekniklerinin sınıf içi etkileşim, anlama ve kavrama, Türkçe dersine yönelik tutum üzerinde olumlu etkiler meydana getirdiğini, eğitici ve eğlendirici olduğunu ifade etmişlerdir.

Kocaadam (2011) "Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi" isimli yüksek lisans tez

çalışmasında not alarak dinleme tekniğinin ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisini incelemiştir. Araştırmada deney grubu öğrencilerine, hazırlanan etkinlikler aracılığıyla on hafta boyunca not alarak dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubundaki öğrenciler ise derse olağan akışında devam etmiştir. Araştırma sonucunda ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerine verilen not alarak dinleme eğitiminin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği saptanmıştır.

Şahin, Aydın ve Sevim (2011) tarafından yapılan bir çalışmada Cornell not alma tekniğinin, üniversite öğrencilerinin dinlediklerini anlamaları ve hatırlamaları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmada deney grubu öğrencilerine sekiz hafta süresince Cornell not alma tekniği ile ilgili strateji eğitimi verilirken kontrol grubuna klâsik not alma teknikleri anlatılmış ve uygulamalar yaptırılmıştır. Araştırma sonucunda, deney ve kontrol grupları arasında dinlenileni anlama düzeyleri bakımından deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğunu saptanmıştır.

Melanlıoğlu (2011) "Üstbiliş Strateji Eğitiminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Dinleme Becerilerine Etkisi" başlıklı doktora çalışmasında üstbiliş strateji eğitiminin, ilköğretim öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeye etkisini araştırmıştır. Deney grubunda 12 hafta süresince üstbiliş stratejilerine göre ders işlenirken kontrol grubunda Türkçe öğretim programının öngördüğü şekilde ders süreci planlanmıştır. Araştırmacı tarafından öğrencilerin üstbilişsel dinleme becerilerini değerlendirmek için Üstbilişsel Dinleme (Dinlediğini Anlama) Farkındalığı Ölçeği geliştirilmiş ve Üstbilişsel Dinlediğini Anlama Görüşme Formu düzenlenmiştir. Araştırma sonucunda üstbiliş strateji eğitiminin, ilköğretim öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirdiği tespit edilmiştir.

Benzer bir araştırma Katrancı'nın (2012) "Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi" adlı doktora çalışmasıdır. Bu çalışmada üstbiliş stratejileri öğretiminin, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama becerileri ve dinlemeye yönelik tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sürecinde, deney grubunda, dinleme metinlerinden yararlanarak etkinlikler yoluyla üstbiliş stratejileri öğretimi gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubuna ise herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Araştırma sonucunda, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin dinlediğini

anlama, üstbilişsel dinlediğini anlama farkındalığı ve dinlemeye yönelik tutum erişileri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Çuhadar (2012) tarafından yapılan "Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Türkçe Derslerinde Uygulanan Sessiz Okuma Etkinliği İle Sessiz Okuma Anında Yapılan Dinleme Etkinliğinin Öğrencilerin Okuma Becerisine Etkisinin Karşılaştırılması" başlıklı yüksek lisans tezinde mesleki eğitim merkezlerindeki Türkçe derslerinde uygulanan sessiz okuma ve sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinliklerinin, öğrencilerin anlama düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) yönteminin, okuduğunu anlamada sessiz okuma yönteminden daha etkili olduğu saptanmıştır.

Yangın'ın (1998) "Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede ELVES Yönteminin Etkisi" başlıklı doktora çalışmasında ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesi için, Türkçe dersinde uygulanan ELVES yönteminin öğrenme düzeyine ve öğrenmenin kalıcılığına etkisinin olup olmadığı; bu etkinin, zekâ bölümü, takvim yaşı, aylık gelir seviyesi, annenin ve babanın öğrenim durumuna göre değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırma, 27 kişilik deney grubu ve 21 kişilik kontrol grubu olmak üzere iki grup üzerinde yürütülmüştür. Kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemi kullanılırken deney grubunda ELVES yönteminin işlem basamaklarına uygun olarak geliştirilen eğitim durumları uygulanmıştır. Araştırmanın verileri "Temel Kabiliyetler Testi Yaş 5-7" ve Düzey Belirleme Testi kullanılarak; öğrenci karne ve dosyalarına başvurarak elde edilmiştir. Araştırma sonunda ELVES yönteminin uygulandığı gruptaki öğrencilerin öğrenme seviyeleri, geleneksel öğretimin sürdürüldüğü gruptaki öğrencilerin öğrenme seviyelerinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte öğrenme seviyesinin kalıcılığı bakımından iki grup arasında bir farklılık bulunmamıştır. Yine ELVES yönteminin uygulanması sonucunda zekâ bölümü, takvim yaşı, aylık gelir seviyesi ve anne-babanın öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık oluşmamıştır.

2.2.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Markert (1974) "İkinci Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama ve Okuduğunu Anlama Becerileri Arasındaki İlişki" başlıklı yüksek lisans tezinde yaş, okuma kabiliyeti ve zekâ bakımından ikinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin dinlediğini anlama puanları daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte zekâ ve okuma kabiliyeti açısından dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Pearson ve Fielding (1982) dinlediğini anlama becerisine ilişkin 1980'li yılların başına kadar yapılmış araştırmaları incelemişler ve şu sonuçlara varmışlardır:

1. Okuduğunu anlama becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler, dinlediğini anlama becerisinin gelişimine de katkı sağlamaktadır.
2. Dinleme sırasında veya sonrasında, öğrencilerin sorulan sorulara yanıtlar vermesinin sürece aktif katılımlarını sağlamakla birlikte dinlediğini anlama becerisinin gelişmesini sağlamaktadır.
3. Öğrencilere metinler okumak, dinlediğini anlama becerisinin gelişmesine olumlu yönde katkı sağlamaktadır.
4. Yalnız okuduğunu anlama becerisi değil aynı zamanda dil ile ilgili diğer becerilerin (sözlü anlatım, yazılı anlatım) geliştirilmesine yönelik öğretim etkinlikleri dinlediğini anlama becerisinin gelişimine de katkı sağlamaktadır.
5. Öğrencilere doğrudan öğretilen dinleme stratejileri, dinleme ile ilgili alışkanlıkların bilincine varmaları konusunda diğer yaklaşımlardan daha etkili olmaktadır.

Osada (2004) da son otuz yıldaki dinlediğini anlama becerisi ile ilgili yapılan çalışmaları gözden geçirmiştir. Bu incelemeler sonucunda Osada (2004), dinlediğini anlama becerisinin ihmal edildiğini belirtmekte ve literatürde dinlediğini anlama ile

ilgili çalışmaların okuduğunu anlama ile kıyasladığında daha az olduğunu vurgulamaktadır.

Rasinski (1990) üçüncü sınıf öğrencileri üzerinde yapmış olduğu bir çalışmada akıcı okuma üzerinde tekrarlı okuma ve dinlemenin etkisini karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda iki yöntem arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bununla birlikte her iki yaklaşım da öğrencilerin okuma hızlarında ve kelime tanımlarında anlamlı derecede artış gözlenmiştir.

Keskil (1997) İngilizce hazırlık sınıfı öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada, dinlemenin mi okuma konusunda tahmin geliştirmede daha etkin olduğunu, yoksa okumanın mı öğrencileri dinleme konusunda daha doğru tahminlere yönelttiğini incelemiştir. Eşit düzey ve sayıda öğrenciden oluşturulmuş dört grupla yapılan araştırmanın sonucunda okumanın dinlemeye olan etkisinin çok daha belirgin olduğu saptanmıştır.

Aarnoutse vd. (1998) yaptıkları bir çalışmada özel eğitim gören bir okuldaki okuduğunu anlamada sorun yaşayan dokuz ve on bir yaşlarındaki toplam 95 öğrenciye, "açıklama, sorgulama, özetleme ve tahmin etme" stratejilerini içeren 20 saatlik bir dinleme eğitimi vererek öğrencilerin dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama başarılarındaki gelişimi incelemiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda belirlenen stratejilere uygun olarak dinleme eğitimi alan deney grubundaki öğrencilerin dinlediğini anlama başarılarının yanında okuduğunu anlama başarılarında da olumlu yönde bir artış gözlenmiştir.

Center vd. (1999) ikinci sınıf öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada görsel canlandırma eğitiminin okuduğunu ve dinlediğini anlama üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmaya dahil edilen öğrenciler zayıf dinleyiciler arasından seçilmiştir. Çalışma sonucunda görsel canlandırma eğitime tabi tutulan deney grubundaki öğrencilerin okuduğunu ve dinlediğini anlama düzeylerinde gelişim gözlenmiştir.

Vidal (2011) tarafından yapılan bir çalışmada okuma ve dinlemenin kelime kazanımı üzerinde etkisi incelenmiştir. Çalışmaya 230 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda okuduğunu anlama ile karşılaştırıldığında dinlediğini anlama sürecinde

kazanılan kelimelerin daha az olduğu tespit edilmiştir.

Mehrpour ve Rahimi (2010) yaptıkları bir çalışmada kelime bilgisinin okuduğunu ve dinlediğini anlama üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmaya yabancı dil programında öğrenim gören 58 İranlı öğrenci katılmıştır. Deney grubundaki öğrencilere okuduğunu anlama sorularını yanıtlarken, anlamada zorlandıkları kelimeleri sözlükten bakma imkânı verilmiştir. Kontrol grubunda ise böyle bir uygulama yapılmamıştır. Benzer durum dinlediğini anlama testi için de geçerlidir. Araştırma sonunda hem okuduğunu anlamada hem de dinlediğini anlamada deney grubu kontrol grubuna göre daha iyi sonuç almıştır.

Diakidoy, Stylianou, Karefillidou ve Papageorgiou'nun (2005) yapmış oldukları araştırmalarında sınıf seviyelerine göre öyküleyici ve bilgilendirici metin türleri açısından dinlediğini ve okuduğunu anlama arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Çalışma 2, 4, 6 ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 612 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda bilgilendirici metin testlerinde okuduğunu ve dinlediğini anlama arasındaki ilişkinin öyküleyici metinlere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

6-8. sınıflar Türkçe dersi basılı öğretim materyallerinin dinleme/izleme yöntemleri bakımından değerlendirildiği bu araştırmanın modeli, konunun bütüncül olarak analiz edilmesine imkân veren nitel bir durum çalışmasıdır. “Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani araştırılan bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Simsek, 2008: 77). Bu çalışmada da söz konusu basılı öğretim materyallerinde yer verilen dinleme yöntem ve teknikleri tespit edilerek yorumlanmasına çalışılması suretiyle nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniğinin kullanıldığı ifade edilebilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

Dinleme metinleri öğrenci ders kitaplarında bulunmayıp yalnızca öğretmen kılavuz kitaplarda yer aldığından çalışmanın evrenini 6, 7, 8. sınıflar Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitapları oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise her sınıf seviyesinden seçilen ve 2014-2015 eğitim öğretim yılında Bakanlık tarafından okutulması uygun görülen ve üçü Bakanlık altısı özel yayınevleri tarafından yayımlanan toplam dokuz adet kılavuz kitap oluşturmaktadır.

Basılı öğretim materyallerinin dinleme/izleme yöntemleri bakımından değerlendirilmesi sürecinde aşağıdaki adımlar sırası ile gerçekleştirilmiştir:

1. Yöntemin ve incelenecek dokuz kitabın belirlenmesi
2. Bulguların tespit edilmesi
3. Kavramsal çerçevenin oluşturulması
4. Sonuçların belirlenmesi
5. Araştırma raporunun yazılması

3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Çalışmalarda iki türlü evren olduğu ifade edilmektedir. Birincisi genel evren, ikincisi ise çalışma evrenidir. Genel evren soyut bir kavramdır; tanımlanması kolay fakat ulaşılması güç ve hatta çoğu zaman olanaksız bir bütündür. 6-8. Sınıflar Türkçe dersi için hazırlanan basılı materyaller genel evren olarak düşünülebilir. Çalışma evreni, ulaşılabilen evrendir. Bu yönü ile somuttur. Araştırmacının ya doğrudan ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde çalışarak hakkında görüş bildirebileceği evren çalışma evrenidir (Karasar, 2011: 110). Araştırmanın evrenini, 6. Sınıf Türkçe dersi için Gizem Yayınları (2014), Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları (2015) ve Öğün Yayınları (2015); 7. Sınıf Türkçe dersi için Cem Ofset (2014), Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları (2015), Meram Yayınları (2015); 8. sınıf Türkçe dersi için Yıldırım Yayınları (2014), Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları (2015), Evren Yayınları (2015) tarafından hazırlanan Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitapları oluşturmaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Bu çalışmada verilerin toplandığı kaynakları, 6. Sınıf Türkçe dersi için Gizem Yayınları (2014), Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları (2015) ve Öğün Yayınları (2015); 7. Sınıf Türkçe dersi için Cem Ofset (2014), Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları (2015), Meram Yayınları (2015); 8. sınıf Türkçe dersi için Yıldırım Yayınları (2014), Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları (2015), Evren Yayınları (2015) tarafından hazırlanan Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitapları oluşturmaktadır. Her yayınevinin kitabında altı dinleme metnine yer verildiğinden bu çalışmada her sınıf kademesinde 18 olmak üzere toplam 55 dinleme metni, kullanılan yöntem/teknikler ve metin türleri açısından değerlendirilmiştir. Kılavuz kitaplardaki yönergelerden hareketle elde edilen bulgular tablolştırılmış ve yorumlanmıştır.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Toplanan veriler nitel araştırma desenlerinden betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz yönteminde veriler doküman tarama sırasında elde edildiği şekilde değiştirilmeden listelenmiştir (Demir, 2009: 313). Betimsel analizde veriler özetlenip yorumlanırken içerik analizinde daha derin ve yoğun çaba

harcanmaktadır. İçerik analizinde elde edilen veriler kavramlaştırıldıktan sonra düzenlenerek araştırma amacına uygun temaların oluşturulması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Metinlere göre dinleme yöntem ve tekniklerinin dağılımını listelenerek hangi yönteme daha fazla başvurulduğu, hangisinin daha az yer aldığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Çalışma esnasında 6, 7 ve 8. Sınıflar 2006 Türkçe Öğretim Programı'na uygun olarak hazırlanmış öğretmen kılavuz kitapları incelenmiştir. İncelenen kitaplar aşağıda liste hâlinde verilmiştir.

Tablo 4.1. *Araştırma kapsamında incelenen basılı öğretim materyali listesi.*

Yayınevi	Yıl	Yazarlar	Sınıf
Gizem Yayıncılık	2014	Şükran KAPLAN, Gülay YILDIRIM ŞEN	6
MEB DK	2015	Komisyon, Edt. Yrd. Doç Dr. Kemalettin DENİZ	6
Öğün Yayınları	2015	Fatma KAPLAN	6
Cem Veb Ofset	2014	Elife Şahbaz DAĞLIOĞLU	7
MEB DK	2015	Komisyon, Edt. Yrd. Doç Dr. Kemalettin DENİZ	7
Meram Yayınları	2015	Ayla SARBAY	7
Yıldırım Yayınları	2014	Şükran KAPLAN, Gülay YILDIRIM ŞEN	8
MEB DK	2015	Serdar ARHAN, Sema BAŞAR, Tuncay DEMİREL	8
Evren Yayıncılık	2014	Fatma KARABIYIK ÜN	8
Toplam 7 Yayınevi		9 Yayın	

Öğretmen kılavuz kitaplarının aynı zamanda ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabını da içerdiği düşünüldüğünde öğretim setinin tamamının incelenmiş olduğu söylenebilir.

Çalışma setlerinde her tema için seçilen okuma ve dinleme metinlerinin yanı sıra ikişer adet de serbest okuma metni bulunmaktadır. İncelenen bütün kitaplarda toplam 108 serbest okuma metni bulunmaktadır.

6. sınıflar için hazırlanan kitaplarda altışar tema bulunmakta, her tema için de

bir dinleme metni yer almaktadır. Toplamda incelenen dinleme metni sayısı 18'dir.

7. sınıflar için hazırlanan kitaplarda altışar tema bulunmakta, her tema için de bir dinleme metni yer almaktadır. Toplamda incelenen dinleme metni sayısı 18'dir.

8. sınıflar için hazırlanan kitaplarda altışar tema bulunmaktadır. Yıldırım ve MEB olmak üzere iki yayınevinin kitabında her tema için bir dinleme metni yer alırken Evren Yayınevi tarafından hazırlanan kitapta ise Atatürk teması için iki dinleme metni bulunmaktadır. Toplamda incelenen dinleme metni sayısı 19'dur.

Bu bölümde incelenen metinler, öncelikle sınıf temelinde daha sonra genel olarak sözcük sayılarına, türlerine, dinleme/izleme yöntemlerine, kazanım numaralarına göre tasnif edilmiştir. Böylece inceleme neticesinde toplanan verilerin bir bütün hâlinde sunulması amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen basılı öğretim materyallerinde yer alan metinlerin bilgileri sınıf ve yayınevi kıstasına göre verilmiştir.

4.1. 6. Sınıf Basılı Öğretim Materyallerinde Yer Alan Metinler

Gizem Yayınları tarafından hazırlanan 6. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme metinlerinin sözcük sayıları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.2. 6. Sınıf Gizem Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Görevi
Gizem Yay.	1. Tema Sevgi	Eskici	1440	Dinleme
Gizem Yay.	2. Tema Atatürk	Atatürk Ve Müzik Devrimi	613	Dinleme
Gizem Yay.	3. Tema Toplum Hayatı	İki Kardeş	1113	Dinleme
Gizem Yay.	4. Tema Kişsel Gelişim	Gelecek Senin Çocuğum	117	Dinleme
Gizem	5. Tema Zaman Ve	Zamanı Kazanmak Ve	913	Dinleme

Yay.	Mekân	Kaybetmek		
Gizem Yay.	6. Tema Doğa Ve Evren	Güz Patikaları	1321	Dinleme

MEB Yayınları tarafından hazırlanan 6. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme metinlerinin sözcük sayıları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.3. 6. Sınıf MEB Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Görevi
MEB Yay.	1. Tema Okuma Kültürü	Simyacı	719	Dinleme
MEB Yay.	2. Tema Atatürk	Atatürk'ün Türk Folkloruna Olan İlgisi	1763	Dinleme
MEB Yay.	3. Tema Sevgi	Kuğular	1521	Dinleme
MEB Yay.	4. Tema Duygular	Anne	102	Dinleme
MEB Yay.	5. Tema Zaman Ve Mekân	Momo	1083	Dinleme
MEB Yay.	6. Tema Doğa Ve Evren	Uzay	557	Dinleme

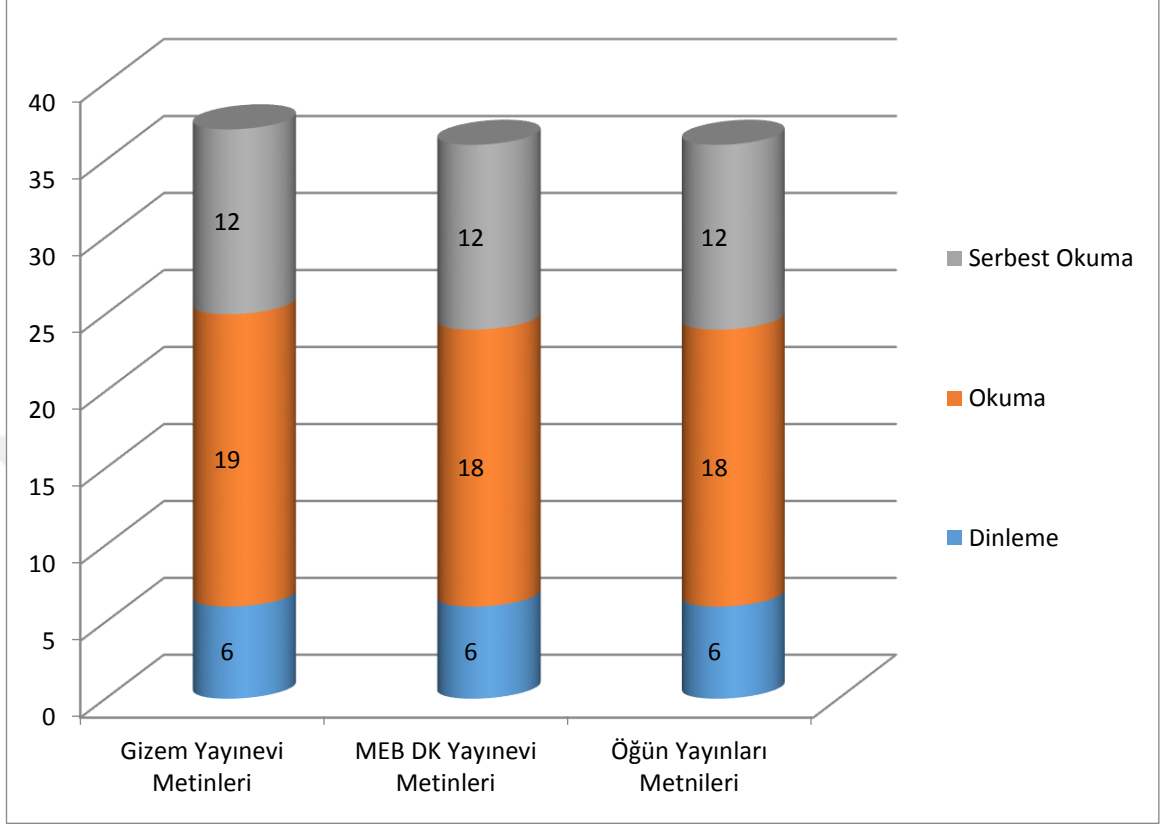
Öğün Yayınları tarafından hazırlanan 6. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme metinlerinin sözcük sayıları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.4. 6. Sınıf Öğün Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Görevi
Öğün Yay.	1. Tema Zaman Ve Mekân	Okul	435	Dinleme
Öğün Yay.	2. Tema Atatürk	Atatürk'ün Kültür Ve Sanat Anlayışı	625	Dinleme
Öğün Yay.	3. Tema Sevgi	Bayrağımızın Altında	378	Dinleme
Öğün Yay.	4. Tema Duygular	Deniz Hasreti	87	Dinleme
Öğün Yay.	5. Tema Millî kültür	Anadolu'nun Cirit Oyunları	593	Dinleme
Öğün Yay.	6. Tema Okuma Kültürü	Kitaba Hürmet	740	Dinleme

Şekil 4.1'de ise 6. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarındaki dinleme metinleri ve diğer metin türlerinin sayıları yer almaktadır.

Şekil 4.1. 6. Sınıf ÖKK'de yer alan dinleme, okuma ve serbest okuma metinlerinin sayıları

4.2. 7. Sınıf Basılı Öğretim Materyallerinde Yer Alan Metinler

Cem Yayınları tarafından hazırlanan 7. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme metinlerinin sözcük sayıları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.5. 7. Sınıf Cem Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Görevi
Cem Yay.	1. Tema Okuma Kültürü	Yazar Ve Okuyucu	300	Dinleme
Cem Yay.	2. Tema Atatürk	Türk Dili	583	Dinleme
Cem Yay.	3. Tema Milli Kültür	Karagöz Baba İle Hacivat Usta	1260	Dinleme
Cem Yay.	4. Tema Zaman Ve Mekân	Van Gölü'nün Şafağı	982	Dinleme
Cem Yay.	5. Tema Duygular	Semaver	975	Dinleme
Cem Yay.	6. Tema Güzel Sanatlar	Dondurmalı Sinema	1083	Dinleme

MEB Yayınları tarafından hazırlanan 7. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme metinlerinin sözcük sayıları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.6. 7. Sınıf MEB Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Görevi
MEB Yay.	1. Tema İletişim	Balkondaki Muhabbet Kuşu (Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimmeb.Gov.Tr)	2245	Dinleme
MEB Yay.	2. Tema Atatürk	Millî Kültür (Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimmeb.Gov.Tr)	1167	Dinleme
MEB Yay.	3. Tema Kavramlar Ve Çağrışımlar	Yiğitlerimiz Cephane Bekliyor (Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimmeb.Gov.Tr)	980	Dinleme
MEB Yay.	4. Tema Millî Kültür	Yüksek Yüksek Tepelere (Metnin Ses Kaydı Yayimlar.Meb.Gov.Tr Var)	77	Dinleme
MEB Yay.	5. Tema Doğa Ve Evren	Bir Kavak Ve İnsanlar (Metnin Ses Kaydı Yayim.Meb.Gov.Tr De Var) Belirli Yerlerde Durmak İçin Metin İaretlenmiş.	148	Dinleme
MEB Yay.	6. Tema Toplum Hayatı	Emine Teyze'nin Çilek Reçeli (Metnin Ses Kaydı Yayim.Meb.Gov.Tr De Var) Belirli Yerlerde Durmak İçin Metini Şaretlenmiş.	914	Dinleme

Meram Yayınevi tarafından hazırlanan öğretmen kılavuz kitabında, 5. temada yer alan “Çelik Çomak” okuma metninin kazanım listelerinde dinleme kazanımına yer verilmiştir. Fakat metnin incelenmesi neticesinde böyle bir kazanımın yer almadığı görülmüştür. Bu kazanım numaralarının sehven yazıldığı düşünülmektedir. Meram Yayınları tarafından hazırlanan 7. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme metinlerinin sözcük sayıları aşağıda verilmiştir.

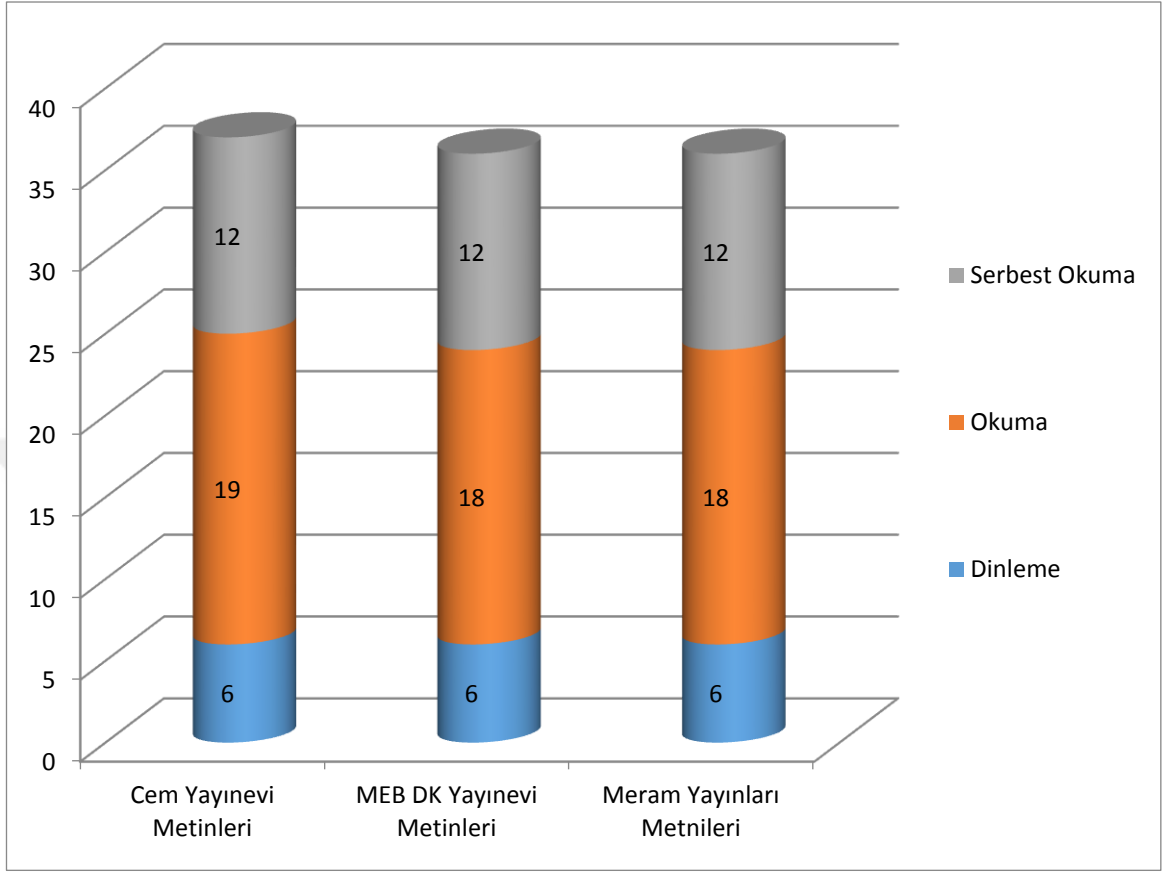
Tablo 4.7. 7. Sınıf Meram Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Görevi
Meram Yay.	1. Tema Sevgi	Eskici (1081 Kelime)	1081	Dinleme
Meram Yay.	2. Tema Atatürk	Millî Ahlak (576 Kelime)	576	Dinleme
Meram Yay.	3. Tema Kişsel Gelişim	Kim Olduğunuz Üzerine (324 Kelime)	324	Dinleme
Meram Yay.	4. Tema Toplum Hayatı	Dost Acı Söylemeli (346 Kelime)	346	Dinleme
Meram Yay.	5. Tema Millî Kültür	Beğil Oğlu Emren Hikâyesi (1824 Kelime)	1824	Dinleme
Meram Yay.	6. Tema Doğa Ve Evren	Yukarıda Ne Var, Ne Yok? (1004 Kelime)	1004	Dinleme

Tablo 4.7. 7. Sınıf Meram Yayınevi metin listesi (Meram; 2015)

Şekil 4.2’de ise 7. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarındaki dinleme metinleri ve diğer metin türlerinin sayıları yer almaktadır.

Şekil 4.2. 7. Sınıf ÖKK'de yer alan dinleme, okuma ve serbest okuma metinlerinin sayıları

4.3. 8. Sınıf Basılı Öğretim Materyallerinde Yer Alan Metinler

Yıldırım Yayınları tarafından hazırlanan 8. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme metinlerinin sözcük sayıları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.8. 8. Sınıf Yıldırım Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları

Kitap- Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Görevi
Yıldırım Yay.	1. Tema Toplum Hayatı	Biz Savaşı Sevmedik	219	Dinleme
Yıldırım Yay.	2. Tema Atatürkçülük	Türkiyenin Dünya Üzerindeki Yeri Ve Önemi	521	Dinleme
Yıldırım Yay.	3.Tema Zaman Ve Mekân	Kız Kalesi	417	Dinleme
Yıldırım Yay.	4. Tema Kişisel Gelişim	Ablam Meslek Seçiyor	344	Dinleme
Yıldırım Yay.	5. Tema Okuma Kültürü	Kitap Hastanesi	241	Dinleme
Yıldırım Yay.	6. Tema Duygular	Her İşin Başı	138	Dinleme

MEB Yayınları tarafından hazırlanan 8. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme metinlerinin sözcük sayıları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.9. 8. Sınıf MEB Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları

Kitap- Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Görevi
MEB Yay.	1. Tema Okuma Kültürü	Benim Elli Beş Yıllık Türk Dili'm	1417	Dinleme
MEB Yay.	2. Tema Atatürk	Dil Devrimi	1482	Dinleme
MEB Yay.	3. Tema Milli Kültür	İhtiyar Çilingir	496	Dinleme
MEB	4. Tema Kişisel	Su Gibi	176	Dinleme

Yay.	Gelişim				
MEB Yay.	5. Tema Hayatı	Toplum	Türk Çayı	584	Dinleme
MEB Yay.	6. Tema Mekân	Zaman Ve	Kız Kalesi	287	Dinleme

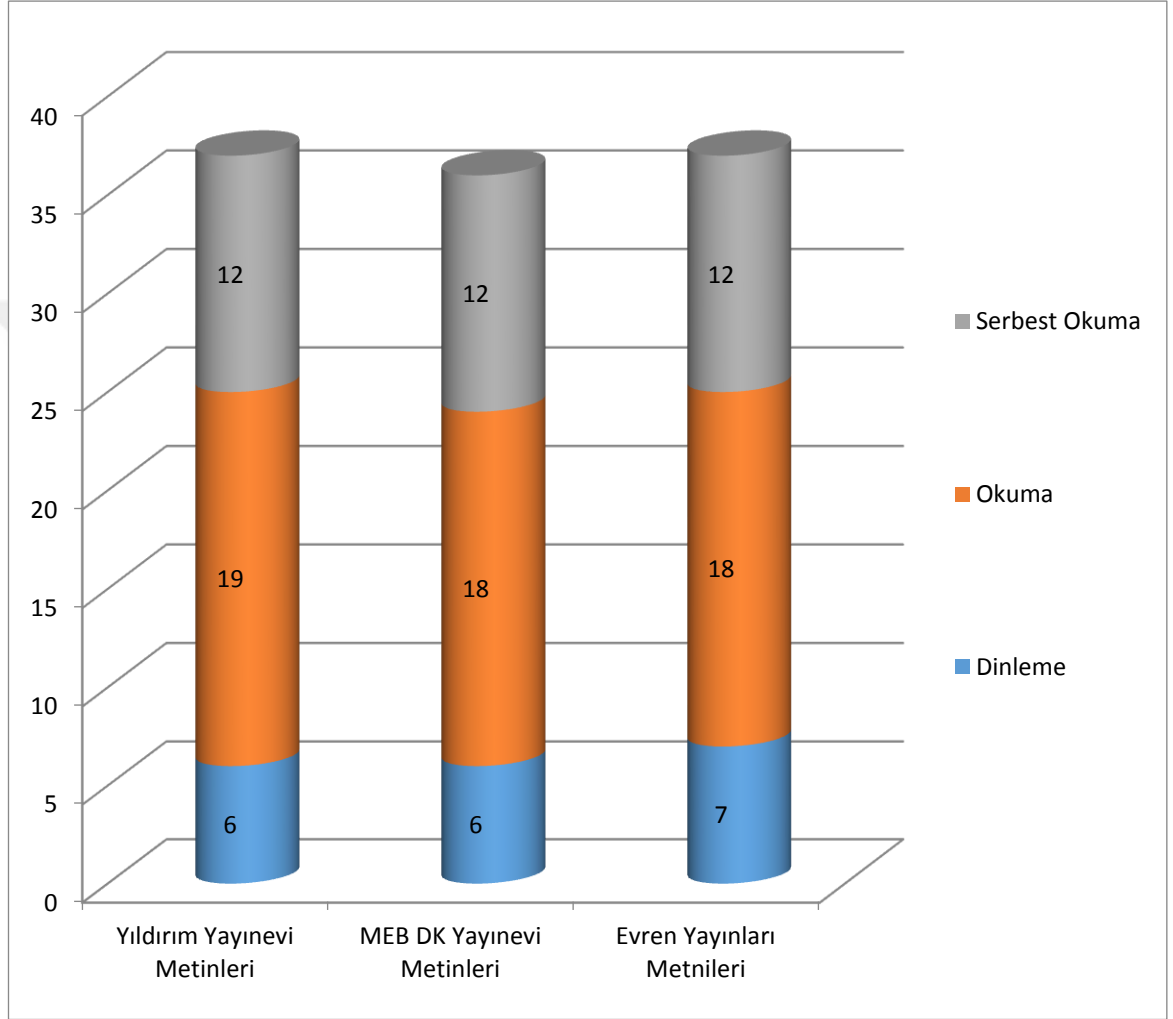
Evren Yayınları tarafından hazırlanan 8. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme metinlerinin sözcük sayıları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.10. 8. Sınıf Evren Yayınları dinleme metinlerindeki sözcük sayıları

Kitap- Yayınevi	Tema		Metin Adı	Sözcük Sayısı	Görevi
Evren Yay.	1. Tema Hayatı	Toplum	20. Yüzyılın En Büyük Futbol Maçı	838	Dinleme
Evren Yay.	2. Tema Atatürk		Türk Dili, Zengin Ve Evrensel Bir Dildir	786	Dinleme
Evren Yay.	2. Tema Atatürk		Yürüyelim Arkadaşlar	467	Dinleme
Evren Yay.	3. Tema Kültür	Millî	Türk Nineleri	299	Dinleme
Evren Yay.	4. Tema Gelişim	Kişisel	Öğretmen Olmak İstiyorum	238	Dinleme
Evren Yay.	5. Tema Mekân	Zaman Ve	Odalardan Biri	955	Dinleme
Evren Yay.	6. Tema Sanatlar	Güzel	Cemal Reşit Rey Ve Biz	1103	Dinleme

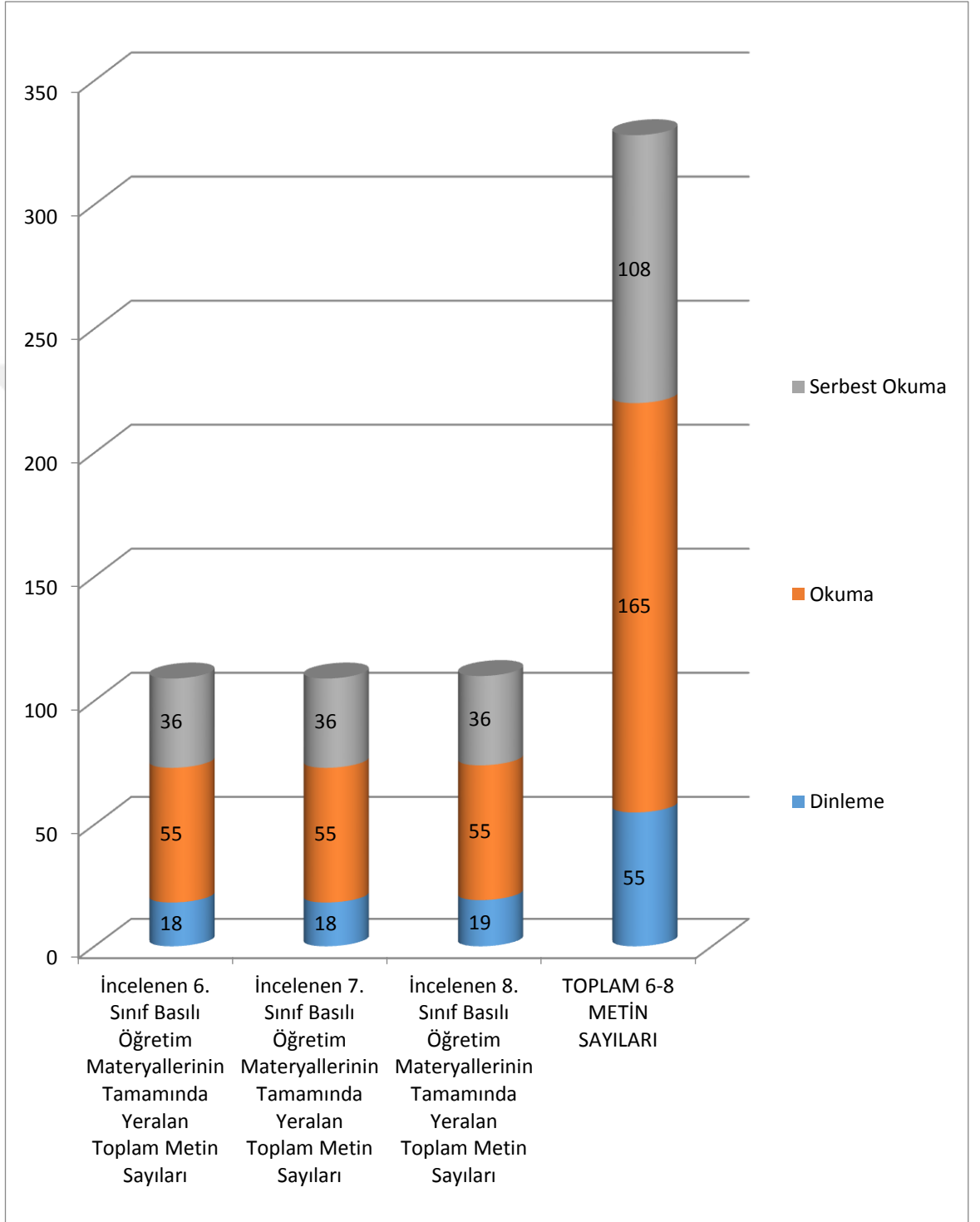
Şekil 4.3'te ise 8. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarındaki dinleme metinleri ve diğer metin türlerinin sayıları yer almaktadır.

Şekil 4.3. 8. Sınıf ÖKK'de yer alan dinleme, okuma ve serbest okuma metinlerinin sayıları

6-8. sınıflar Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan metin sayıları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Toplam 328 metnin sınıflara ve görevlerine göre dağılımı grafikte ifade edilmiştir.

Şekil 4.4. 6-8. Sınıflar Türkçe dersi ÖKK'lerde yer alan dinleme, okuma ve serbest okuma metinlerinin sayıları

4.4. Dinleme Metinlerinin İncelenmesi

Bu bölümde dinleme metinleri; dinleme yöntem ve teknikleri, sözcük sayıları, ilgili oldukları kazanımlar ve türleri bakımından incelenmiştir.

4.4.1. 6. Sınıflar İçin Seçilen Dinleme Metinlerinin İncelenmesi

6. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarındaki dinleme metinleri; dinleme yöntem ve teknikleri, sözcük sayıları, ilgili oldukları kazanımlar ve türleri bakımından tasnif edilmiştir.

4.4.1.1. Metinlerin Türleri

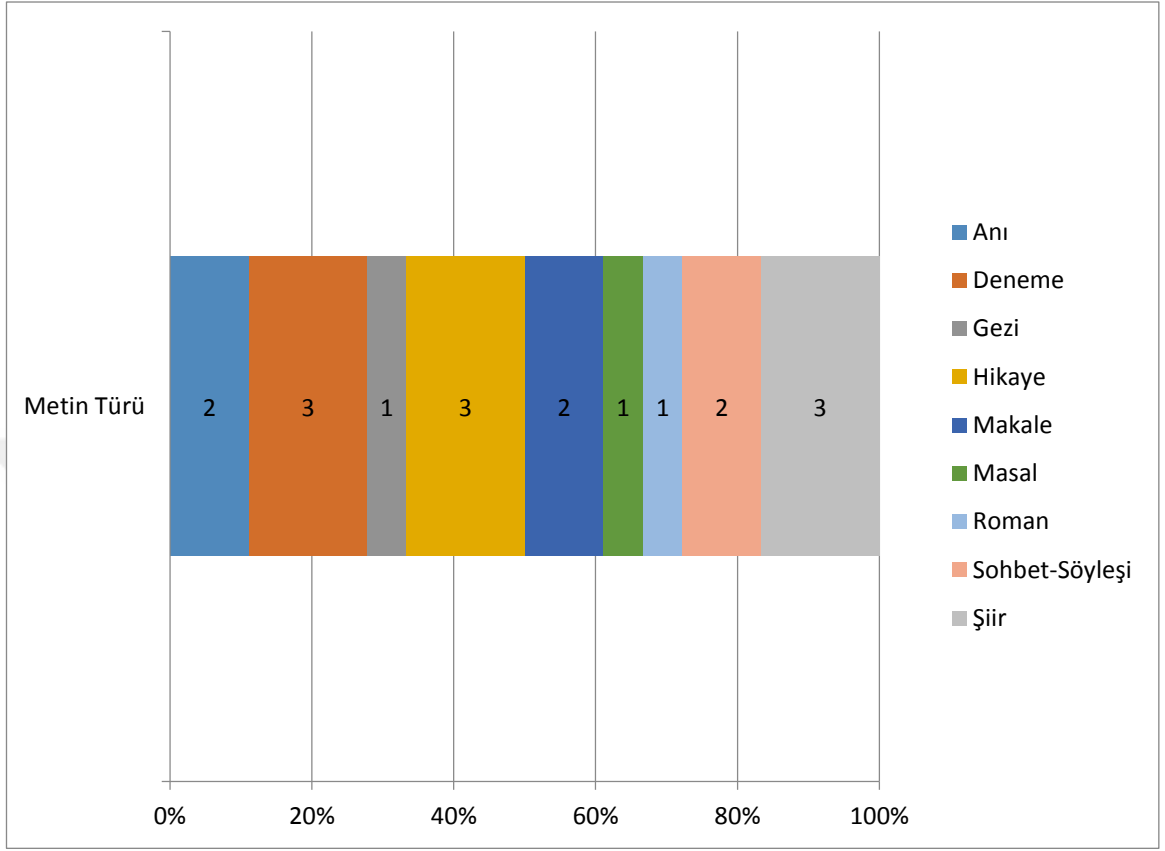
6. sınıf dinleme metinlerinin türlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablo ve şekilde verilmiştir.

Tablo 4.11. 6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türleri

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sayfa No	Türü
Öğün Yay.	1. Tema Zaman Ve Mekân	Okul (435 Kelime)	71	Anı
Öğün Yay.	3. Tema Sevgi	Bayrağımızın Altında (378 Kelime)	153	Anı
Gizem Yay.	2. Tema Atatürk	Atatürk ve Müzik Devrimi (613 Kelime)	56	Deneme
Gizem Yay.	5. Tema Zaman ve Mekân	Zamanı Kazanmak ve Kaybetmek (913 Kelime)	140	Deneme
Öğün Yay.	5. Tema Millî Kültür	Anadolu'nun Cirit Oyunları (593 Kelime)	241	Deneme
Gizem Yay.	6. Tema Doğa Ve Evren	Güz Patikaları (1321 Kelime)	166	Gezi
Gizem Yay.	1. Tema Sevgi	Eskici (1440 Kelime)	25	Hikaye

Gizem Yay.	3. Tema	Toplum	İki Kardeş (1113 Kelime)	84	Hikaye
Meb Yay.	6. Tema	Doğa ve Evren	Uzay (557 Kelime)	278	Hikaye
Meb Yay.	2. Tema	Atatürk	Atatürk'ün Türk Folkloruna Olan İlgisi (1763 Kelime)	105	Makale
Öğün Yay.	2. Tema	Atatürk	Atatürk'ün Kültür Ve Sanat Anlayışı (625 Kelime)	113	Makale
Meb Yay.	3. Tema	Sevgi	Kuğular (1521 Kelime)	152	Masal
Meb Yay.	5. Tema	Zaman ve Mekân	Momo (1083 Kelime)	237	Roman
Öğün Yay.	6. Tema	Okuma Kültürü	Kitaba Hürmet (740 Kelime)	282	Sohbet
Meb Yay.	1. Tema	Okuma Kültürü	Simyacı (719 Kelime)	70	Sohbet-Söyleşi
Gizem Yay.	4. Tema	Kişsel Gelişim	Gelecek Senin Çocuğum (117 Kelime)	113	Şiir
Meb Yay.	4. Tema	Duygular	Anne (102 Kelime)	195	Şiir
Öğün Yay.	4. Tema	Duygular	Deniz Hasreti (87 Kelime)	196	Şiir

Şekil 4.5. 6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türe göre dağılımı

4.4.1.2. Metinlerdeki Sözcük Sayıları

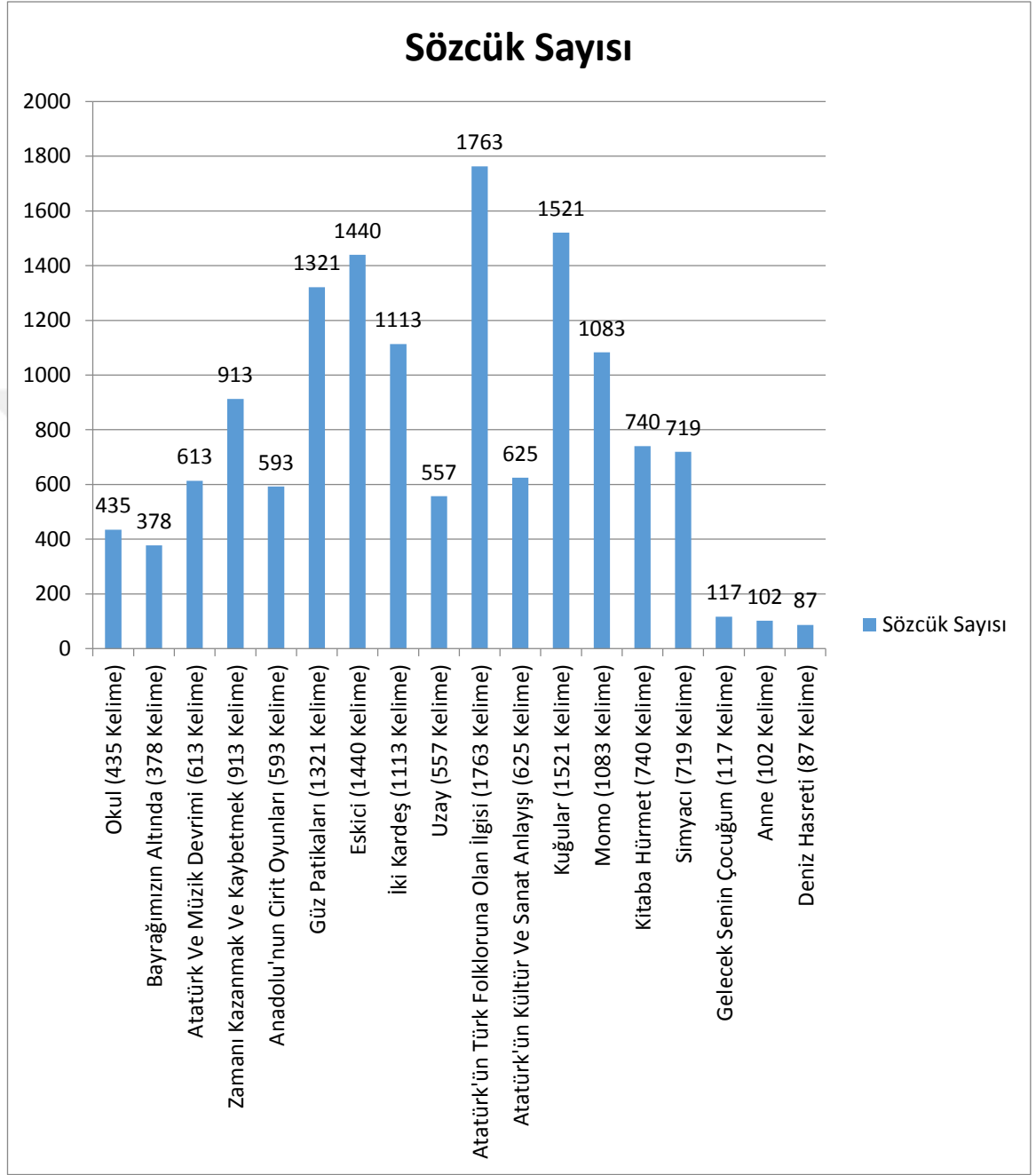
6. sınıf dinleme metinlerinin sözcük sayılarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tablo ve şekilde verilmiştir.

Tablo 4.12. 6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Sayfa No
Öğün Yay.	1. Tema Zaman ve Mekân	Okul (435 Kelime)	435	71
Öğün Yay.	3. Tema Sevgi	Bayrağımızın Altında (378 Kelime)	378	153
Gizem Yay.	2. Tema Atatürk	Atatürk Ve Müzik Devrimi (613 Kelime)	613	56

Gizem Yay.	5. Tema Zaman ve Mekân	Zamanı Kazanmak Ve Kaybetmek (913 Kelime)	913	140
Öğün Yay.	5. Tema Millî Kültür	Anadolu'nun Cirit Oyunları (593 Kelime)	593	241
Gizem Yay.	6. Tema Doğa ve Evren	Güz Patikaları (1321 Kelime)	1321	166
Gizem Yay.	1. Tema Sevgi	Eskici (1440 Kelime)	1440	25
Gizem Yay.	3. Tema Toplum Hayatı	İki Kardeş (1113 Kelime)	1113	84
Meb Yay.	6. Tema Doğa ve Evren	Uzay (557 Kelime)	557	278
Meb Yay.	2. Tema Atatürk	Atatürk'ün Türk Folkloruna Olan İlgisi (1763 Kelime)	1763	105
Öğün Yay.	2. Tema Atatürk	Atatürk'ün Kültür ve Sanat Anlayışı (625 Kelime)	625	113
Meb Yay.	3. Tema Sevgi	Kuğular (1521 Kelime)	1521	152
Meb Yay.	5. Tema Zaman ve Mekân	Momo (1083 Kelime)	1083	237
Öğün Yay.	6. Tema Okuma Kültürü	Kitaba Hürmet (740 Kelime)	740	282
Meb Yay.	1. Tema Okuma Kültürü	Simyacı (719 Kelime)	719	70
Gizem Yay.	4. Tema Kişisel Gelişim	Gelecek Senin Çocuğum (117 Kelime)	117	113
Meb Yay.	4. Tema Duygular	Anne (102 Kelime)	102	195
Öğün Yay.	4. Tema Duygular	Deniz Hasreti (87 Kelime)	87	196

Şekil 4.6. 6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları grafiği

4.4.1.3. Metinlerin İşlenişinde Başvurulan Dinleme Yöntem ve Teknikleri

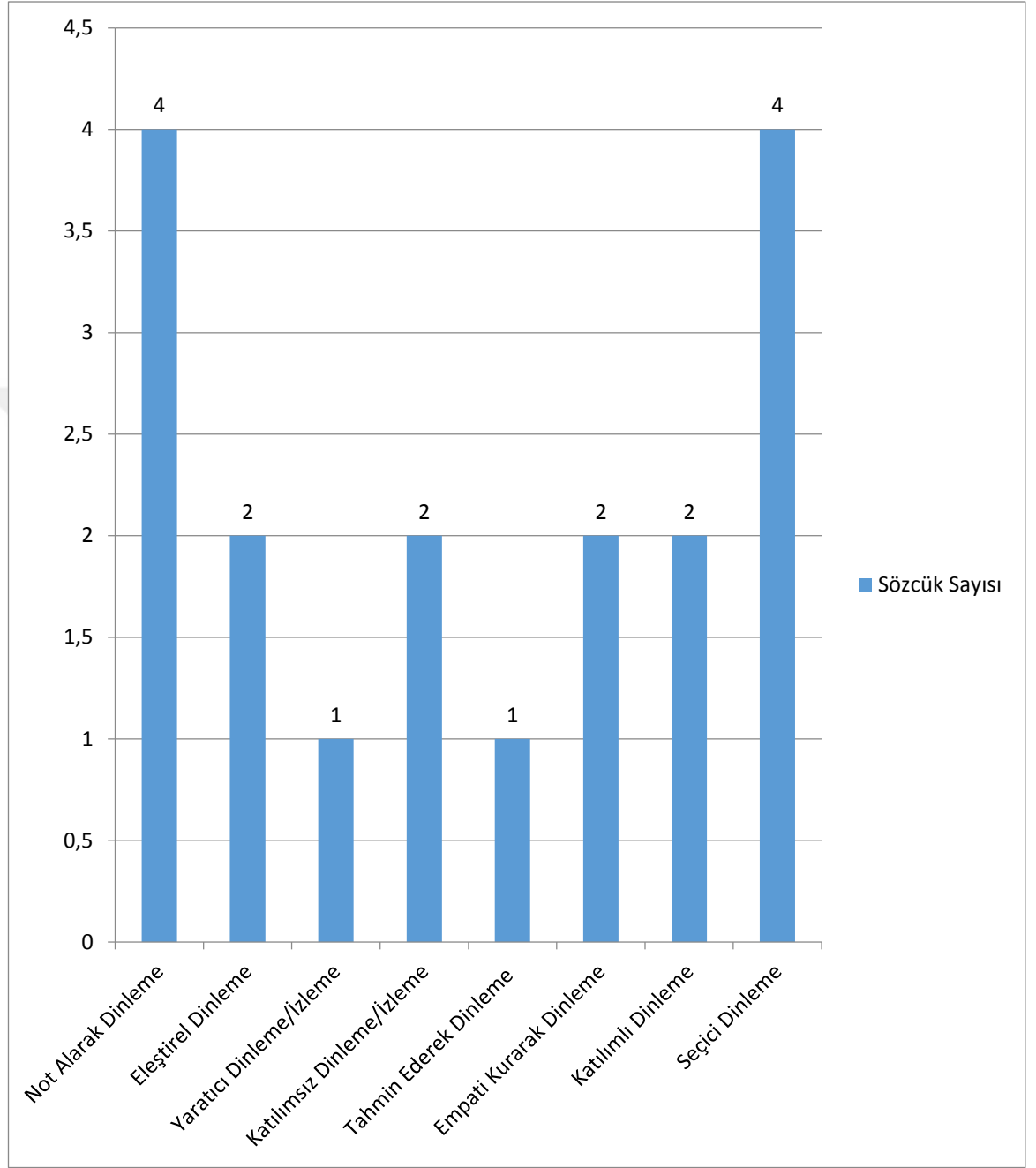
6. sınıf dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablo ve şekilde verilmiştir.

Tablo 4.13. 6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve teknikleri

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sayfa No	Dinleme / İzleme Yöntem
Öğün Yay.	1. Tema Zaman ve Mekân	Okul (435 Kelime)	71	Katılımsız Dinleme/İzleme
Öğün Yay.	3. Tema Sevgi	Bayrağımızın Altında (378 Kelime)	153	Not Alarak Dinleme
Gizem Yay.	2. Tema Atatürk	Atatürk ve Müzik Devrimi (613 Kelime)	56	Not Alarak Dinleme
Gizem Yay.	5. Tema Zaman ve Mekân	Zamanı Kazanmak Ve Kaybetmek (913 Kelime)	140	Eleştirel Dinleme
Öğün Yay.	5. Tema Millî Kültür	Anadolu'nun Cirit Oyunları (593 Kelime)	241	Yaratıcı Dinleme/İzleme
Gizem Yay.	6. Tema Doğa ve Evren	Güz Patikaları (1321 Kelime)	166	Seçici Dinleme
Gizem Yay.	1. Tema Sevgi	Eskici (1440 Kelime)	25	Katılımsız Dinleme
Gizem Yay.	3. Tema Toplum Hayatı	İki Kardeş (1113 Kelime)	84	Seçici Dinleme
Meb Yay.	6. Tema Doğa ve Evren	Uzay (557 Kelime)	278	Tahmin Ederek Dinleme (Belirli Yelerde Durarak Sonrasını Tahmin Ettiriyor)
Meb Yay.	2. Tema Atatürk	Atatürk'ün Türk Folkloruna Olan İlgisi (1763 Kelime)	105	Not Alarak Dinleme
Öğün Yay.	2. Tema Atatürk	Atatürk'ün Kültür ve Sanat Anlayışı (625 Kelime)	113	Katılımlı Dinleme

Meb Yay.	3. Tema Sevgi		Kuğular (1521 Kelime)	152	Empati Kurarak Dinleme
Meb Yay.	5. Tema Zaman ve Mekân		Momo (1083 Kelime)	237	Katılımlı Dinleme
Öğün Yay.	6. Tema Okuma Kültürü		Kitaba Hürmet (740 Kelime)	282	Not Dinleme/İzleme Alarak
Meb Yay.	1. Tema Okuma Kültürü		Simyacı (719 Kelime)	70	Eleştirel Dinleme
Gizem Yay.	4. Tema Kişisel Gelişim		Gelecek Senin Çocuğum (117 Kelime)	113	Empati Kurarak
Meb Yay.	4. Tema Duygular		Anne (102 Kelime)	195	Seçici Dinleme
Öğün Yay.	4. Tema Duygular		Deniz Hasreti (87 Kelime)	196	Seçici Dinleme

Şekil 4.7. 6. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve tekniklerinin sıklığı

4.4.2 7. Sınıflar İçin Seçilen Dinleme Metinlerinin İncelenmesi

7. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarındaki dinleme metinleri; dinleme yöntem ve teknikleri, sözcük sayıları, ilgili oldukları kazanımlar ve türleri bakımından tasnif edilmiştir.

4.4.2.1. Metinlerin Türleri

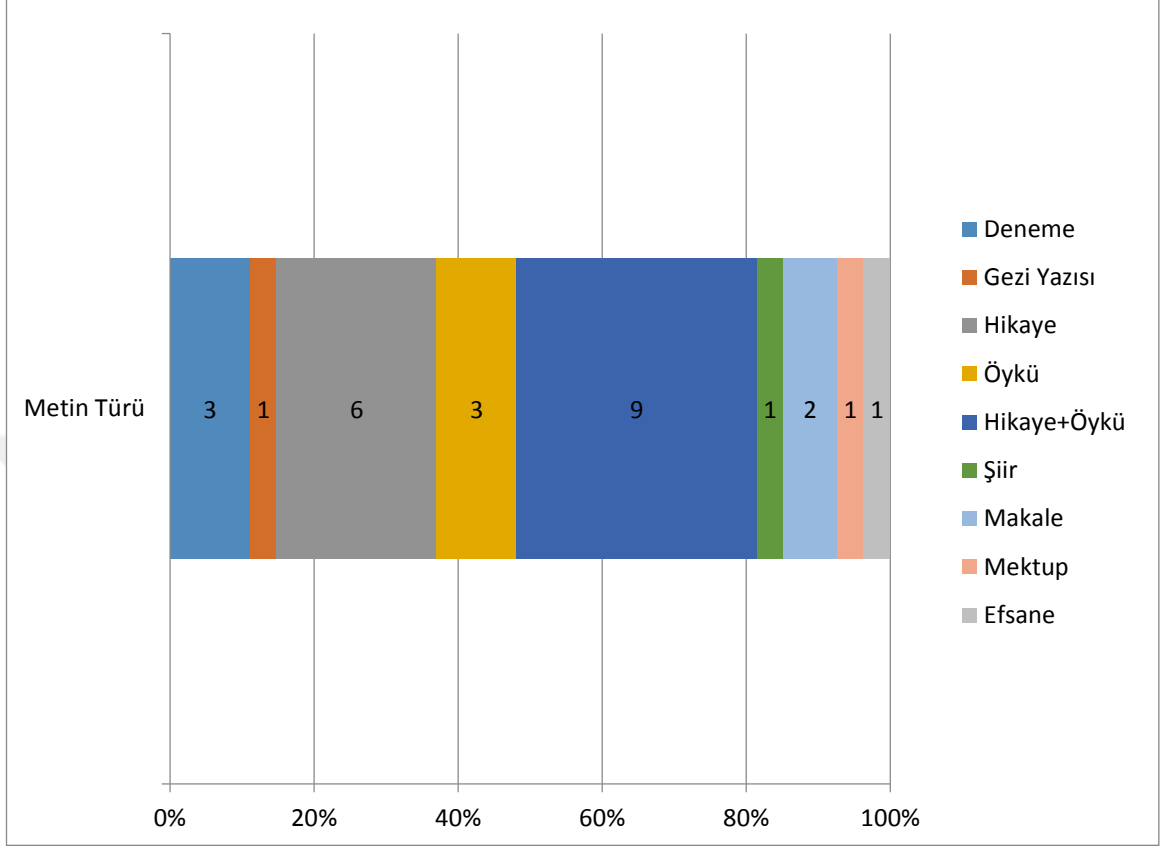
7. sınıf dinleme metinlerinin türlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablo ve şekilde verilmiştir.

Tablo 4.14. 7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türleri

Yayın evi	Tema	Metin Adı	Sayfa No	Türü
Cem Yay.	3. Tema Kültür	Milli Karagöz Baba ile Hacivat Usta (1260 Kelime)	131	(Sohbet Biçiminde Anlatılan) Efsane
Cem Yay.	1. Tema Kültürü	Okuma Yazar ve Okuyucu (300 Kelime)	56	Deneme
Meram Yay.	3. Tema Gelişim	Kişisel Kim Olduğunuz Üzerine (324 Kelime)	183	Deneme
Meram Yay.	6. Tema Evren	Doğa ve Yukarıda Ne Var, Ne Yok? (1004 Kelime)	312	Deneme
Cem Yay.	4. Tema Mekân	Zaman ve Van Gölü'nün Şafağı (982 Kelime)	170	Gezi Yazısı
Meb Yay.	5. Tema Evren	Doğa ve Bir Kavak ve İnsanlar (148 Kelime) (Metnin Ses Kaydı Yayim.Meb.Gov.Tr De Var) Belirli Yerlerde Durmak İçin Metini Şaretlenmiş.	229	Hikâye
Meb Yay.	6. Tema Hayatı	Toplum Emine Teyze'nin Çilek Reçeli (914 Kelime) (Metnin Ses Kaydı Yayim.Meb.Gov.Tr De Var) Belirli Yerlerde Durmak İçin Metini Şaretlenmiş.	271	Hikâye
Cem Yay.	5. Tema Duygular	Semaver (975 Kelime)	208	Hikâye
Meb	3. Tema Kavramlar	Yiğitlerimiz Cephane Bekliyor (980 Kelime)	145	Hikâye

Yay.	ve Çağrışmlar		Kelime) (Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimmeb.Gov.Tr		
Cem Yay.	6. Tema Sanatlar	Güzel	Dondurmalı Sinema (1083 Kelime)	243	Hikâye
Meb Yay.	1. Tema İletişim		Balkondaki Muhabbet Kuşu (2245 Kelime) Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimmeb.Gov.Tr	67	Hikâye
Meb Yay.	2. Tema Atatürk		Millî Kültür (Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimmeb.Gov.Tr)	107	Makale
Cem Yay.	2. Tema Atatürk		Türk Dili (583 Kelime)	91	Makale
Meram Yay.	2. Tema Atatürk		Millî Ahlak (576 Kelime)	140	Mektup
Meram Yay.	1. Tema Sevgi		Eskici (1081 Kelime)	100	Öykü
Meram Yay.	5. Tema Kültür	Millî	Beğil Oğlu Emren Hikâyesi (1824 Kelime)	272	Öykü
Meram Yay.	4. Tema Hayatı	Toplum	Dost Acı Söylemeli (346 Kelime)	230	Öykü - Söyleşi
Meb Yay.	4. Tema Kültür	Millî	Yüksek Yüksek Tepelere (77 Kelime) Metnin Ses Kaydı Yayimlar.Meb.Gov.Tr Var	187	Şiir

Şekil 4.8. 7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türe göre dağılımı

4.4.2.2. Metinlerdeki Sözcük Sayıları

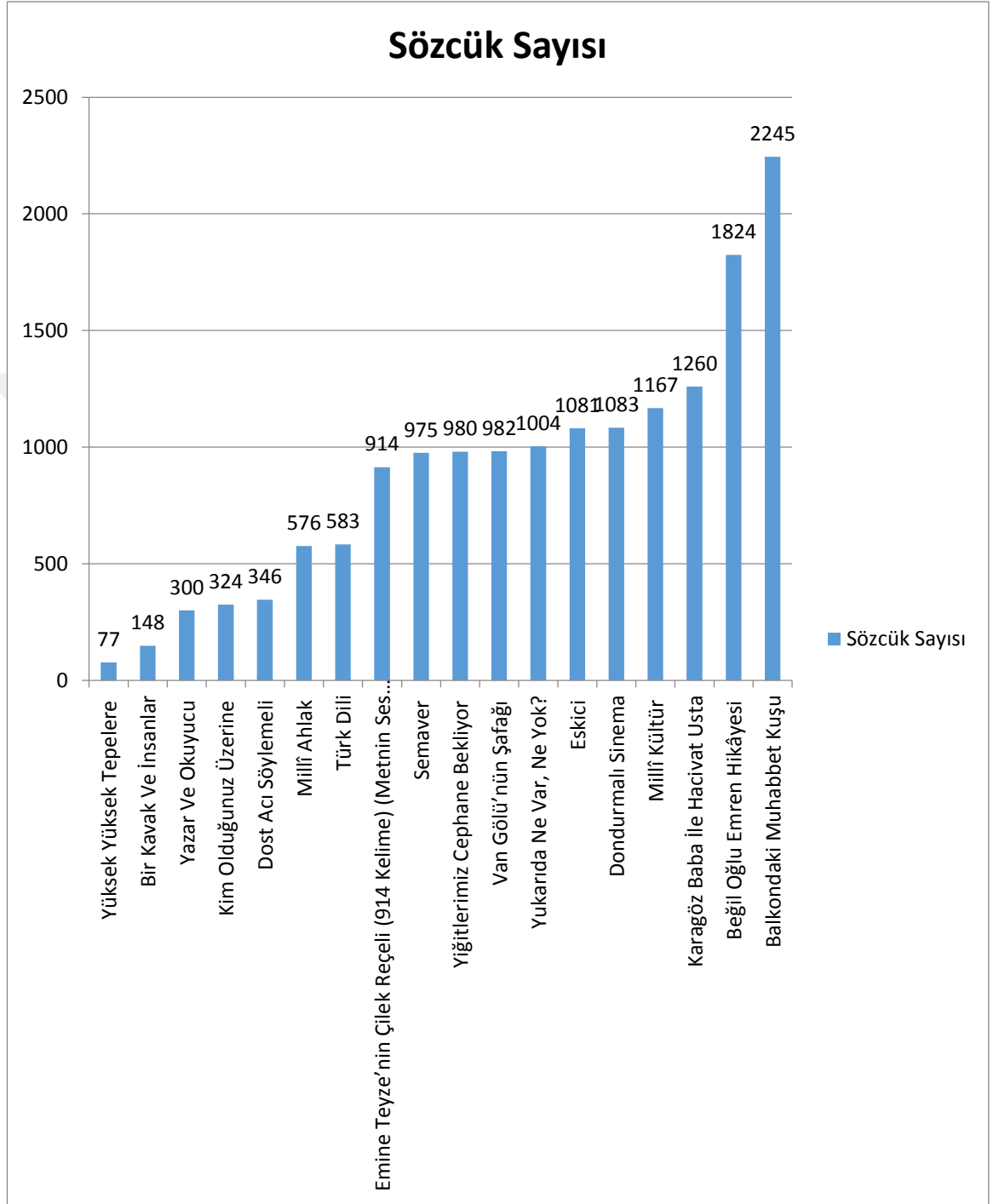
7. sınıf dinleme metinlerinin sözcük sayılarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tablo ve şekilde verilmiştir.

Tablo 4.15. 7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Sayfa No
Meb Yay.	4. Tema Millî Kültür	Yüksek Yüksek Tepelere Metnin Ses Kaydı Yayımlar.Meb.Gov.Tr Var	77	187
Meb Yay.	5. Tema Doğa ve Evren	Bir Kavak Ve İnsanlar (Metnin Ses Kaydı Belirli Yerlerde Durmak İçin Metini Şaretlenmiş.)	148	229
Cem Yay.	1. Tema Okuma Kültürü	Yazar Ve Okuyucu (300 Kelime)	300	56
Meram Yay.	3. Tema Kişisel Gelişim	Kim Olduğunuz Üzerine (324 Kelime)	324	183
Meram Yay.	4. Tema Toplum Hayatı	Dost Acı Söylemeli (346 Kelime)	346	230
Meram Yay.	2. Tema Atatürk	Millî Ahlak (576 Kelime)	576	140
Meb Yay.	6. Tema Toplum Hayatı	Emine Teyze'nin Çilek Reçeli (Metnin Ses Kaydı Belirli Yerlerde Durmak İçin Metini Şaretlenmiş.)	914	271
Cem Yay.	5. Tema Duygular	Semaver	975	208
Meb Yay.	3. Tema Kavramlar ve Çağrışımlar	Yiğitlerimiz Cephane Bekliyor (Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimmeb.Gov.Tr	980	145
Cem Yay.	4. Tema Zaman ve Mekân	Van Gölü'nün Şafağı	982	170
Meram Yay.	6. Tema Doğa ve Evren	Yukarıda Ne Var, Ne Yok?	1004	312
Meram Yay.	1. Tema Sevgi	Eskici	1081	100

Cem Yay.	6. Tema	Güzel Sanatlar	Dondurmalı Sinema	1083	243
Meb Yay.	2. Tema	Atatürk	Millî Kültür (Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimneb.Gov.Tr)	1167	107
Cem Yay.	3. Tema	Millî Kültür	Karagöz Baba İle Hacivat Usta	1260	131
Meram Yay.	5. Tema	Millî Kültür	Beğil Oğlu Emren Hikâyesi	1824	272
Meb Yay.	1. Tema	İletişim	Balkondaki Muhabbet Kuşu Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimneb.Gov.Tr	2245	67
Cem Yay.	2. Tema	Atatürk	Türk Dili	583	91

Şekil 4.9. 7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları grafiği

4.4.2.3. Metinlerin İşlenişinde Başvurulan Dinleme Yöntem ve Teknikleri

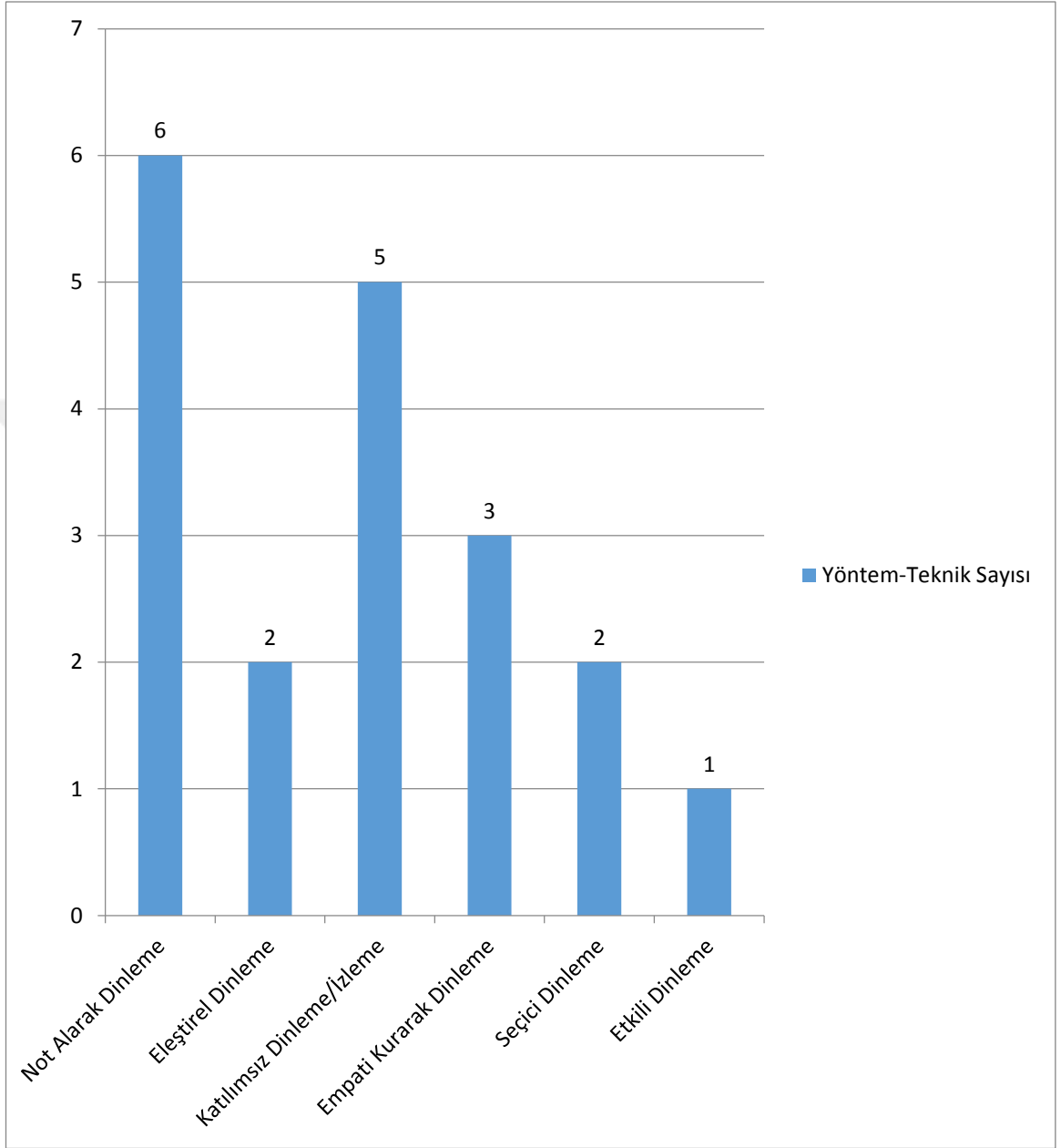
7. sınıf dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablo ve şekilde verilmiştir.

Tablo 4.16. 7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve teknikleri

Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sayfa No	Dinleme / İzleme Yöntem
Meb Yay.	3. Tema Kavramlar Ve Çağrışımlar	Yiğitlerimiz Cephane Bekliyor (980 Kelime) (Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimmeb.Gov.Tr	145	Empati Kurarak Dinleme
Cem Yay.	2. Tema Atatürk	Türk Dili (583 Kelime)	91	Etkili Dinleme / İzleme
Meram Yay.	6. Tema Doğa ve Evren	Yukarıda Ne Var, Ne Yok? (1004 Kelime)	312	Katılımsız Dinleme
Meb Yay.	6. Tema Toplum Hayatı	Emine Teyze'nin Çilek Reçeli (914 Kelime) (Metnin Ses Kaydı Yayim.Meb.Gov.Tr De Var) Belirli Yerlerde Durmak İçin Metini Şaretlenmiş.	271	Katılımsız Dinleme
Cem Yay.	6. Tema Güzel Sanatlar	Dondurmalı Sinema (1083 Kelime)	243	Katılımsız Dinleme
Meram Yay.	4. Tema Toplum Hayatı	Dost Acı Söylemeli (346 Kelime)	230	Katılımsız Dinleme
Meb Yay.	4. Tema Millî Kültür	Yüksek Yüksek Tepelere (77 Kelime) Metnin Ses Kaydı Yayimlar.Meb.Gov.Tr Var	187	Katılımsız Dinleme
Meb Yay.	1. Tema İletişim	Balkondaki Muhabbet Kuşu (2245 Kelime) Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var Www.Yayimmeb.Gov.Tr	67	Kendisini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme (Kitapta Böyle Yazılmış Ama Bunun Adı Empati Yaparak Dinleme Şeklinde De Parantez İçinde

					Yazılmış)
Cem Yay.	4. Tema	Zaman ve Mekân	Van Gölü'nün Şafağı (982 Kelime)	170	Kendisini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme (Kitapta Böyle Yazılmış Ama Bunun Adı Empati Yaparak Dinleme)
Cem Yay.	1. Tema	Okuma Kültürü	Yazar Ve Okuyucu (300 Kelime)	56	Not Alarak Dinleme
Meram Yay.	3. Tema	Kişisel Gelişim	Kim Olduğunuz Üzerine (324 Kelime)	183	Not Alarak Dinleme
Cem Yay.	5. Tema	Duygular	Semaver (975 Kelime)	208	Not Alarak Dinleme
Meb Yay.	2. Tema	Atatürk	Millî Kültür (Metnin Ses Kaydı Web Sitesinde Var www.yayimmeb.gov.tr)	107	Not Alarak Dinleme
Meram Yay.	2. Tema	Atatürk	Millî Ahlak (576 Kelime)	140	Not Alarak Dinleme
Meram Yay.	1. Tema	Sevgi	Eskici (1081 Kelime)	100	Not Alarak Dinleme
Cem Yay.	3. Tema	Millî Kültür	Karagöz Baba İle Hacivat Usta (1260 Kelime)	131	Seçici Dinleme
Meram Yay.	5. Tema	Millî Kültür	Beğil Oğlu Emren Hikâyesi (1824 Kelime)	272	Seçici Dinleme
Meb Yay.	5. Tema	Doğa Ve Evren	Bir Kavak Ve İnsanlar (148 Kelime) (Metnin Ses Kaydı Yayim.Meb.Gov.Tr De Var) Belirli Yerlerde Durmak İçin Metni Şaretlenmiş.	229	Tahmin Ederek Dinleme

Şekil 4.10. 7. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve tekniklerinin sıklığı

4.4.3. 8. Sınıflar İçin Seçilen Dinleme Metinlerinin İncelenmesi

8. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarındaki dinleme metinleri; dinleme yöntem ve teknikleri, sözcük sayıları, ilgili oldukları kazanımlar ve türleri bakımından tasnif edilmiştir.

4.4.3.1. Metinlerin Türleri

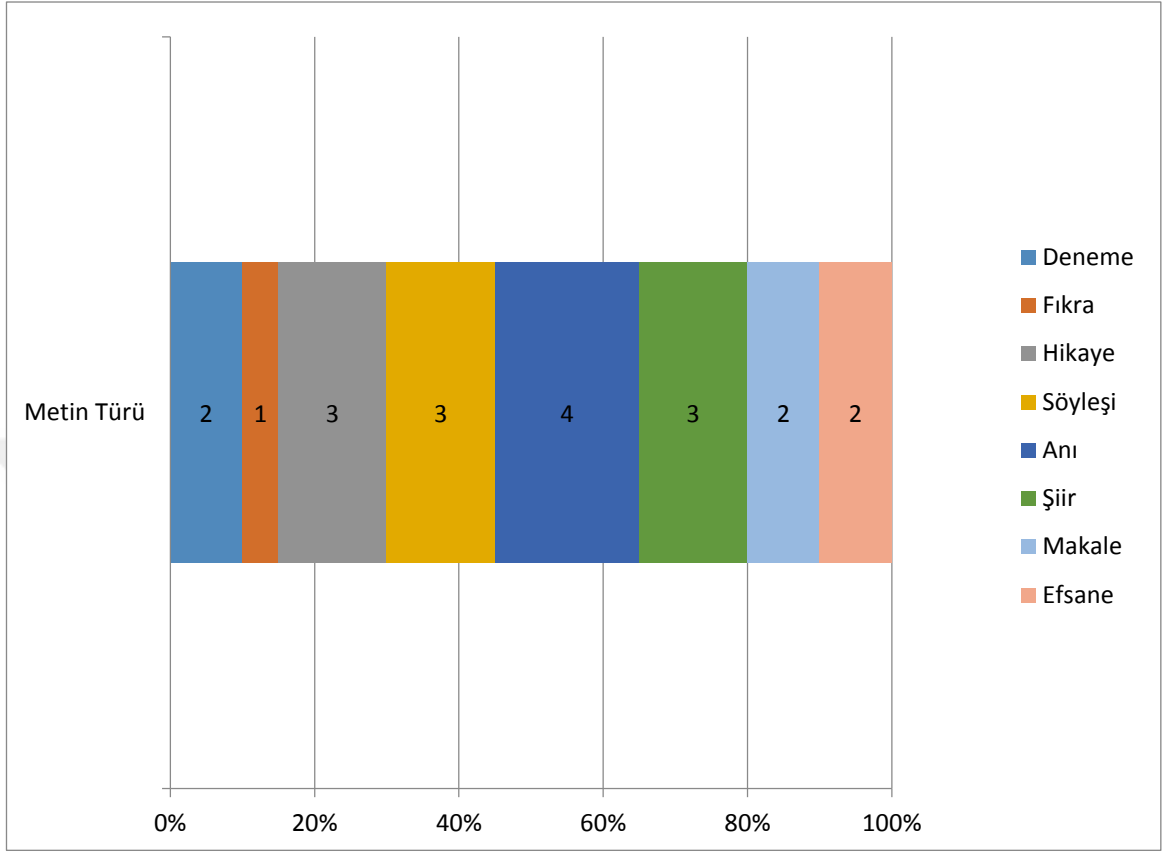
8. sınıf dinleme metinlerinin türlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablo ve şekilde verilmiştir.

Tablo 4.17. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türleri

Kitap- Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sayfa	Metin Türü
Evren Yay.	1. Tema Toplum Hayatı	20. Yüzyılın En Büyük Futbol Maçı	99	Anı
Meb Yay.	1. Tema Okuma Kültürü	Benim Elli Beş Yıllık Türk Dili'm	61	Anı
Evren Yay.	2. Tema Atatürk	Yürüyelim Arkadaşlar	134	Anı
Yıldırım Yay.	3.Tema Zaman Ve Mekân	Kız Kalesi	83	Efsane
Yıldırım Yay.	4. Tema Kişisel Gelişim	Ablam Meslek Seçiyor	115	Hikâye
Meb Yay.	3. Tema Milli Kültür	İhtiyar Çilingir	131	Hikâye
Yıldırım Yay.	6. Tema Duygular	Her İşin Başı	168	Şiir
Evren Yay.	3. Tema Milli Kültür	Türk Nineleri	166	Deneme
Evren Yay.	5. Tema Zaman Ve Mekân	Odalardan Biri	223	Hikâye
Yıldırım Yay.	1. Tema Toplum Hayatı	Biz Savaşı Sevmedik	22	Fıkra
Meb Yay.	2. Tema Atatürk	Dil Devrimi	95	Makale
Evren Yay.	2. Tema Atatürk	Türk Dili, Zengin Ve Evrensel Bir Dildir	130	Söyleşi

Evren Yay.	6. Tema	Güzel	Cemal Reşit Rey Ve Biz	253	Anı
	Sanatlar				
Yıldırım Yay.	5. Tema	Okuma	Kitap Hastanesi	141	Deneme
	Kültürü				
Yıldırım Yay.	2. Tema	Türkiyenin Dünya Üzerindeki Yeri Ve	Önemi	58	Makale
	Atatürkçülük				
Meb Yay.	4. Tema	Kişisel	Su Gibi	165	Şiir
	Gelişim				
Meb Yay.	6. Tema	Zaman	Kız Kalesi	241	Efsane
	Ve Mekân				
Meb Yay.	5. Tema	Toplum	Türk Çayı	201	Söyleşi
	Hayatı				
Evren Yay.	4. Tema	Kişisel	Öğretmen Olmak İstiyorum	196	Şiir
	Gelişim				

Şekil 4.11. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin türe göre dağılımı

4.4.3.2. Metinlerdeki Sözcük Sayıları

8. sınıf dinleme metinlerinin sözcük sayılarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tablo ve şekilde verilmiştir.

Tablo 4.18. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları

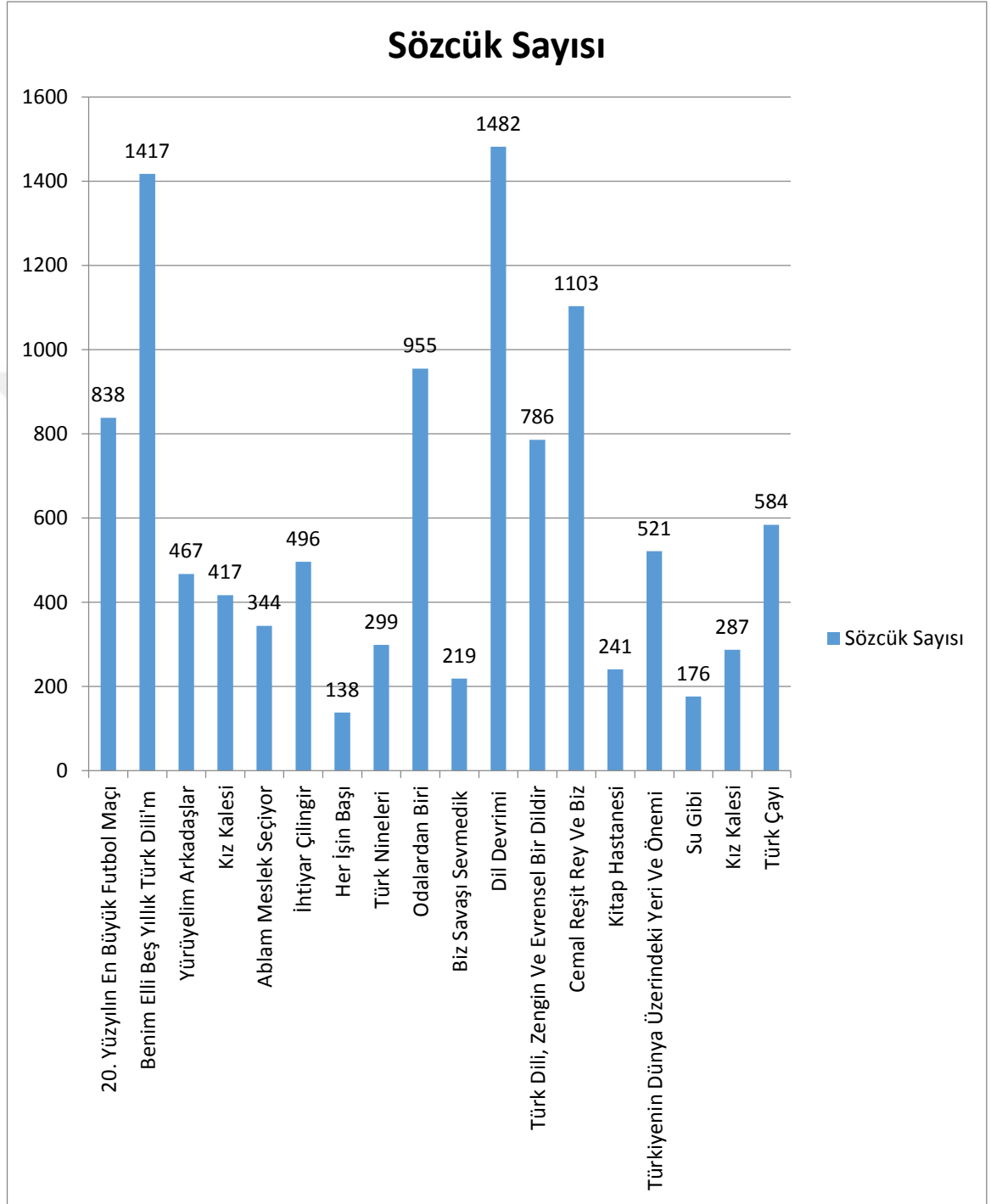
Kitap- Yayınevi	Tema	Metin Adı	Sözcük Sayısı	Sayf a
Evren Yay.	1. Tema Toplum Hayatı	20. Yüzyılın En Büyük Futbol Maçı	838	99
Meb	1. Tema Okuma Kültürü	Benim Elli Beş Yıllık Türk Dili'm	1417	61

Yay.				
Evren	2. Tema Atatürk	Yürüyelim Arkadaşlar	467	134
Yay.				
Yıldırım	3.Tema Zaman Ve Mekân	Kız Kalesi	417	83
Yay.				
Yıldırım	4. Tema Kişisel Gelişim	Ablam Meslek Seçiyor	344	115
Yay.				
Meb	3. Tema Milli Kültür	İhtiyar Çilingir	496	131
Yay.				
Yıldırım	6. Tema Duygular	Her İşin Başı	138	168
Yay.				
Evren	3. Tema Millî Kültür	Türk Nineleri	299	166
Yay.				
Evren	5. Tema Zaman Ve Mekân	Odalardan Biri	955	223
Yay.				
Yıldırım	1. Tema Toplum Hayatı	Biz Savaşı Sevmedik	219	22
Yay.				
Meb	2. Tema Atatürk	Dil Devrimi	1482	95
Yay.				
Evren	2. Tema Atatürk	Türk Dili, Zengin Ve Evrensel Bir Dildir	786	130
Yay.				
Evren	6. Tema Güzel Sanatlar	Cemal Reşit Rey Ve Biz	1103	253
Yay.				
Yıldırım	5. Tema Okuma Kültürü	Kitap Hastanesi	241	141
Yay.				
Yıldırım	2. Tema Atatürkçülük	Türkiye'nin Dünya Üzerindeki Yeri ve Önemi	521	58
Yay.				
Meb	4. Tema Kişisel Gelişim	Su Gibi	176	165
Yay.				

Meb Yay.	6. Tema Zaman Ve Mekân	Kız Kalesi	287	241
Meb Yay.	5. Tema Toplum Hayatı	Türk Çayı	584	201
Evren Yay.	4. Tema Kişisel Gelişim	Öğretmen Olmak İstiyorum	238	196

Şekil 4.12. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sözcük sayıları grafiği

4.4.2.3. Metinlerin İşlenişinde Başvurulan Dinleme Yöntem ve Teknikleri

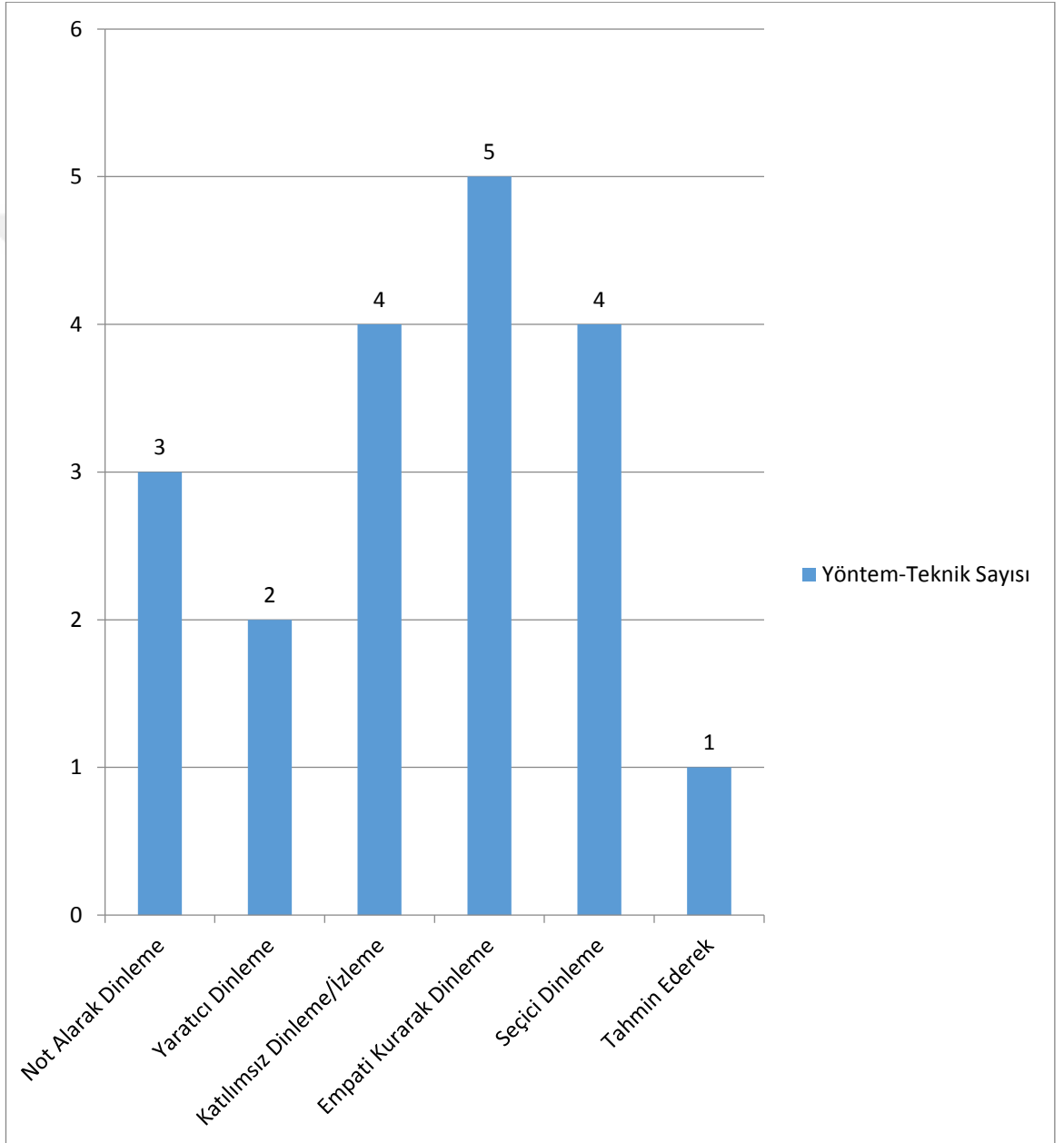
8. sınıf dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablo ve şekilde verilmiştir.

Tablo 4.19. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve teknikleri

Kitap- Yayınev i	Tema	Metin Adı	Sayfa	Dinleme Yöntem	
Evren Yay.	1. Tema Toplum Hayatı	20. Yüzyılın En Büyük Futbol Maçı	99	Katılımsız Dinleme	
Meb Yay.	1. Tema Okuma Kültürü	Benim Elli Beş Yıllık Türk Dili'm	61	Katılımsız Dinleme	
Evren Yay.	2. Tema Atatürk	Yürüyelim Arkadaşlar	134	Katılımsız Dinleme	
Yıldırım Yay.	3.Tema Zaman Ve Mekân	Kız Kalesi	83	Katılımsız Dinleme	
Yıldırım Yay.	4. Tema Kişisel Gelişim	Ablam Meslek Seçiyor	115	Kendini Yerine Dinleme Yapma)	Konuşanın Koyarak (Empati Yapma)
Meb Yay.	3. Tema Millî Kültür	İhtiyar Çilingir	131	Kendini Yerine Dinleme Yapma)	Konuşanın Koyarak (Empati Yapma)
Yıldırım Yay.	6. Tema Duygular	Her İşin Başı	168	Kendini Yerine Dinleme Yapma)	Konuşanın Koyarak (Empati Yapma)
Evren Yay.	3. Tema Millî Kültür	Türk Nineleri	166	Kendini Yerine Dinleme (Empati Yapma)	Konuşanın Koyarak /İzleme (Empati Yapma)

Evren Yay.	5.	Tema	Odalardan Biri	223	Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme (Empati Kurma)
Yıldırım Yay.	1.	Tema	Biz Savaşı Sevmedik Toplum Hayatı	22	Not Alarak Dinleme
Meb Yay.	2.	Tema	Dil Devrimi Atatürk	95	Not Alarak Dinleme
Evren Yay.	2.	Tema	Türk Dili, Zengin ve Evrensel Bir Dildir	130	Not Alarak Dinleme
Evren Yay.	6.	Tema	Cemal Reşit Rey ve Biz Güzel Sanatlar	253	Seçici Dinleme
Yıldırım Yay.	5.	Tema	Kitap Hastanesi Okuma Kültürü	141	Seçici Dinleme
Yıldırım Yay.	2.	Tema	Türkiyenin Dünya Üzerindeki Yeri Ve Önemi	58	Seçici Dinleme
Meb Yay.	4.	Tema	Su Gibi Kişisel Gelişim	165	Seçici Dinleme
Meb Yay.	6.	Tema	Kız Kalesi Zaman Ve Mekân	241	Tahmin Ederek Dinleme (Belirli yerlerde durulması için işaretler konulmuştur.)
Meb Yay.	5.	Tema	Türk Çayı Toplum Hayatı	201	Yaratıcı Dinleme
Evren	4.	Tema	Öğretmen Olmak İstiyorum	196	Yaratıcı Dinleme

Şekil 4.13. 8. Sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve tekniklerinin sıklığı

4.4.4. 6-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dinleme Metnlerinin Dinleme / İzleme Yöntem ve Tekniklerine Göre Sınıflandırılması

6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı'na göre hazırlanmış 6-8. Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinleri;

a) hangi yöntem ve tekniğin daha fazla kullanıldığını belirlemek için dinleme / izleme yöntem ve tekniği,

b) metinlerin uzunluğunun dinleyenin performansını doğrudan etkileyebileceği göz önünde bulundurularak metinlerin uzunlukları hakkında fikir verebilmek için sözcük sayısı,

c) dinleme izleme yöntem ve tekniklerinin hangi metinlerle birlikte uygulandığını tespit edebilmek amacıyla metin türü,

d) dinleme metnlerinin kullanıldığı sınıf seviyesi kriterlerine göre sınıflandırılmıştır.

Aşağıda tabloda bu bulgular bir arada yer almaktadır.

Tablo 4.20. *Dinleme metnlerinin kullanıldığı sınıf seviyesi, sözcük sayıları, türleri ve metinlerin işlenişinde başvurulan dinleme yöntem ve teknikleri*

Sınıf	Kitap- Yayınevi	Metin Adı	Sözcük	Dinleme Yöntem	Metin Türü
6	Meb Yay.	Simyacı	719	Eleştirel Dinleme	Sohbet- Söyleşi
6	Gizem Yay.	Zamanı Kazanmak Ve Kaybetmek	913	Eleştirel Dinleme	Deneme
6	Gizem Yay.	Gelecek Senin Çocuğum	117	Empati Kurarak	Şiir
6	Meb Yay.	Kuğular	1521	Empati Kurarak	Masal
7	Cem Yay.	Van Gölü'nün Şafağı	982	Empati Kurarak	Gezi Yazısı

				(Kendisini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme)	
7	Meb Yay.	Yiğitlerimiz Cephane Bekliyor Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var www.yayimmeb.gov.tr	980	Empati Kurarak Dinleme	Hikâye
8	Yıldırım Yay.	Ablam Meslek Seçiyor	344	Empati Kurarak Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme (Empati Yapma)	Hikâye
8	Meb Yay.	İhtiyar Çilingir	496	Empati Kurarak Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme (Empati Yapma)	Hikâye
8	Evren Yay.	Türk Nineleri	299	Empati Kurarak Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme /İzleme (Empati Yapma)	Deneme
8	Evren Yay.	Odalardan Biri	955	Empati Kurarak Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme (Empati Kurma)	Hikâye
7	Meb Yay.	Balkondaki Muhabbet Kuşu Metnin Sey Kaydı Web Sitesinde Var www.yayimmeb.gov.tr	2245	Empati Kurarak Kendisini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme (Kitapta Böyle Yazılmış Ama Bunun Adı Empati Yaparak Dinleme Şeklinde De Parantez İçinde	Hikâye

Yazılmış)					
8	Yıldırım Yay.	Her İşin Başı	138	Empati Yapma (Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme)	Şiir
7	Cem Yay.	Türk Dili	583	Etkili Dinleme / İzleme	Makale
6	Öğün Yay.	Atatürk'ün Kültür Ve Sanat Anlayışı	625	Katılımlı Dinleme	Makale
6	Meb Yay.	Momo	1083	Katılımlı Dinleme	Roman
7	Meb Yay.	Yüksek Yüksek Tepelere Metnin Ses Kaydı Var yayimlar.meb.gov.tr	77	Katılımsız Dinleme	Şiir
7	Meram Yay.	Dost Acı Söylemeli	346	Katılımsız Dinleme	Söyleşi
8	Yıldırım Yay.	Kız Kalesi	417	Katılımsız Dinleme	Efsane
8	Evren Yay.	Yürüyelim Arkadaşlar	467	Katılımsız Dinleme	Anı
8	Evren Yay.	20. Yüzyılın En Büyük Futbol Maçı	838	Katılımsız Dinleme	Anı
7	Meb Yay.	Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	914	Katılımsız Dinleme	Hikâye
(Metnin Ses Kaydı Var; www.yayim.meb.gov.tr) Belirli Yerlerde Durmak İçin Metini Şaretlenmiş.					
7	Meram Yay.	Yukarıda Ne Var, Ne Yok?	1004	Katılımsız Dinleme	Deneme
7	Cem Yay.	Dondurmalı Sinema	1083	Katılımsız Dinleme	Hikâye
8	Meb Yay.	Benim Elli Beş Yıllık Türk Dili'm	1417	Katılımsız Dinleme	Anı

6	Gizem Yay.	Eskici	1440	Katılımsız Dinleme	Hikâye
6	Öğün Yay.	Okul	435	Katılımsız Dinleme/İzleme	Anı
8	Yıldırım Yay.	Biz Savaşı Sevmedik	219	Not Alarak Dinleme	Fıkra
7	Cem Yay.	Yazar ve Okuyucu	300	Not Alarak Dinleme	Deneme
7	Meram Yay.	Kim Olduğunuz Üzerine	324	Not Alarak Dinleme	Deneme
6	Öğün Yay.	Bayrağımızın Altında	378	Not Alarak Dinleme	Anı
7	Meram Yay.	Millî Ahlak	576	Not Alarak Dinleme	Mektup
6	Gizem Yay.	Atatürk ve Müzik Devrimi	613	Not Alarak Dinleme	Deneme
8	Evren Yay.	Türk Dili, Zengin ve Evrensel Bir Dildir	786	Not Alarak Dinleme	Söyleşi
7	Cem Yay.	Semaver	975	Not Alarak Dinleme	Hikâye
7	Meram Yay.	Eskici	1081	Not Alarak Dinleme	Öykü
7	Meb Yay.	Millî Kültür	1167	Not Alarak Dinleme	Makale
(metnin ses kaydı: www.yayimmeb.gov.tr)					
8	Meb Yay.	Dil Devrimi	1482	Not Alarak Dinleme	Makale
6	Meb Yay.	Atatürk'ün Türk Folkloruna Olan İlgisi	1763	Not Alarak Dinleme	Makale
6	Öğün Yay.	Kitaba Hürmet	740	Not Alarak Dinleme/İzleme	Sohbet
6	Öğün Yay.	Deniz Hasreti	87	Seçici Dinleme	Şiir

6	Meb Yay.	Anne	102	Seçici Dinleme	Şiir
8	Meb Yay.	Su Gibi	176	Seçici Dinleme	Şiir
8	Yıldırım Yay.	Kitap Hastanesi	241	Seçici Dinleme	Deneme
8	Yıldırım Yay.	Türkiye'nin Dünya Üzerindeki Yeri ve Önemi	521	Seçici Dinleme	Makale
8	Evren Yay.	Cemal Reşit Rey Ve Biz	1103	Seçici Dinleme	Anı
6	Gizem Yay.	İki Kardeş	1113	Seçici Dinleme	Hikâye
7	Cem Yay.	Karagöz Baba İle Hacivat Usta	1260	Seçici Dinleme	Efsane
6	Gizem Yay.	Güz Patikaları	1321	Seçici Dinleme	Gezi
7	Meram Yay.	Beğil Oğlu Emren Hikâyesi	1824	Seçici Dinleme	Öykü
7	Meb Yay.	Bir Kavak ve İnsanlar (metnin ses kaydı: www.yayim.meb.gov.tr) Belirli yerlerde durmak için metin işaretlenmiş.	148	Tahmin Ederek Dinleme	Hikâye
6	Meb Yay.	Uzay	557	Tahmin Ederek Dinleme (Belirli yerlerde durarak sonrasını tahmin ettiriyor.)	Hikâye
8	Meb Yay.	Kız Kalesi	287	Tahmin Ederek Dinleme (Belirli yerlerde durulması için işaretler konulmuştur.)	Efsane
8	Evren Yay.	Öğretmen Olmak İstiyorum	238	Yaratıcı Dinleme	Şiir

8	Meb Yay.	Türk Çayı	584	Yaratıcı Dinleme	Söyleşi
6	Ögün Yay.	Anadolu'nun Cirit Oyunları	593	Yaratıcı Dinleme/İzleme	Deneme

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmada incelenen 55 dinleme metninde toplam 9 farklı dinleme / izleme yöntem ve tekniği ile 11 farklı metin türü kullanılmıştır. Bunlar arasında öykü ve hikâye, söyleşi ve sohbet aynı türleri karşıladığı göz önünde bulundurulduğunda 11 farklı metin türü kullanıldığı görülmektedir. Hikâye türü, dinleme metinlerinde bütün sınıf seviyeleri içinde en fazla kullanılan (14 defa) tür olmuştur. Olaya dayalı türlerden biri olan hikâyenin öğrencilerin ilgisini çekmesi ve onlarda sonuç bölümünde olacaklara karşı merak uyandırabilecek olması bakımından dinleme çalışmalarında tercih edilmesi uygun görülmektedir. Ancak MEB Yayınları Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı'ndaki altı dinleme metninden dördünün bu türe ayrılması bir süre sonra öğrencilerin bu türden sıkılmasına sebep olabileceğinden dinleme metinlerinin farklı türlerden seçilmesine dikkat edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Çalışma neticesinde, 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan dinleme yöntem ve tekniklerinin her birine başvurulduğu ve bu yöntem ve tekniklerin öğretim programındaki uygulama yönergelerine uygun şekilde kullanıldığı saptanmıştır.

Her sınıf kademesindeki üç farklı yayınevinin toplam 55 dinleme metnine bakıldığında, eleştirel dinlemenin 2, empati kurarak dinlemenin 10, etkili dinlemenin 1, katılımlı dinlemenin 2, katılımsız dinlemenin 10, not alarak dinlemenin 13, seçici dinlemenin 10, tahmin ederek dinlemenin 3, yaratıcı dinlemenin 3 farklı metinde kullanıldığı görülmektedir. Aynı şekilde anı türünden 6, deneme türünden 8, efsane türünden 3, fıkra türünden 1, gezi yazısı türünden 2 hikâye / öykü türünden 14, makale türünden 6, masal türünden 1, mektup türünden 1, roman türünden 1, sohbet / söyleşi türünden 4 ve şiir türünden 7 metne yer verilmiştir. Bu durumda dinleme metinlerinde farklı metin türlerine yer vermeye çalışıldığı ve bunun olumlu bir tercih olduğunu değerlendirilebilir.

Eleştirel dinleme, dinlenenlerin çok yönlü bakış açısıyla tarafsız bir şekilde ele alındığı, sorgulandığı, değerlendirildiği, karşılaştırmaların yapıldığı bir dinlemedir. Sorgulayıcı dinlemede olduğu gibi zihinsel süreçlerin yoğun olarak kullanıldığı, dinleyicinin kendi doğrularını bulmaya çalıştığı bir dinleme türüdür. Eleştirel dinlemede, dinleme sırasında dinleyici şu sorulara cevap arar (MEB, 2006: 63):

- Konuşmacının amacı nedir?
- Konuşmacı konuyla ilgili yeterli bilgi ve birikime sahip mi?
- Verilen bilgiler güncel ve geçerli mi?
- Konu tarafsız bir bakış açısıyla ele alınıyor mu?
- Eleştiriler doğru mu?
- Alternatif çözüm önerileri sunuluyor mu?
- Çözüm önerileri bilimsel ve tutarlı mı?

Bu yöntem, sohbet ve deneme türünde metinlerde olmak üzere incelenen metinlerde iki kez kullanılmıştır (Gizem Yay. 6; MEB Yay. 6).

Empati kurarak dinleme, dinleyicinin kendini konuşmacının yerine koyarak onun neler hissettiğini, sözlerinin hangi deneyimleri yansıttığını, kendini ve dünyayı nasıl algıladığını anlamak için başvurulan bir yöntemdir. ÖKK'lerde de ifade edildiği gibi öğrencilerden, kendilerini konuşmacının veya dinlediklerindeki/izlediklerindeki kahramanların yerine koyarak onların hissettiklerini daha iyi anlamaları istenir. Böylece öğrenci, olayları daha çabuk kavrar ve karşısındakinin bakış açısıyla durumları değerlendirebilmeyi öğrenir. Bu dinleme yöntemi de (Gizem Yay. 6, 1; MEB Yay. 6, 1, MEB Yay. 7, 2; Cem Yay. 7, 2; Yıldırım Yay. 8, 2; Evren Yay. 8, 2) 10 defa kullanılmıştır. Öğrencinin empati kuracağı kişi hakkında iyi, kötü, doğru, yanlış gibi değerlendirmeler yapmaması gerektiği çünkü bu şekildeki bir ön yargılı davranışın karşıdakini anlamaya engel olacağı konusunda bilgilendirilerek bu davranışı kazanmasını hedeflemesi bakımından bu yöntemin kullanılması olumlu olarak değerlendirilebilir.

Katılımlı dinleme sürecinde, zihinde oluşan sorular konuşmacıya iletilerek dinlenenlerin daha kolay anlaşılması ve kaynağa dinlendiğini hissettirme amacı vardır (MEB, 2006). Bu yöntem MEB Yay. 6’da roman ve Öğün Yay. 6’da makale türlerinde birer kez olmak üzere toplamda 2 kez yer verilmiştir. Katılımlı dinleme yöntemine başvurulmasıyla konuşmacı dinlendiğini hissedeceğinden, daha anlamlı bir iletişim sürecinin sağlanmasına katkıda bulunmuş olacaktır.

Katılımlı dinleme/izleme, etkileşimli dinleme durumlarında kullanılır. İletişimin etkili bir şekilde gerçekleşmesi, konuşmacı ile dinleyici arasındaki etkileşimin kalitesine bağlıdır. Bunun için etkileşimli dinleme esnasında başka bir şeyle uğraşılmamalı ve konuşmacı ile göz teması kurulmalıdır. Bu uygulamada dinleyici konuşmacının anlattıklarına açıklık getirmesini ister, konuşmacı sözlerini ve duygularını geri yansıtır, fikir ve duygularını özetlemesi bakımından 6. sınıf seviyesinde bunun kullanılması öğrencileri ikinci kademeye ısındırmak açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Zira yeri geldiğinde, konuşmacının sözleri özetlenir veya söylenmek istenen geri bildirimle verilir. Dinleyici, zihnindeki bir probleme çözüm bulmak, istekte bulunmak veya konuyu daha anlaşılır kılmak için soru soracağı zaman not olarak veya araya girerek “Söylediklerinizi tam olarak anlayamadım. Daha açık söyler misiniz?” vb. sorular sorabilir (MEB, 2006). Bu şekilde aktif olarak derse katılımı sağlaması bakımından olumlu olarak düşünülebilir.

Katılımsız dinleme/izlemede öğrencilerin zihinsel faaliyetlerinin harekete geçirilerek dinledikleri/izledikleri üzerinde düşünmeleri amaçlanır. Bu dinleme türünde öncelikle dinlenen metnin bir süreçten mi bahsettiği, yoksa bir açıklama mı getirdiği belirlenir. Daha sonra öğrenciler metnin türüne ve metinden beklenen kazanımlara göre zihinlerinde “Kim, ne, nereye, ne zaman, nasıl?” gibi sorulara cevap bulmaları için yönlendirilir (MEB, 2006). Bu tür dinleme türüne de 6. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında anı ve hikâye olmak üzere 2, 7. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında şiir, söyleşi, deneme, hikâye türlerinden birer olmak üzere 4; 8. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında 1 efsane, 3 anı olmak üzere 10 kez yer verilmiştir. Dinleyiciler açısından katılımsız dinleme/izleme, katılımlı dinlemeye göre daha zordur. Çünkü bu dinleme türünde dinleyiciler kendi iç dünyalarıyla daha çok mücadele etme durumunda kalırlar. Dinlemeye devam etmek, anlaşılan bilgileri

kendi bilgileriyle karşılaştırmak ve bir bilgi yapılandırması içinde olmak için dikkatin sürekli canlı tutulması gerekir. Bu kolay bir iş değildir. Katılımlı dinlemede ise dinleyici, konuşmacı kadar olmasa bile aktiftir; geri bildirimleriyle, sorduğu sorularla zaman zaman iletişim sürecine dâhil olur. Böylece dinleyicinin dikkati daha canlı olur (Doğan, 2012: 32). Bu bakımdan farklı metin türlerinde bu yönteme başvurulması dikkat eğitimi açısından olumlu olarak değerlendirilebilir.

Not alarak dinleme, dinlenenlerin/izlenenlerin daha kolay anlaşılması ve hatırlanması için başvurulan bir yöntemdir (MEB, 2006). Öğrencilere not alırken dikkat etmeleri gereken hususlar mutlaka hatırlatılmalıdır. Öğrencilerin amaçlarına ulaşmalarını kolaylaştıracak şekilde not almaları, anahtar kelimelere dikkat etmeleri, ana fikri belirlemeleri, özgün ifadeleri ve güzel sözleri not almaları tutulan notların kalitesini belirleyecektir. Bu yöntem 6. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında 1 anı, 1 deneme, 1 makale, 1 sohbet; 7. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında 2 deneme, 1 mektup, 2 hikâye, 1 makale; 8. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında 1 fıkra, 1 söyleşi ve 1 makale olmak üzere toplam 13 kez başvurulan dinleme / izleme yöntemi olarak yer almaktadır. Not alarak dinleme yönteminin başarıya ulaşabilmesi için öğrenciye “dinlediklerinizi not alın” demek yeterli olmaz, bunun için öğrencilere etkili bir not alma eğitimi verilmesi gerekir. Kocaadam (2011), kontrol gruplu deneysel bir çalışma olarak planladığı araştırmada not alarak dinleme eğitimi verilen öğrencilerin dinleme becerilerinin bu eğitimin verilmediği öğrencilere göre daha üst düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrenci klasik not alma teknikleriyle sınırlanmamalı, öğrenciye olabildiğince farklı not alma teknikleri öğretilmeli ve bunu uygulaması sağlanmalıdır. Aydın (2009), öğrencilerin dinlenen metinleri anlamaları ve hatırlamaları üzerinde zihin haritalama not alma tekniği ile klasik not alma teknikleri arasında bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada dinlenen metnin hatırlanmasında zihin haritalama yöntemini kullanan öğrencilerin klasik not alma tekniğini kullanan öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu yöntemin seçilmesi olumlu değerlendirilirken etkili bir not alma hususunda öğrencilere ÖKK’lerde bilgi verilmesi gereklidir.

Seçici dinleme/izleme, dinlenenlerin/izlenenlerin içinden ilgi ve ihtiyaca cevap verenlerin seçilmesi amacıyla yapılır (MEB, 2006). Bu yönteme; 6. sınıf

öğretmen kılavuz kitaplarında 2 şiir, 1 hikâye, 1 gezi yazısı; 7. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında 1 sohbet, 1 öykü; 8. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında 1 şiir, 1 deneme, 1 makale, 1 anı olmak üzere toplam 10 kez başvurulmuştur. 6-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre bu dinleme/izleme yönteminin iki şekilde uygulanabileceği belirtilmiştir (MEB, 2006: 63):

1. Dinleme etkinliğinden önce öğrencilere sorular verilerek bu soruların cevaplarını bulmak amacıyla dinlemeleri/izlemeleri istenir.

2. Dinleme amacına göre dinlenen veya izlenenden bir veya birkaç bölüm seçilerek yalnızca bu kısımlar dikkatle dinlenir/izlenir. ÖKK'lerde bu yönde yönergelerin açık ve anlaşılır şekilde yer alması yöntemin amacına ulaşması bakımından gereklidir.

Tahmin ederek dinleme, okuyucunun metnin belirli yerlerinde durması ve dinleyicilerden bundan sonra neler olacağını tahmin etmelerini istediği dinleme yöntemi olarak sadece MEB tarafından hazırlanan öğretmen kılavuz kitaplarında kullanılmıştır. Bu metinlerde de belirli yerler işaretlenerek öğrencilerin tahminde bulunmaları ve bu tahminlerinin hikâye ya da efsanenin normal seyri ile karşılaştırmaları istenmektedir. Öğrencinin dikkatini diri tutması ve hayal gücünü geliştirmesi bakımından bu yöntemin kullanılması olumlu olarak değerlendirilebilir.

Yaratıcı dinlemenin katılımlı şekli, uygulama bakımından tahmin ederek dinlemeyle benzerdir. Bu yöntemin her iki uygulama biçiminde de öğrencilerin dinlediklerini/izlediklerini yorumlayarak fikir üretmesi amaçlanır (MEB, 2006). Yaratıcı dinleme yöntemi, Öğün Yayınları 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabında deneme türünde 1 metinde, 8. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarında MEB Yayınları'nda söyleşi türünde 1 metinde ve Evren Yayınlarında şiir türünde 1 metinde olmak üzere toplamda 3 metinde kullanılmıştır.

Yaratıcı dinleme, katılımlı ve katılımsız olmak üzere iki şekilde uygulanabilir. Katılımsız dinleme/izleme şeklinde uygulandığında konuşmacının sözlerinden yeni düşünce ve hayaller üretilir. Katılımlı dinleme/izleme şeklinde uygulandığında ise konuşmacının sözlerinden üretilen düşünce ve hayaller ifade edilir. Konuşmacıyı rahatlatmak ve yaratıcı düşünmeye sevk etmek için yönlendirici

sorular sorulur veya cesaret verici sözler söylenir (MEB, 2006). Bu bağlamda değerlendirildiğinden tahmin ederek dinlemeyle benzerliği olduğu görülmektedir. Her iki yönteme başvurulmuş olması, öğrencilerin fikir üretme potansiyelini geliştirmesi bakımından olumlu olarak değerlendirilebilir.

Dinleme / izleme metinleri sözcük sayısı bakımından değerlendirildiğinde en kısa metnin 77, en uzun metnin de 2245 sözcük olduğu görülmüştür. Bu iki metnin de MEB 7. sınıf öğretmen kılavuz kitabında yer aldığı görülmektedir. Dinleme metinlerinin öğrencileri sıkmayacak uzunlukta olmasının önemli olduğu söylenebilir.

5.2. ÖNERİLER

5.2.1. Uygulayıcılara Öneriler

- Öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metnlerinin daha kısa metinler olmasına dikkat edilebilir.
- Her dinleme metninde farklı bir dinleme / izleme yöntem ya da tekniğinin kullanılmasına dikkat edilebilir.
- Temalardaki dinleme / izleme metnlerinin sayısı arttırılabilir.
- Seçilen dinleme / izleme metnlerinin öğrencilerin ilgisini çekecek, öğrencilerin kendi hayatlarıyla ilişki kurmalarını sağlayacak metinler olmasına dikkat edilebilir.

5.2.2. Araştırmacılara Öneriler

- Öğrencilerin dinleme becerilerinin düzeyini ve bu düzeyin nelerden etkilendiğini belirlemeye yönelik nicel çalışmalar yapılabilir.
- Öğrencilerin dinleme becerilerini, alışkanlıklarını etkileyen etkenlerin belirlenmesine yönelik nitel çalışmalar yapılabilir.
- Benzer bir çalışma, 2017 Türkçe Öğretim Programı'na göre hazırlanan kitaplardaki dinleme metinleri üzerinden yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aarnoutse, C., Van Den Bos, K.P. and Brand-Gruwel, S. (1998). Effects of Listening Comprehension Training on Listening and Reading. *The Journal of Special Education*, 32(2), 115-126.
- Akdemir, A. S. (2010). Videonun Dinleme Becerisine Ön Örgütleyici Olarak Uygulanması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aksan, D. (1988). Her yönüyle dil, ana çizgileriyle dil bilim. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2000). Anlam Bilim. Ankara: Engin Yayınları.
- Aktaş, Ş. ve Güngüz, O. (2004). Yazılı ve sözlü anlatım-kompozisyon sanatı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akyol, H. (2006). Türkçe öğretim yöntemleri. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Arhan, S., Başar, S. ve Demirel, T. (2014). İlköğretim Türkçe 8 öğretmen kılavuz kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- Arı, G. (2013). Dinleme/izleme öğretimi. C. Yıldız (Ed.) Kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi içinde (s.189-215). Ankara: Pegem Yayınları.
- Armstrong, W. (1997-1998). Learning to Listen. *American Educator*, 21(4), 24-25,47.
- Arslan, A. (2009). Okul Öncesi Eğitimi Almış ve Almamış İlköğretim İkinci Sınıf Öğrencilerinin Anlama Eğitimindeki Farklılıklar. *Ekev Akademi Dergisi*, 13(40), 1-12.
- Aydın, G. (2009). Zihin Haritalama Tekniğinin Dinlenenin Anlamaya Etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aytan, T. (2011). Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki

Etkileri. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Banguoğlu, T. (2007). Türkçenin grameri (8 b.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Çelebi, H. M. (2008). İlköğretim 6, 7 ve 8.Sınıf Öğrencilerinin Olay ve Düşünce Yazılarına Göre Dinleme Becerilerinin Değerlendirilmesi (Muğla Örneği).Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Cem (2004). Türkçe 7 Öğretmen Kılavuzu, İstanbul

Cemiloğlu, M. (2005). İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.

Cihangir, Z. (2000). Üniversite Öğrencilerine Verilen Etkin Dinleme Becerisi Eğitiminin Başkalarını Dinleme Becerisine Etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cüceloğlu, D. (1995). İyi Düşün Doğru Karar Ver. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Çuhadar, F. (2012). Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Türkçe Derslerinde Uygulanan Sessiz Okuma Etkinliği İle Sessiz Okuma Anında Yapılan Dinleme Etkinliğinin Öğrencilerin Okuma Becerisine Etkisinin Karşılaştırılması.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Demirel, Ö. (1999). İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Deniz, K. (2007). İlköğretim İkinci Kademedeki Konuşma ve Dinleme Yoluyla Öğrencileri İkna Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Diakidoy, I. N., Stylianou, P., Karefillidou, C. and Papageorgiou, P. (2005). The Relationship Between Listening And Reading Comprehension Of Different Types Of Text At Increasing Grade Levels. ReadingPsychology, 26(1), 55-80.

- Doğan, Y. (2013). Dinleme eğitimi: kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. A. Güzel ve H. Karatay (Ed.) Türkçe öğretimi el kitabı içinde. (s. 151-178). Ankara: Pegem Yayınları.
- Dorman, J. M. (2001). Etkili insan olmak.(D. Dizman, Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ergin, A. (2008). Eğitimde etkili iletişim (4 b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergin, A. (2014). Eğitimde etkili iletişim. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergin, M. (2004). Türk dil bilgisi. İstanbul: Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım.
- Evren (2015). Türkçe 8 Öğretmen Kılavuzu, İstanbul
- Gemalmaz, E. (2010). Türkçenin derin yapısı. (C. Alyılmaz ve O. Mert, Dü) Ankara: Belen Yayıncılık.
- Gizem (2014). Türkçe 6 Öğretmen Kılavuzu, Ankara.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 1 (1), 1-12.
- Güneş, F. (2014). Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller. Ankara: Pegem Yayınları.
- Güven, Z. Z. (2007). Öğrenme Stilllerine Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Dinleme Becerisi Erişileri, İngilizce Dersine Yönelik Tutumları ve Öğrenilenlerin Kalıcılığına Etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kantemir, E. (1972). Yazılı ve sözlü anlatım. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Kaplan, H. (2004). İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaplan, ř. ve Yıldırım-şen, G. (2014). İlköğretim Türkçe 6 öğretmen kılavuz kitabı. Ankara: Gizem Yayıncılık.

- Karabay, A. (2005). Kubaşık Öğrenme Etkinliklerinin İlköğretim Beşinci Sınıf Türkçe Dersinde Öğrencilerin Dinleme ve Konuşma Becerileri Üzerindeki Etkileri.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karacan, Elvan (2000). “Bebeklerde ve Çocuklarda Dil Gelişimi” Klinik Psikiyatri Dergisi C.3, S.4, s.263-268
- Karasakaloğlu, N. ve Bulut, B. (2012). Görsel Destekli Dinleme Metinlerinin Anlamaya Etkisi. E-Journalof New WorldSciencesAcademy, 7(2), 722-733.
- Katrancı, M. (2012). Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi.Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaygas, N. (2002). Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Okuma ve Dinleme Sonucu Anladıklarını Yazılı Anlatma Becerileri.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Keskil, G. (1997). Listening vs. Reading: An Experiment to See How They Improve Each Other. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 135-140.
- Koç, N. (2003). Dinleme Becerilerini Kazandırma Yöntemlerinin Uygulanması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kocaadam, D. (2011). Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köklü, S. (2003). Türkçe Öğretiminde 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerine Dinlediğini Anlama Davranışının Kazandırılmasına Dramatizasyonun Etkisi.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Komisyon.(2013). İlköğretim Türkçe 6 öğretmen kılavuz kitabı. Ankara: MEB Yayınları.

- Komasyon.(2013). İlköğretim Türkçe 7 öğretmen kılavuz kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2007). Dil nedir? Z. Korkmaz içinde, Türk Dili ve Kompozisyon. Ankara: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Kurt, B. (2008). Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Temel Dil Becerisi Olarak Dinlemenin Gelişimine Etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Markert, S. J. (1974). Relationships Between Listening Comprehension and Reading Comprehension Among Second-Graders. Unpublished master of education, Rutgers University, New Jersey.
- Mazı, A. (2008). Hikâyeler Yoluyla Düşünmenin İlköğretim 5.Sınıf Türkçe Dersinde Okuduğunu ve Dinlediğini Anlamaya Etkisi.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- MEB (2015). Türkçe 6 Öğretmen Kılavuzu, Ankara, MEB DK
- MEB (2015). Türkçe 7 Öğretmen Kılavuzu, Ankara, MEB DK
- MEB (2015). Türkçe 8 Öğretmen Kılavuzu, Ankara, MEB DK
- MEB.(2006). İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB.(2009). İlköğretim Türkçe (1-5.sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayıncılık.
- Mehrpour, S. & Rahimi, M. (2010). The Impact of General and Specific Vocabulary Knowledge on Reading and Listening Comprehension: A Case of Iranian EFL Learners. System, 38, 292-300.
- Melanlıoğlu, D. (2011). Üstbiliş Strateji Eğitiminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Dinleme Becerilerine Etkisi.Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Meram (2015). Türkçe 7 Öğretmen Kılavuzu, İstanbul
- Odacı, T. (2006). Açık Dinleme Stratejileri Eğitiminin Strateji Kullanımı ve Dinleme Anlama Düzeyi Üzerindeki Etkisi.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Onan, B. (2005). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma/Dinleme) Geliştirmedeki Rolü.Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Osada, N. (2004). Listening Comprehension Research: A Brief Review of the Past Thirty Years. Dialogue, 3, 53-66.
- Öz, M. F. (2011). Uygulamalı Türkçe Öğretimi (4. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2005). Bir dil becerisi olarak dinleme eğitimi. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdoğan-Demirci, Ş. (2010). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Konuşma ve Dinleme Becerilerinin Geliştirilmesi: Uygulamalı Bir Çalışma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pearson, P. D. and Fielding, L. (1982). Research Update: Listening Comprejension. Language Arts, 59(6).617-629.
- Rasinski, T. V. (1990). Effects of Repeated Reading and Listening-While-Reading on Reading Fluency. The Journal of Educational Research, 83(3), 147-150.
- Robertson, A. K. (2004). Etkili dinleme. (E. S. Yarmalı, Çev.) İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Şahbaz-Dağlıoğlu, E. (2014). İlköğretim Türkçe 7 öğretmen kılavuz kitabı. Ankara: Cem Yayınları.
- Şahin, A., Aydın, G. ve Oğuzhan, S. (2011). Cornell Not Alma Tekniğinin Dinlenen Metni Anlamaya ve Kalıcılığa Etkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29, 29-36.
- Sever, S. (2011). Türkçe öğretimi ve tam öğrenme. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Taşer, S. (2015). Konuşma sanatı. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- TDK. (2017). Türkçe sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temur, T. (2001). Dinleme becerisi-konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu Türkçe 1-8. Ankara: Nobel Yayınları.
- Temur, T. (2010). Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların üniversite öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisi. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 303-319.
- Türkyılmaz, M. (2010). Bir Ders Aracı Olarak Dinleme Metinlerinin Anlamaya Etkisi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(2), 207-220.
- Ungan, S. (2009). Dinleme. A. Kırkkılıç ve H. Akyol (Ed.) İlköğretimde Türkçe öğretimi içinde (s. 135-161). Ankara: Pegem Yayınları.
- Vidal, K. (2011). A Comparison of the Effects of Reading and Listening on Incidental Vocabulary Acquisition. Language Learning, 61(1), 219-258.
- Wise, C. J., Sevcik, R. A., Morris, R. D., Lovett, M. W. and Wolf, M. (2007). The Relationship Among Receptive and Expressive Vocabulary, Listening
- Yangın, B. (1998). Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi.Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yangın, B., (1999). Türkçe Öğretimi-İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı Modül 4. Ankara: MEB Yayıncılık.
- Yazkan, M. (2000). İlköğretim Okullarının 1. Kademesinde Dinlediğini Anlama Davranışının Kazandırılmasına Dramatizasyonun Etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, H. (2007). İlköğretim 3.Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine

Bir Araştırma.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Yılmaz, İ. (2007). Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Önerilen Etkinliklerin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Mahmut Sami DOĞANCI

Doğum Yeri ve Yılı : Kırşehir/ 1987

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : mahmutsamidoganci@gmail.com

Eğitim Durumu

Lisans : Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü-2010

Yüksek Lisans : Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Mesleki Deneyim

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Öğretim Görevlisi (2013- Halen)